

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО
ГОСПОДАРСТВА

На правах рукопису

МИКИТЮК ПЕТРО ПЕТРОВИЧ

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНИХ ФІРМ В
УМОВАХ РИНКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

(на матеріалах будівельно-монтажних організацій західних
областей України)

Спеціальність 08.06.04 - Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
академік АБУ Литвин Б.М.

Тернопіль 1999

З М І С Т

Вступ.....	3
Розділ 1 Економічна сутність оцінки діяльності будівельних фірм в умовах ринку.....	9
1.1. Нові підходи до оцінки діяльності фірм будівельного комплексу.....	9
1.2. Показники оцінки фінансового стану будівельних фірм.....	17
Розділ 2 Методика аналізу фінансового стану будівельної фірми.....	46
2.1. Методологічні підходи до організації аналізу фінансового стану.....	46
2.2. Аналіз майнового стану та фінансової стійкості будівельних фірм.....	58
2.3. Аналіз платоспроможності та ліквідності будівельних фірм.....	70
2.4. Вплив наявності, розміщення і використання ресурсів фірми на фінансовий стан.....	82
Розділ 3 Аналіз резервів покращення фінансового стану будівельних фірм.....	97
3.1. Аналіз забезпеченості будівельних фірм власним капіталом.....	97
3.2. Аналіз факторів впливу на фінансовий стан будівельних фірм.....	107
3.3. Застосування ПЕОМ при проведенні аналізу фінансового стану будівельної фірми.....	117
Висновки.....	126
Список використаної літератури.....	129
Додатки.....	138

В С Т У П

Актуальність теми дослідження. Радикальні перетворення в Україні щодо стабілізації економіки та формування ринкових відносин потребують перебудови господарського механізму та управління на всіх рівнях. Ринок вимагає швидкого реагування на зміни господарської ситуації, пов'язані з управлінням будівельним комплексом та його структурними підрозділами. Це стосується насамперед таких важливих функцій управління як облік і аналіз. Важливим знаряддям мобілізації резервів для підвищення ефективності виробництва є аналіз фінансового стану підприємства. В умовах ринкових відносин, коли господарська діяльність підприємства і його розвиток здійснюється за рахунок самофінансування, а при нестачі власних фінансових ресурсів – шляхом використання позичкових і залучених коштів, досить важливе значення має аналітична характеристика фінансової незалежності від зовнішніх джерел. Достатній запас власного капіталу є основою для подальшого розвитку діяльності підприємства.

Ринкові відносини вимагають нових підходів до оцінки фінансового стану підприємств у зв'язку зі зміною системи ціноутворення, оподаткування, розрахунків, розвитком ринкової інфраструктури в сфері фінансово-кредитних відносин.

Основою організації фінансів у будівництві є форми і методи організації фінансів у промисловості з урахуванням галузевих техніко-економічних особливостей.

Особливості оцінки та аналізу фінансового стану будівельних фірм вимагають нового підходу до організації їх діяльності. Проте складність дослідження даної проблеми викликана тим, що в економічній літературі до сьогодні немає загальноприйнятої точки зору щодо терміна “фінансові ресурси”. Ряд авторів не зараховують до складу фінансових ресурсів підприємств наявні в їхньому розпорядженні власні основні й оборотні активи, кредити банків, інші залучені кошти, а деякі із них розглядають

фінансові ресурси навіть відірвано від їх власних грошових нагромаджень. Такий підхід і ускладнює аналіз фінансового стану будівельних фірм.

Проблеми аналізу фінансового стану підприємств досліджувалися в працях таких зарубіжних вчених-економістів, як В.А. Патон, Ф. Міллер, П.С. Безруких, В.Г. Макаров, Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл, В.Ф. Палій, Д.І.Деркач, Р.С. Сайфулін, А.Д. Шеремет та інші. Серед вітчизняних вчених аналітиків ця проблематика знайшла відображення в наукових роботах Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Валуєва Б.І., Голова С.Ф., Єфіменка В.І., Кузьмінського А.М., Кужельного М.В., Литвина Б.М., Фаріона І.Д., Чумаченка М.Г., Швеця В.Г., Шкарабана С.І., Шевчука В.О. та інших.

Аналіз результатів досліджень вчених свідчить, що в опублікованих працях в основному розглядаються методичні питання аналізу господарської і фінансової діяльності підприємств. Водночас теоретичні положення і практичні питання аналізу фінансового стану організацій будівельного комплексу повністю не вирішені або залишаються дискусійними. Діючі методи оцінки діяльності підприємства показують, що сьогодні відсутня єдина точка зору визначення загального показника оцінки фінансової діяльності підприємства, впливу специфіки галузі на його стан. З переходом до ринкових відносин зростає зацікавленість стійкого фінансового стану не лише господарюючого суб'єкта, але і його партнерів: акціонерів, кредиторів, банків, державних контролюючих органів, потенційних інвесторів.

Комплекс завдань, які стоять перед фінансовим аналізом, передбачає необхідність вирішення методологічних проблем, зокрема, розробки форм фінансової звітності, які відповідали би загальноприйнятими міжнародними правилами і стандартам. Розвиток ринкових відносин породжує у підприємствах будівельного комплексу зацікавленість в ефективному використанні вкладених у будівництво коштів, що передбачає

необхідність проведення фінансового аналізу не тільки своєї діяльності, але й замовників, постачальників і підрядчиків.

Фінансова стабільність, ділова активність і рентабельність будівельних організацій стає питанням їх виживання. Тому впровадження обґрунтованої методики аналізу фінансового стану дасть можливість глибше досліджувати фінансово-господарську діяльність будівельних фірм і на основі одержаної інформації приймати ефективні управлінські рішення, спрямовані на забезпечення довгострокової плато- та конкурентоспроможності.

Отже, об'єктивна необхідність вдосконалення діючих і розробки нового комплексу науково-методичних положень з фінансового аналізу, спрямованих на виявлення і мобілізацію резервів поліпшення фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин, зумовили вибір теми дисертації, її актуальність, мету, структуру та головні напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Тернопільської академії народного господарства і є складовою державно-бюджетної теми "Розробка методики економічного аналізу господарської діяльності організацій (підприємств) будівельного комплексу в умовах ринкових відносин", номер державної реєстрації 0194U005004.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є вдосконалення методики аналізу фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин і визначення шляхів забезпечення їх фінансової стійкості та платоспроможності. Відповідно до мети дослідження були поставлені наступні завдання науково-методичного і прикладного характеру:

- теоретично обґрунтувати поняття "фінансовий стан", розкрити його складові, місце і значення в сукупності об'єктів фінансового аналізу;

- дати оцінку діючих методик аналізу фінансового стану підрядних організацій будівельного комплексу України та визначити напрями їх вдосконалення;
- обґрунтувати необхідність вдосконалення методики аналізу фінансового стану організацій будівельного комплексу України;
- дати економічну характеристику фінансових ресурсів будівельних фірм і особливостей їх формування в умовах ринку;
- розробити модель аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємства на основі застосування ПЕОМ і дати конкретні рекомендації для використання пакету прикладних програм;
- вдосконалити методику аналізу фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин;
- визначити шляхи стабілізації фінансової стійкості та поліпшення платоспроможності будівельно-монтажних організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- розкрито теоретичні основи поняття “фінансовий стан” як середовища існування об’єкта фінансового аналізу;
- запропоновано систему абсолютних і відносних показників оцінки фінансового стану, яка дозволить комплексно та об’єктивно визначити фінансовий стан будівельної фірми;
- вдосконалено методику аналізу фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин;
- визначено і обґрунтовано оптимальне значення окремих фінансових показників будівельних фірм;
- вдосконалено структурну побудову порівняльного аналітичного балансу для інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану будівельних організацій.
- розроблено практичні рекомендації оцінки фінансових можливостей, конкурентоспроможності, а також визначення

вигідних умов укладання контрактів між учасниками інвестиційного процесу.

Предметом дослідження є методи аналізу фінансового стану підприємств будівельного комплексу в умовах переходу до ринкових відносин.

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність будівельних фірм західних областей України. В роботі використовувались дані публічної звітності таких будівельних фірм, як: ПБО "Львівбуд", ВАТ "Прикарпатжитлобуд", АТ "Рівнебуд", фірм "Тернопільбуд ЛТД", ВАТ "Чернівцібуд", АТ "Хмельницькбуд", КП "Волиньбуд", ТзОВ "Домобудівник" м. Тернопіль, ЗАТ "Рівненський ДБК".

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що автор на основі діючих методик, узагальнення практичного досвіду удосконалив методику аналізу фінансового стану будівельних фірм. Теоретичні висновки і науково-практичні розробки автора використовуються в роботі фірм "Тернопільбуд ЛТД", "Івано-Франківськбуд" та ВАТ "Львівміськбуд".

Особистий внесок здобувача:

- запропоновано систему показників, які характеризують фінансовий стан і результати роботи будівельно-монтажних організацій;
- вдосконалено методику аналізу фінансового стану в будівництві з врахуванням ринкових умов господарювання;
- запропоновано пакет прикладних програм (табличний процесор) для визначення стратегії управління фінансовим станом будівельно-монтажної організації;
- визначено шляхи поліпшення фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження відображенні у восьми публікаціях.

Про основні результати дисертаційної роботи автор доповідав на міжнародній науково-практичній конференції “Банківська система України: проблеми становлення та перспективи розвитку” (м. Тернопіль, 1998 р.) та науково-практичній конференції Тернопільської академії народного господарства “Формування ринкових відносин у системі будівельного комплексу України” (м. Тернопіль 1998 р.).

Публікації. За результатами наукових досліджень опубліковано 8 наукових праць загальним обсягом 2,8 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота викладена на 155 сторінках, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел в кількості 117 найменувань, має 17 таблиць, 12 рисунків, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ФІРМ В УМОВАХ РИНКУ

1.1. Нові підходи до оцінки діяльності фірм будівельного комплексу

Капітальне будівництво є однією з найбільш важливих галузей матеріального виробництва. Його основне завдання полягає в нарощуванні виробничого потенціалу країни на новій технічній основі, спорудженні об'єктів житлового, комунально - побутового і соціально-культурного призначення.

Основною виробничою ланкою будівельного комплексу у західному регіоні України об'єктивно стали відкриті акціонерні товариства, закриті акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю. Зокрема, такі будівельні фірми, як ТБО "Львівбуд", ВАТ "Прикарпатжитлобуд", ВАТ "Закарпатбуд", АТ "Рівнебуд", фірма "Тернопільбуд", ВАТ "Чернівцібуд", АТ "Хмельницькбуд", КП "Волиньбуд", ТзОВ "Домобудівник" м.Тернопіль, ЗАТ "Рівненський ДБК" відповідають усім вимогам організації будівельного виробництва і володіють такими виробничо - економічними характеристиками:

- чисельністю будівельно-виробничого персоналу до 200 чоловік;
- близьким до оптимального парком техніки, що забезпечує їх високу мобільність;
- комплексом невеликих виробничих підрозділів, що дозволяють забезпечувати виробничий процес розчином, бетоном, будівельними деталями та ін.;
- житлово-соціальною інфраструктурою, що у невеликому регіоні забезпечує приплив кваліфікованих кадрів;
- широкою спеціалізацією будівельного виробництва;

- високою маневреністю.

В економічній літературі продовжується полеміка щодо оптимального типу будівельного підприємства. У перехідний період до ринкових відносин для України характерним є створення розгалуженої мережі дрібних будівельних підприємств. Більшість з них виникло шляхом відокремлення окремих виробничих підрозділів від трестів (об'єднань) в процесі приватизації. При цьому розподільчі функції тресту трансформуються у функції асоціацій цих підприємств, чи холдингових компаній. Наприклад, на базі Тернопільського обласного управління будівельних матеріалів створена Холдингова компанія "Будматеріали", яка об'єднала виробничі та управлінські функції.

Зарубіжний досвід функціонування інвестиційних структур в обмежених регіонах свідчить, що середня чисельність працівників будівельних фірм у США складають 9 чоловік; у Фінляндії - 11 чоловік; у Німеччині будівельні організації чисельністю до 10 чоловік складають більше 50 % загальної кількості цих організацій. [46,8]

Ринкова переорієнтація господарювання поклала початок довготривалому процесу перетворення економічних і організаційних основ підприємств, в тому числі будівельних. Тому ми вважаємо, що не дивлячись на появу нових економічних структур у будівельному виробництві, переважно малих фірм, мова не повинна йти про мінімізацію, дроблення цілісних і комплексних будівельних організацій. Виходячи із досвіду діючих будівельних підприємств, фірм у західному регіоні України можна зробити висновок, що дрібні суб'єкти інфраструктури в нас не можуть володіти достатніми власними оборотними коштами, які дозволили б здійснювати необхідні гуртові закупки ресурсів, забезпечувати одержання кредитів, лізингу, несучи тим самим всю повноту економічної відповідальності.

Для становлення дійсно ринкових відносин у будівельних галузях необхідно зберегти і підтримати основну ланку будівництва - будівельно-монтажні управління.

Як відомо, процес роздержавлення інвестиційної діяльності знайшов своє початкове відображення у Законі України " Про інвестиційну діяльність". Цим Законом у 1991 році були намічені принципи взаємодії між учасниками інвестиційного процесу. В їх основу покладено взаємодію на договірній основі, що закріплює економічну самостійність всіх учасників.

Для більш повного подолання монополії держави принципове значення має вплив вищестоящих галузевих міністерств, концернів, корпорацій, трестів на найбільш значимі напрямки державної інвестиційної діяльності. Цей вплив носить міжгалузевий характер, який вступає у суперечність з галузевою структурою управління.

Нині нагромаджено значний зарубіжний досвід щодо приватизації підприємств різних галузей. Так, у будівництві - це вільний продаж акцій, продаж акцій приватними фірмами, реорганізація державних підприємств на комерційних засадах шляхом нових фінансових вкладень з боку приватних фірм, угода з адміністрацією, оренда, система контрактів з працівниками, які не володіють правом власності, але забезпечують індивідуальну приватну діяльність.

У нашій країні при вирішенні практичних проблем приватизації треба враховувати, звичайно, і зарубіжний досвід господарювання. Разом з тим, на приватизаційні процеси значний вплив мають і реалії економічного розвитку України. Це, передусім, більш низький загальний рівень розвитку продуктивних сил, відсутність традицій і необхідних інститутів ринкового господарювання, у тому числі і у сфері відносин специфічного інвестиційного ринку. Стає реальною необхідність створення матеріально-технічної бази ринкової економіки, ефективних виробничих структур.

Потрібно сформувати оптимальну чисельність виробників як основних суб'єктів ринкових відносин, відносин між ними на конкурентних засадах. Оптимальна чисельність виробників дає можливість вибирати постачальників і підрядчиків з найбільш вигідними для них умовами. На сучасному етапі розвитку господарського механізму необхідно, передусім, дотримуватися ресурсозберігаючих напрямків діяльності. Без пошуку необхідних додаткових ресурсів для нарощування виробництва не відбудеться жодної економічної реформи. Інфляція завжди ототожнюється із сировинною, енергетичною та економічною кризою. Тому, в першу чергу, на наш погляд, належить розробити науково обгрунтовані заходи щодо створення елементів ринкової інфраструктури, які включали б структурний і територіальний фактори.

Організаційне вдосконалення управлінських структур будівельних фірм на даний час орієнтується на подолання відчуження працівників від засобів їх діяльності. Суть полягає в наділенні кожного працівника фірми частиною основних і оборотних засобів, встановлених законодавством з приватизації. Остання враховує можливість одержання засобів, а за їх рахунок і ресурсів для ведення вільної підприємницької діяльності.

Процеси економічного перетворення в будівництві гостро піднімають проблему вдосконалення методики оцінки і аналізу фінансового стану будівельно-монтажної організації.

Перейти до цивілізованого ринку, не побудувавши ефективно діючого механізму по його комплексному обслуговуванню - це рівноцінно початку реконструкції підприємства без інженерної підготовки.

Вирішення проблеми формування собівартості будівельної продукції повинно носити упереджений характер. Елементи ринкового механізму тут можуть існувати і до моменту, коли в них з'являється необхідність. Але важливо максимально точно визначити цей момент, оскільки підприємство не може простоювати в очікуванні невизначення результатів.

Ринкові відносини починаються безпосередньо з виробника матеріальних благ. Протягом тривалого періоду, в силу соціально-економічних потрясінь нашого суспільства, що знайшло своє відображення і в системі підрядної діяльності будівельного комплексу, проходило цілеспрямоване відчуження виробників від результатів своєї праці. Воно стало основною причиною апатії виробників до рівня суспільно-необхідних витрат як в будівельній галузі, так і в сфері матеріального виробництва в цілому.

Заходи, що вживаються в даний час щодо оздоровлення соціально-економічного стану в суспільстві, багато в чому будуть залежати від відношення працівників до результатів своєї праці, їх власної зацікавленості в ефективному використанні всіх видів ресурсів, у відродженні почуття причетності до виробленої продукції. В умовах ринкових відносин проявляється значна зацікавленість в зниженні матеріаломісткості виробництва продукції. Ресурсозбереження дозволяє зберігати економічну незалежність і організаційну самостійність господарюючим суб'єктам всіх форм власності.

В умовах ринкових відносин, лібералізації і повного відпуску цін зростає потреба в ціновій експертизі. Все частіше виникає необхідність провести детальну експертизу цін на продукцію, що споживається. На нашу думку, крім визначення загальних напрямків переходу до ринкових відносин, необхідна розробка низки важливих принципів, які і стали б інструментом в конкретній виробничо-фінансовій ситуації. Тут єдиним процесом, що прогнозується і застосовується в управлінні, є формування ринкової інфраструктури. Одним із завдань приватизації є те, щоб в рамках будівельно-монтажного управління, що приватизується, кількісно оцінити вартість їх основних засобів і оборотних фондів, незавершеного виробництва, землі, а також інших ресурсів, які приватизуються. Якщо ціна одного з факторів зростає, то і вся попередня оцінка вартості повинна

зростати, а відповідно зростає і загальна оцінка затрат на одержувані дивіденди.

Ринок має відповідну логіку роздержавлення, де на початковій стадії стоять питання співвідношення держави і ринку в організації економічної діяльності, монополії і конкуренції, вільного розвитку товарних відносин і ринкових структур, передбачаються вертикальні зв'язки між виробництвом і управлінням. Доводиться однак констатувати, що нарощування економічної і організаційно-господарської різноманітності в середовищі підприємств будівельного комплексу не вирішує багатьох базових проблем будівельного виробництва і в першу чергу його технічної озброєності. [51,с.80]

Дуже низький рівень фондоозброєності, що характерний для будівельного виробництва, ускладнюється відсутністю сучасної техніки, у тому числі і засобів малої механізації. Звідси і випливає низька продуктивність праці, яка відстає в 1,5 рази від досягнутого рівня технічно розвинутих країн. Як наслідок, капітальне будівництво перетворилося в найбільш відсталу, низькорентабельну і непопулярну галузь національної економіки, що поглинає біля двадцяти процентів матеріальних ресурсів України.

Отже, розвиток техніко-економічної і фінансової бази будівельно-монтажних управлінь західних областей України в умовах переходу до ринку повинен не просто супроводжуватись активізацією їх технічного переоснащення, але і містити в собі могутні стимули такої технічної модернізації і фінансові джерела їх забезпечення. Ці нові форми повинні мати в собі і значно сильніші механізми антизатрат, здатні активно вирішувати завдання зниження виробничих витрат за рахунок ринкової переорієнтації в системі будівельного комплексу.

Таким чином, з переходом до ринкових відносин зростаючі вимоги до будівельного виробництва в умовах ринкових відносин ставлять нові

завдання перед аналізом їх фінансового стану. Методика аналізу фінансового стану повинна базуватися на таких принципах:

- 1) єдність підходів на різних рівнях управління до планування, обліку, прогнозування, калькулювання, оцінки і аналізу;
- 2) визначення еталонної моделі оцінки та аналізу фінансового стану, яка б відображала нормальні ринкові умови і особливості функціонування будівельної фірми;
- 3) підвищення зацікавленості трудових колективів у покращенні фінансового стану будівельної фірми;
- 4) розробка алгоритмів аналізу фінансового стану щодо реальної економічної ситуації, яка склалася в даний час на ринку підрядних робіт на рівні окремо взятої будівельної фірми.

Для здійснення реалізації цих принципів необхідний системний підхід до оцінки значення будь-якого органічного складового елемента з позиції системи в цілому, яка характеризується сукупністю підсистем, цілісністю і збалансованістю елементів, наявністю певних взаємозв'язків і взаємообумовленістю функціонування. Такий підхід дозволяє більш об'єктивно підійти до вирішення питання пріоритету, сприяє встановленню підпорядкованості мети всієї системи і окремих її складових.

Відповідно до мети дослідження в даній роботі були поставлені наступні завдання науково-методичного і прикладного характеру:

- дати оцінку діючих методик аналізу фінансового стану та визначити напрями їх вдосконалення;
- дослідити практику оцінки діяльності підприємств, що склалася, і на основі аналізу економічних та фінансових показників;
- обґрунтувати необхідність зміни підходів до аналізу діяльності підприємств і розробити відповідні рекомендації;
- обґрунтувати необхідність оцінки господарсько-фінансової діяльності підприємства на основі застосування ПЕОМ та дати

конкретні рекомендації щодо використання пакету прикладних програм;

- вдосконалити методика аналізу фінансового стану будівельно-монтажних організацій в умовах переходу до ринкових відносин.

Системний підхід до визначення завдань фінансового аналізу дозволить по новому вирішувати проблеми вибору фінансово - стійких ділових партнерів. Перехід будівельно-монтажних організацій до ринкових відносин вимагає більш системного підходу до аналізу платіжного балансу будівельної фірми. На нашу думку, науково-обгрунтоване узагальнення і зіставлення прогнозованих і фактичних результатів діяльності, потрібно пов'язати з більш раціональними методами їх визначення. Отже, удосконалення господарського механізму в цілому нерозривно пов'язане з удосконаленням методології аналізу фінансового стану.

В нових умовах господарювання зростає самостійність підприємств, водночас виникає ряд нових проблем. Якщо раніше фінансова стійкість підприємства обумовлювалась державою через гарантований ринок реалізації продукції, то в умовах дії ринкових відносин фінансова стійкість підприємства повинна забезпечуватись ним самим за рахунок підвищення конкурентоздатності. На фінансову стійкість будівельно-монтажної організації впливає вибір замовників, при цьому доцільно знати платоспроможність, можливість забезпечення будов фінансуванням. З одного боку, будівельна фірма є підрядчиком, укладає договори на виконання будівельно-монтажних робіт із замовниками, з другого боку, під укладені договори підряду необхідно знайти постачальників і укласти договори на придбання будівельних матеріалів і конструкцій (рис.1.1.).

Господарська і фінансова діяльність підприємства завжди взаємопов'язана, реальні потоки (рух вартостей) обов'язково дорівнюють фінансовим потокам і різноспрямовані. Напрямок руху вартостей відповідає взаємним інтересам партнерів. Оцінюючи господарську діяльність, у тому числі

фінансовий стан будівельних організацій, необхідно приймати до уваги галузеві особливості капітального будівництва, умови формування ринку підрядних робіт, а також нові підходи до побудови взаємовідносин з іншими учасниками інвестиційного процесу (замовниками).

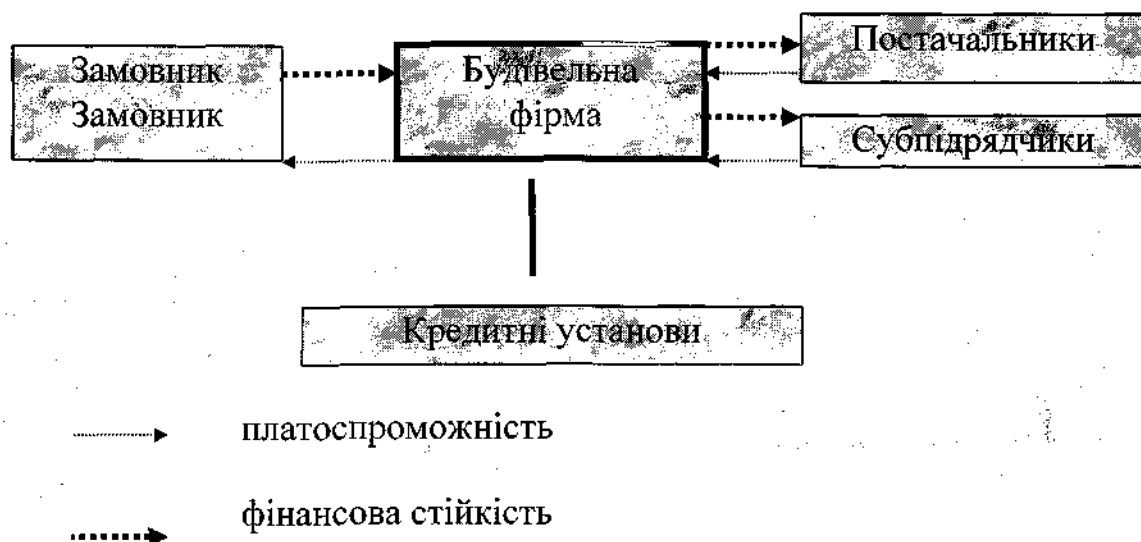

Рис.1.1. Взаємні інтереси партнерів інвестиційного циклу

Таким чином виробнича діяльність суттєво впливає на фінансовий стан будівельно-монтажної організації. Висока прибутковість виробничої діяльності підвищує платоспроможність і фінансову стійкість будівельної фірми, робить її більш привабливою для інвесторів.

1.2. Показники оцінки фінансового стану будівельних фірм

Умови функціонування будівельної фірми визначаються системою показників, які умовно можна поділити на дві групи. Перша група характеризує господарську діяльність, друга - фінансову. Крім цього, всередині кожної групи показники можна розукрупнити на окремі блоки. Кожен блок показників має свій узагальнюючий показник, а між блоками існує взаємозв'язок. Це означає, що всі узагальнюючі показники

взаємопов'язані і виходять на показник, який комплексно характеризує ту чи іншу діяльність фірми.

В працях Шеремета А.Д., Сайфуліна Р.С., Дьячкова М.Ф., Крилової Т.Б., Барнгольц С.Б., Деркача Д.І., Литвина Б.М., Зудиліна А.П., Чумаченка М.Г. розглянуті питання аналізу господарської діяльності за кожним окремо взятим показником, потім всі вони узагальнюються з виходом на декілька узагальнюючих показників ефективності роботи підприємства. Показники об'єднуються в блоки і аналізується кожен напрямок діяльності.

Виробнича діяльність тісно пов'язана з фінансовою і має значний вплив на загальний фінансовий стан господарюючих суб'єктів. Висока прибутковість виробничої діяльності збільшує платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, робить його більш привабливим для інвесторів.

В той же час, між показниками, що характеризують виробничу і фінансову діяльність, можуть бути значні розбіжності. Підприємства з високим рівнем прибутковості можуть перебувати у незадовільному фінансовому стані через неплатежі покупців і замовників. Особливо гостро ця проблема постала з введенням з 1 липня 1997 р. Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" в новій редакції. Згідно з ним реалізованою вважається продукція, виконані роботи, які передані замовнику незалежно від того, здійсненна ним оплата, чи ні. По переданих замовникам будівельно-монтажних роботах, але не оплачених останніми, підрядні організації визначають результат від реалізації, включають його до оподаткованого і балансового прибутку, сплачують податки в бюджет, що негативно впливає на їх фінансовий стан.

В практиці зустрічаються випадки, коли абсолютно збиткові підприємства певний час можуть мати непогані показники, що характеризують їх фінансовий стан і ліквідність.

Прослідкуємо взаємозв'язок показників, що характеризують результати господарської діяльності і фінансовий стан підрядних організацій західних областей України за 1997 р. (табл.1.1. і табл.1.2.).

Як свідчать дані таблиць, серед підприємств найкращих показників господарської діяльності досягнули ВАТ "Чернівцібуд", ТОВ "Домобудівник" м.Тернополя, ПБО "Львівбуд", найгірші показники - у ЗАТ "Рівненський ДБК", АТ "Рівнебуд", фірма "Тернопільбуд ЛТД" колективного підприємства "Волиньбуд".

При проведенні такої порівняльної оцінки за показниками, що характеризують фінансовий стан, найкращі показники платіжної здатності і ліквідності у ЗАТ "Прикарпатжитлобуд", збиткового підприємства АТ "Хмельницькбуд". Найвищий коефіцієнт фінансової незалежності має абсолютно збиткове підприємство - АТ "Рівнебуд".

На рівні середніх в цілому по Україні показники фінансового стану таких збиткових підприємств як колективного підприємства "Волиньбуд", фірми "Тернопільбуд ЛТД". Набагато гіршими є показники фінансового стану у найбільш прибуткового підприємства ПБО "Львівбуд".

Таке загальне зіставлення результатів діяльності свідчить про недосконалість діючої методики оцінки результатів виробничо-господарської діяльності і фінансового стану підприємств.

Наведені два блоки показників не пов'язані між собою, аналізуються незалежно один від одного. Така відсутність системного підходу до оцінки діяльності будівельних організацій, як бачимо, приводить до абсолютно протилежних результатів.

Таблиця

Основні показники господарської діяльності будівельних фірм західних областей України за р

N	Показники	Ум	ТБО	ЗАТ	ВАТ	АТ	Фірма	ВАТ	АТ	Колект
п п		позн	"Львів буд	"Прикар патжитло буд	"Закар патбуд	Рівне буд	Тернопіль буд ЛТД	"Чернів цібуд	"Хмель ницьк буд	Волинь буд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Виручка від реаліз	О	24226,00	4754,00	1132,00	855,00	11581,00	3578,00	1614,00	12667,00
2	ПДВ інші		2842,00	36,00	180,00	78,00	1194,00	465,00	113,00	643,00
3	Затр по реаліз прод роботах	З	20283,00	4686,00	929,00	830,00	11018,00	2847,00	1522,00	12412,00
4	Результат від реаліз	Пр	1101,00	32,00	23,00	-53,00	-631,00	266,00	-21,00	-388,00
5	Результат від іншої реаліз	Пі	412,00	260,00	0,00	177,00	126,00	104,00	0,00	141,00
6	Позареалізаційні доходи	По	176,00	0,00	10,00	0,00	25,00	42,00	1,00	15,00
7	Позареалізаційні витрати	Пв	22,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	Балансовий прибуток	Пб	1667,00	280,00	33,00	124,00	-7960,00	412,00	-20,00	-234,00
9	Платежі в бюджет		628,00	81,00	22,00	56,00	123,00	206,00	26,00	149,00

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10	Інші обов відрах і плат з приб		770,00	27,00	21,00	14,00	302,00	52,00	21,00	300,00
11	Чистий приб	Пч	269,00	172,00	0,00	54,00	0,00	154,00	0,00	0,00
12	Прямі збитки		0,00	0,00	-10,00	0,00	-905,00	0,00	-67,00	-683,00
13	Середньорічна вартість осн фондів	ОФс	68495,00	23700,00	5295,00	5715,00	47827,00	23684,0	576,00	18873,00
14	Середньорічна вартість осн фондів	Ас	63141,00	17675,00	4284,00	5477,00	40460,00	16917,0	7674,00	15034,00
15	Середньорічна вартість вл коштів	ВКс	47681,00	16014,00	3730,00	5273,00	33175,00	16115,0	3903,00	11275,00
Показники прибутковості господарської діяльності										
1	Рентабельність реалізації	Пр З	0,0543	0,0068	0,0248	-0,0639	-0,0573	0,0934	-0,0138	-0,0313
2	Прибутковість активів	Пч Ас	0,0039	0,0073	0,0000	0,0094	0,0000	0,0065	0,0000	0,0000
3	Прибутковість реалізації	Пч О	0,0111	0,0362	0,0000	0,0632	0,0000	0,0430	0,0000	0,0000
4	Прибутковість вл капіталу	Пч Вкс	0,0056	0,0107	0,0000	0,0102	0,0000	0,0096	0,0000	0,0000
5	Прибутковість осн фондів	Пч Офс	0,0039	0,0073	0,0000	0,0094	0,0000	0,0065	0,0000	0,0000

Таблиця
Основні показники що характеризують фінансовий стан будівельних фірм західних областей України

N	Показники	Ум позн	ТБО	ЗАТ	ВАГ	АТ	Фірма	ВАГ	АТ	Колект	ТОВ	ЗАТ	В
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Основні засоби і позаоборотні активи	I А	74975,00	26007,00	3690,00	8313,00	55676,00	18622,0	5090,00	16344,0	12781,0	7188,00	228686
2	Засапи і затрати	II А	6820,00	2325,00	568,00	127,00	52026,00	587,00	1120,00	2634,00	4693,00	626,00	71526,0
3	Грошові кошти розрахунки і інші активи	III А	15417,00	932,00	200,00	223,00	6253,00	882,00	898,00	3800,00	662,00	348,00	29615,0
	в т ч грошові кошти	Гр	15417,00	82,00	2,00	10,00	252,00	27,00	5,00	12,00	7,00		15814,0
4	Всього активів	А	97212,00	29268,00	4458,00	8663,00	39827,00	20091,0	7108,00	22778,0	18226,0	8162,00	255793
5	Джерела власних і прівіняних до них коштів	I П	80611,00	27432,00	3744,00	8400,00	58036,00	54036,0	6033,00	19315,0	14232,0	7748,00	279587,
6	Довгострокові пасиви	II П	0,00	0,00	0,00	0,00	35860,00	0,00	614,00	0,00	0,00	0,00	36474,0
7	Розрахунки та інші пасиви	III П	17881,00	1836,00	759,00	281,00	7283,00	1045,00	528,00	4734,00	3994,00	1642,00	39983,0
8	Всього джерел коштів	П	98492,00	29268,00	4503,00	8681,00	40752,00	20190,0	7175,00	24049,0	18226,0	5390,00	256726,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Показники що характеризують фінансовий стан												
1	Наявність власних оборотних коштів	Ш ІА	5636,00	1425,00	54,00	87,00	2360,00	35414,0	943,00	2971,00	1451,00	560,00	50901,0
2	Коефіцієнт маневреності власних коштів	(Ш ІА ІІ / Ш ІА ІІІ	0,19	0,03	0,05	0,03	0,11	0,02	0,15	0,20	0,05	0,04	0,11
3	Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	(ІІ ШІІ / Ш ІІІ	0,22	0,07	0,20	0,03	0,74	0,02	0,19	0,25	0,28	0,21	0,27
4	Коефіцієнт фінансової незалежності	Ш ІІІ / Ш ІІІІ	4,51	14,94	4,93	29,89	1,35	51,71	5,28	4,08	3,56	4,72	3,66
5	Коефіцієнт покриття інвестицій	(Ш ІІІ ІІ / Ш ІІІ ІІІ	0,82	0,94	0,83	0,97	2,30	2,68	0,93	0,80	0,78	1,44	1,23
6	Коефіцієнт поточної ліквідності	(Ш ІІА / Ш ІІІ	1,24	1,77	1,01	1,25	8,00	1,41	3,82	1,36	1,34	0,59	2,53
7	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Гр ІІІ / Ш ІІІ	0,86	0,04	0,00	0,04	0,01	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,21
8	Коефіцієнт платіжної здатності	(Ш ІІА / Ш ІІІ ІІІ	1,24	1,77	1,01	1,25	1,35	1,41	1,77	1,36	1,34	0,59	1,32

Системний підхід до аналізу діяльності підприємства розглянутий в роботах колективу вчених під керівництвом Стоянової Е.С. Вся діяльність підприємства розглядається під призмою ліквідності. Шляхом узагальнення показників господарської діяльності пропонується один показник – результат господарської діяльності, який сумується з результатом фінансової діяльності і одержується результат фінансово-господарської діяльності. Стоянова Е.С. пропонує змінити бухгалтерський баланс так, щоб в активі відображалися три блоки показників: 1) іммобілізовані активи; 2) фінансово - експлуатаційні потреби; 3) вільні засоби. В пасиві пропонується показувати два блоки показників: 1) власні засоби і 2) позичкові засоби. Заслуговує на увагу другий блок активу - фінансово-експлуатаційні потреби (ФЕП). Цей блок отримується внаслідок перегрупування статей балансу: вартість запасів і затрат разом з дебіторською заборгованістю зменшені на суму кредиторської заборгованості. [80,45] В результаті такої зміни одержується величина потреби в оборотних засобах.

При всій важливості питання комплексної оцінки потрібно підкреслити, що головним в комплексному аналізі є системність, ув'язка окремих показників між собою, аналіз взаємозв'язку і взаємообумовленості цих показників та вихід в результаті аналізу на узагальнений показник. [90,с.41]

При проведенні системного аналізу професор Шеремет А.Д. пропонує виділити шість етапів:

- 1) визначення мети і умов функціонування об'єкта досліджень;
- 2) відбір економічних показників;
- 3) складання загальної схеми системи;
- 4) визначення всіх основних взаємозв'язків і факторів, які дають кількісні характеристики системи;
- 5) побудова моделі системи;

б) завершальний етап - робота з моделлю.

Будівельна фірма, незалежно від форми власності, ставить перед собою мету - добитися виконання обсягу і структури будівельно-монтажних робіт згідно укладених контрактів і тим самим завоювати своє місце на ринку підрядних робіт. Для досягнення цієї мети необхідні адекватні засоби: виробничий потенціал, тобто певні засоби і предмети праці, вартість яких відображається в активі балансу.

Щоб привести виробничий процес в рух потрібно закупити у постачальників різні матеріали, сировину, обладнання, користуватися платними послугами. Це супроводжується відстрочками платежу, тривалість яких залежить від взаємовідносин з постачальниками, залучення позичкових коштів. Виходячи з цього можна розглядати діяльність будівельної організації як систему, яка складається з двох взаємопов'язаних елементів: виробнича або господарська діяльність і фінансова діяльність.[79,с.72]

У деяких працях вітчизняних і зарубіжних спеціалістів розглядаються окремі оціночні показники і в цілому методики аналізу діяльності підприємства і його стану на певну дату.

В оцінці діяльності будь-якого підприємства доводиться зіставляти затрати і результати роботи, застосовуючи ті чи інші показники. По мірі формування господарського механізму ринку система показників для оцінки господарської діяльності стає все більш складною. У зарубіжних фірмах користуються системою показників, які тісно взаємопов'язані один з одним і об'єднані в окремі групи. Фінансовий аналіз проводиться з використанням абсолютних і відносних показників. При зовнішньому аналізі широко використовуються відносні показники (коефіцієнти). Аналітична цінність коефіцієнтів підтверджується, зокрема, тим, що в економічно розвинутих країнах існують спеціальні видання, в яких публікуються статистичні зведення з цих показників, однак і тут немає

єдиного підходу ні до розрахунків цих коефіцієнтів, ні до переліку опублікованих коефіцієнтів [78,с.14].

Незважаючи на існуючі розходження щодо системи опублікованих коефіцієнтів, всі вони згруповані таким чином: показники ліквідності, показники ділової активності, показники рентабельності, показники платоспроможності або структури капіталу.

Показники ліквідності дозволяють визначити здатність підприємства протягом звітного періоду сплатити свої короткотермінові зобов'язання. Серед показників ліквідності переважно використовуються такі коефіцієнти:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (K1) - характеризує можливість погашення поточних зобов'язань по кредитах і розрахунках наявними грошовими засобами і короткотерміновими фінансовими вкладеннями.

$$(K1) = \frac{\text{грошові кошти} + \text{короткотермінові фінансові вкладення}}{\text{короткотермінові зобов'язання}} \quad (1.7)$$

Показник K1 відображає, чи достатньо у підприємства коштів, які можуть бути використані ним для погашення своїх короткотермінових зобов'язань протягом майбутнього звітного періоду. Згідно з практикою господарювання, що склалась, вважається, що K1 повинен знаходитись в межах від 0,2 до 0,25. Нижня межа обумовлена тим, що оборотних активів повинно бути принаймі достатньо для погашення короткотермінових зобов'язань, інакше підприємство може виявитись неплатоспроможним по цьому виду зобов'язань.

Коефіцієнт покриття (K2) – показує, скільки одиниць оборотних засобів припадає на одиницю короткотермінових зобов'язань .

$$K2 = \frac{\text{грошові кошти} + \text{цінні папери, що легко реалізуються} + \text{рахунки до отримання}}{\text{короткотермінові зобов'язання}} \quad (1.8)$$

Показник K2 є похідним від K1 і розкриває відношення найбільш ліквідної частини оборотних засобів (тобто без врахування матеріально-виробничих запасів) до поточних зобов'язань. Розрахунок K2 викликаний тим, що ліквідність окремої категорії оборотних засобів далеко не однакова, і якщо, наприклад, грошові кошти можуть служити безпосереднім джерелом виплати поточних зобов'язань, то запаси можуть бути використані для цієї мети лише після їх реалізації, що включає пошук покупця а також наявності у нього грошових коштів.

Аналізуючи коефіцієнти ліквідності, необхідно враховувати соціально-економічні особливості розвитку тих країн, підприємства яких є об'єктом вивчення. Так, якщо в США господарською практикою встановлена допустима величина K1 і K2 (1-2), то в Японії ці показники рідко досягають нижньої межі. Низький рівень цих коефіцієнтів обумовлений особливостями структури капіталу японських компаній, де частка власного капіталу в середньому дорівнює 20 %. Для переважної більшості японських компаній низький рівень K1 і K2 не є свідченням несприятливого фінансового стану фірми. [38,341]

Показник загальної ліквідності (K3) відображає, в якій мірі фірма залежить від матеріально-виробничих запасів з точки зору необхідності мобілізації грошових засобів для погашення своїх короткотермінових зобов'язань. Загальний коефіцієнт ліквідності (K3) характеризує наскільки грошові кошти і короткотермінові фінансові вкладення та трансформовані у грошові кошти запаси і затрати можуть бути погашені за рахунок короткотермінових зобов'язань.

$$K3 = \frac{\text{Грошові кошти} + \text{Короткотермінові фінансові вкладення} + \text{Дебіторська заборгованість} + \text{Запаси і витрати}}{\text{Короткотермінові зобов'язання}} \quad (1.9)$$

Велике значення в ході аналізу ліквідності підприємства має вивчення чистих оборотних активів. Крім загальної їх суми зміни за певний період і причин цих змін, може бути розрахований коефіцієнт, що характеризує частку чистих оборотних активів в нереалізованих матеріально-виробничих запасах.

Перевищення оборотних активів над короткотерміновими зобов'язаннями (КЗ) більше ніж в 2 рази вважається нераціональним, оскільки свідчить про надмірне вкладення компанією своїх коштів в поточні витрати і неефективне їх використання. Крім того, особлива увага при аналізі цього коефіцієнту звертається на його динаміку.

До показників ділової активності віднесені коефіцієнти, що характеризують оборотність оборотних засобів. Розрахунок цих показників дозволяє поглибити аналіз оборотності окремих елементів поточних активів. У даному випадку важливо не тільки оцінити швидкість обороту запасу, але і економічну ефективність оборотності оборотних активів. Показником, який характеризує оборотність елементів поточних активів є показник операційного періоду обертання і швидкості обороту дебіторської заборгованості і середньої кількості днів в запасах або швидкості обороту запасів.

В результаті того, що в умовах переходу до ринкових відносин поширений продаж у кредит, то запаси для того, щоб бути перетвореними в грошову форму, повинні пройти стадію перебування у вигляді дебіторської заборгованості. Даний показник представляє собою середню кількість днів, необхідних для перетворення запасів у готівку. Аналогічно оборотності поточних активів такі зарубіжні автори як Нідлз Б., Андерсон Х., Колдуелл Д. Міллер Ф., пропонують розраховувати оборотність фіксованих активів як відношення обсягу продаж до середньої величини фіксованих активів. Даний показник вимірює продуктивність фіксованих активів у створенні даного обсягу продукції. [66,420]

Цей показник ідентичний показнику фондівдачі в аналізі українських підприємств. Зарубіжні фірми у склад фіксованих активів включають поряд з елементами основних фондів, вартість землі і часто вартість нематеріальних активів. Наступним показником ділової активності є коефіцієнт використання потужності, що дорівнює частці від ділення обсягу продажу на проектну виробничу потужність. Відношення обсягу продаж до величини власного капіталу відображає ефективність використання власного капіталу для створення даного обсягу продукції. Всі ці показники можна представити у вигляді коефіцієнтів. Коефіцієнти ділової активності дозволяють проаналізувати наскільки активно підприємство використовує свої кошти.

Перша група - коефіцієнти загальної оборотності, які дають найбільш узагальнену уяву про господарську активність підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів (К4) показує можливість забезпечення за рахунок виробничих запасів чистих оборотних активів.

$$K4 = \frac{\text{основний капітал} + \text{запаси і витрати}}{\text{всього активи}} \quad (1.10)$$

Коефіцієнт автономії (К5) показує питому вагу власного капіталу у валюті балансу і його можна проаналізувати в динаміці. Водночас по цьому коефіцієнту не можна оцінити економічний чи фінансовий стан підприємства, оскільки як сама по собі величина власних засобів нічого не характеризує, так як і співвідношення позичкових і власних засобів.

$$K5 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}} \quad (1.11)$$

Коефіцієнт активності продаж (К6) характеризує ефективність використання підприємством всіх наявних ресурсів незалежно від джерел їх

залучення. Він показує, скільки разів за рік здійснюється повний цикл виробництва і обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна грошова одиниця активів. Цей показник коливається в залежності від галузі і розраховується за формулою:

$$K6 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість активів}} \quad (1.12)$$

При зіставленні коефіцієнта (K6) для різноманітних підприємств або в межах одного підприємства за різні звітні періоди необхідно перевірити, чи забезпечується порівняння в оцінці середньорічної вартості активів. Наприклад, якщо на одному підприємстві позаоборотні активи оцінені з врахуванням амортизації, визначеної за методом рівномірного прямолінійного списання, а на іншому використовується метод прискореної амортизації, то в цьому випадку оборотність буде завищена. Більш того, (K6) при інших рівних умовах буде зростати в тих випадках, коли більш зношеними будуть позаоборотні засоби підприємства. Вказані обставини вимагають, щоб аналіз показника (K6) проводився з врахуванням необхідних коригувань.

Для більш конкретних висновків про оборотність засобів фірми "Тернопільбуд-ЛТД", ПБО "Львівбуд", ВАТ "Прикарпатжитлобуд" необхідно розглянути похідні показники оборотності.

До них рекомендуємо віднести:

Показник перетворення рахунків і векселів в грошові кошти (K7), що характеризує оборотність рахунків і векселів до отримання, відображає скільки разів в середньому рахунки до отримання перетворилися в грошові кошти протягом року.

$$K7 = \frac{\text{обсяг реалізації в кредит}}{\text{середньорічна вартість рахунків до отримання (за мінусом сумнівних надходжень)}} \quad (1.13)$$

Коефіцієнт перетворення рахунків і векселів в грошові кошти у днях (K8) характеризує кількість днів, протягом яких оплачуються рахунки до одержання.

$$K8 = 365 : K7 \text{ (дні) } \quad (1.14)$$

Коефіцієнт оборотності запасів (K9) характеризує швидкість реалізації запасів. Чим вища оборотність запасів, тим менше засобів є в цій найменш ліквідній статті, тим більш ліквідну структуру мають оборотні засоби і тим стійкіший фінансовий стан фірми. Особливо актуальним є підвищення оборотності і зниження запасів при наявності великого ступеня заборгованості у компанії. Потрібно відзначити, що в деяких випадках збільшення оборотності запасів може відображати негативні явища в діяльності компанії, наприклад, у випадку збільшення обсягу продажу за рахунок реалізації товару з мінімальним прибутком чи зовсім без прибутку.

$$K9 = \frac{\text{собівартість реалізованої продукції}}{\text{середньорічна вартість виробничих запасів}} \quad (1.15)$$

Показник оборотності запасів може бути також виражений в днях і в цьому випадку він набуває вигляду K10, який розшифровує, скільки потрібно днів для продажу матеріально виробничих запасів.

$$K10 = 365 : K9 \text{ (дні) } \quad (1.16)$$

Сума K8 і K10 дає K11, тобто кількість днів, протягом яких оплачуються рахунки і векселі до одержання і реалізуються матеріально-виробничі запаси. Він характеризує тривалість циклу, протягом якого матеріально-виробничі запаси перетворюються в грошові кошти.

Прискорення оборотності, досягнуте за рахунок скорочення часу виробництва і обігу, позитивно впливає на результати діяльності підприємства. Чим швидше оборотні засоби обертаються в процесі функціонування підприємства, тим менше їх потрібно для ведення господарської діяльності.

$$K11 = K8 + K10 \text{ (дні)} \quad (1.17)$$

Оскільки обсяг реалізації в кредит рідко відображається у звітності, то, як правило, в чисельнику береться показник обсягу реалізації. Цей коефіцієнт доцільно порівнювати з K12, який характеризує оборотність рахунків і векселів до оплати. Такий підхід дозволяє зіставити умови комерційного кредитування, яким користуються підприємства у інших організаціях з тими умовами кредитування, які підприємства надають іншим суб'єктам господарюванням.

Коефіцієнт K12 відображає, скільки оборотів фірмі необхідно для оплати виставлених їй рахунків та векселів.

$$K12 = \frac{\text{собівартість продукції-запаси (поч.)} + \text{запаси (кін.)}}{\text{середньорічна вартість рахунків до оплати}} \quad (1.18)$$

Показник K12 може бути також виражений в днях і в цьому випадку він набуває вигляду K13, який розшифровує, скільки потрібно підприємству днів для оплати виставлених рахунків і векселів.

$$K13 = 365 : K12 \text{ (дні)} \quad (1.19)$$

Показник K14 визначає оборотність позаоборотних активів чи їх фондovіддачу. Підвищення коефіцієнта фондovіддачі може бути досягнуто

як за рахунок відносно невисокої питомої ваги матеріальних позаоборотних активів, так і за рахунок їх високого технічного рівня. Чим вищий цей коефіцієнт, тим нижчі витрати звітного періоду. Низький коефіцієнт свідчить про недостатній обсяг продажу, або про надто високий рівень вкладень в ці види активів.

$$K14 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість матеріальних активів}} \quad (1.20)$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу (K15) характеризує різні аспекти діяльності: з комерційної точки зору він визначає або надлишок продажу, або нестачу, з фінансової - швидкість обороту вкладеного власного капіталу, з економічної - активність грошових засобів, якими ризикує акціонер. Якщо коефіцієнт надто високий, в результаті перевищення рівня продажу над вкладеним капіталом, то це тягне за собою ріст кредитних ресурсів і можливість досягнення тієї межі більше за рахунок кредиторів, ніж власними коштами. В цьому випадку відношення зобов'язань до власного капіталу збільшується, знижується безпека кредиторів, і підприємства може мати серйозні труднощі, пов'язані із зменшенням доходів чи загальною тенденцією зниження цін. Навпаки, низький коефіцієнт означає бездіяльність частини власних засобів. В даному випадку коефіцієнт вказує на необхідність вкладання власних засобів в інше, більш прибуткове джерело доходу.

$$K15 = \frac{\text{обсяг реалізації}}{\text{середньорічна вартість власного капіталу}} \quad (1.21)$$

Показники рентабельності: коефіцієнт чистого прибутку (K16), коефіцієнт валового прибутку від реалізації (K17), коефіцієнт доходу від власного капіталу (K18).

Коефіцієнти рентабельності відображають, наскільки прибуткова діяльність будівельної організації. Ці коефіцієнти розраховуються як відношення одержаного прибутку до використаних засобів, або як питома вага одержаного прибутку в обсязі реалізованої продукції. Обчислення кількох показників прибутку в звіті про прибуток обумовлює можливість розрахунку низки показників рентабельності.

Рентабельність капіталу є найбільш загальним показником в цій групі. Він вказує, скільки грошових одиниць необхідно витратити фірмі для одержання однієї грошової одиниці прибутку незалежно від джерела залучення цих засобів. Зіставлення з середньомісячною валютою балансу різних видів прибутку дозволяє визначити дію окремих факторів за допомогою формул:

$$K16 = \frac{\text{прибуток від реалізації}}{\text{середньорічна валюта балансу}} \quad (1.22)$$

$$K17 = \frac{\text{валовий прибуток}}{\text{середньорічна валюта балансу}} \quad (1.23)$$

$$K18 = \frac{\text{валовий прибуток - податки}}{\text{середньорічна валюта балансу}} \quad (1.24)$$

Зіставлення показників K16, K17, K18 дозволяє зробити висновок про вплив на рентабельність позареалізаційних доходів і витрат, інших прибутків чи збитків, а також системи оподаткування.

Важливим показником є рентабельність власного капіталу. В західних країнах і США цей показник служить важливим критерієм при оцінці рівня котування акцій на біржі. [11,56]

З точки зору кінцевого визначення рентабельності власного капіталу необхідно розглядати відношення чистого прибутку після сплати податків до середньорічної суми джерел власних засобів, оскільки цей показник

відображає дії підприємців і податкових органів по врегулюванню результату діяльності. Рентабельність власного капіталу обчислена як відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу відображає величину грошових одиниць чистого прибутку одержанк на кожен грошову одиницю, вкладену власниками підприємства. Корисним заходом в ході аналізу є також співвідношення рентабельності всіх активів і рентабельності власних активів, розрахованих щодо чистого прибутку, Різниця між цими показниками обумовлена залученням підприємством зовнішніх джерел фінансування. Якщо підприємство через залучення позичкових засобів одержує більше прибутку, ніж повинно сплатити відсоток за цей позичковий капітал, то різниця може бути використана для підвищення віддачі власного капіталу. Найбільш повну уяву про рентабельність виробничої діяльності фірми дає відношення прибутку до функціонального капіталу, особливо коли в чисельнику береться прибуток від виробничої діяльності без врахування сплачених і одержаних процентів, дивідендів і позареалізаційних надходжень і втрат, а в знаменнику - капітал, безпосередньо зайнятий у виробничій діяльності.

Нарешті, останній показник цієї групи – рентабельність перманентного капіталу, який характеризує ефективність використання залученого капіталу. Цей показник може бути використаний для оцінки ефективності використання всього довгострокового капіталу господарюючого суб'єкта.

До окремої групи показників рентабельності можна віднести показники, обчислені як відношення прибутку до обсягу реалізації продукції. Найбільш загальним серед них є показник, який визначається як відношення валового прибутку від реалізації до обсягу реалізації. Він відображає зміни в політиці цін і здатність підприємства контролювати собівартість реалізованої продукції, тобто частину засобів, необхідних для оплати поточних витрат, які виникають в ході господарської діяльності, а також виплати податкових відрахувань та ін. Найбільш важливим в цій

частині фінансового аналізу є показник рентабельності реалізованої продукції, визначений як відношення чистого прибутку після сплати податків до обсягів реалізації продукції. Цей коефіцієнт відображає, скільки грошових одиниць чистого прибутку принесла кожна грошова одиниця реалізованої продукції.

Серед показників рентабельності рекомендується виділити показники, які характеризують рівень прибутковості однієї акції:

$$K19 = \frac{\text{чистий прибуток-дивіденди на привілейовані акції}}{\text{середня кількість акцій в обігу}} \quad (1.25)$$

$$K20 = \frac{\text{ринкова ціна акцій}}{K16} \quad (1.26)$$

$$K21 = \frac{\text{дивіденди на звичайні акції}}{\text{чистий прибуток-дивіденди на привілейовані акції}} \quad (1.27)$$

Показник K19 відображає частину чистого прибутку господаруючого суб'єкта, яка припадає на одну звичайну акцію. Аналіз K19 повинен враховувати, що на його рівень можна штучно впливати шляхом придбання власних акцій. Крім того, K19 може збільшуватись в тому випадку, якщо ріст обсягів виробництва не супроводжується додатковим випуском акцій в обіг. K20 відображає скільки в даний момент згодні платити інвестори за одну грошову одиницю прибутку на одну акцію. При тенденції підвищення K20 можна зробити висновок про те, що інвестори очікують більш швидкого росту прибутку цієї будівельної фірми порівняно з іншими. K21 характеризує співвідношення виплачених дивідендів і чистого прибутку підприємства. Звичайно, для тих компаній, які розширюють сферу своєї діяльності, K21 має низький рівень, оскільки основна частина прибутку реінвестується на розвиток виробництва, а не розподіляється серед акціонерів. Якщо K21 більше

100%, то це означає, що у будівельній організації чистого прибутку недостатньо для виплати дивідендів, що може негативно вплинути на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнти платоспроможності характеризують ступінь захищеності інтересів кредиторів та інвесторів, які мають довготермінові вкладення в будівельні організації. Ці показники називаються показниками структури капіталу або показниками покриття.

З допомогою коефіцієнтів платоспроможності в інтервалі до 5 років можна передбачити банкрутство, яке загрожує підприємству.

До них пропонуємо віднести:

Коефіцієнт власності (K22), який характеризує співвідношення інтересів власників підприємства (власників акцій) і кредиторів. Нормальним коефіцієнтом, який забезпечує досить стабільний фінансовий стан підприємства з точки зору інвесторів і кредиторів, вважається співвідношення власного капіталу до підсумку засобів на рівні 60 %.

$$K22 = \frac{\text{власний капітал}}{\text{валюта балансу}} \quad (1.28)$$

Коефіцієнт K23, який характеризує структуру капіталу з точки зору частки позичкових засобів. Чим більше власних засобів, тим менша частка позичкових засобів і навпаки.

$$K23 = \frac{\text{позичковий капітал}}{\text{валюта балансу}} \quad (1.29)$$

Коефіцієнт залежності (K24) дає можливість оцінити вплив на будівельну організацію зовнішніх позик. Чим вищим є цей показник, чим більше довготермінових зобов'язань має фірма, то тим більш ризиковою є її діяльність. Якщо всі ці зобов'язання компанія не зможе оплатити, вона збанкрутує.

$$K24 = \frac{\text{позичковий капітал}}{\text{власний капітал}} \quad (1.30)$$

Коефіцієнти забезпеченості позаоборотних активів відповідно власним і перманентним капіталом (K25 і K26) відображають в якій мірі позаоборотні активи фінансуються за рахунок залучених засобів.

$$K25 = \frac{\text{позаоборотні активи}}{\text{власний капітал}} \quad (1.31)$$

$$K26 = \frac{\text{позаоборотні активи}}{\text{власний капітал} + \text{довготермінова заборгованість}} \quad (1.32)$$

Коефіцієнт реальної вартості основних і матеріальних оборотних коштів у майні підприємства (K27) визначається за формулою:

$$K27 = \frac{\text{основний капітал} + \text{оборотні засоби}}{\text{майно підприємства}} \quad (1.33)$$

Коефіцієнт захищеності (K28) характеризує на скільки кредитори залежні від того, що їм не будуть виплачені проценти за надані компанії позики. Цей показник відображає, у скільки разів зароблені кошти перевищують проценти, які необхідно сплатити по взятих позиках.

$$K28 = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{виплати по процентах} + \text{податки}}{\text{витрати по виплаті процентів}} \quad (1.34)$$

Коефіцієнт вартості позиченого капіталу K29 характеризує наскільки дорого обходиться компанії залучення позичкових засобів.

$$K29 = \frac{\text{витрати по виплаті процентів}}{\text{позичковий капітал}} \quad (1.35)$$

Коефіцієнт прибутковості акцій К30 характеризує частку чистих засобів, що припадає на одну акцію в обігу.

$$K30 = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{коригування на грошові виплати і надходження}}{\text{звичайні акції в обігу}} \quad (1.36)$$

При визначенні ефективності діяльності підприємства необхідно брати до уваги як показники виробничої, так і фінансової діяльності. На жаль, як у вітчизняній, так і в зарубіжній практиці при оцінці ефективності враховуються в основному виробничі фактори і недооцінюються результати фінансової діяльності.

Виходячи з того, що характер економічного росту визначає співвідношення між швидкістю росту результату і сукупністю затрат, обумовлених результатом, Шермет А.Д. і Сайфулін Р.С., згрупувавши всі економічні показники по використовуваних ресурсах (трудові ресурси, предмети праці, оборотні засоби) аналізують їх з точки зору впливу використання кожного ресурсу на характер економічного росту підприємства. [91,80].

Вказані автори оцінюють ефективність виробництва за кінцевим результатом - прибутком і рентабельністю. Вплив таких показників на прибуток визначається, як:

- приріст обсягу продукції в незмінних цінах;
- приріст обсягу продукції за рахунок структурних зрушень в складі продукції;
- приріст затрат на одну грошову одиницю продукції за рахунок структурних зрушень в складі продукції;
- приріст фактичної виробничої собівартості;
- приріст рівня позавиробничих витрат і ін.

Рентабельність аналізується за трьома факторами:

- зміна прибутковості продукції;
- зміна фондівддачі основних виробничих фондів;
- зміна оборотності оборотних засобів.

Таким чином, аналіз за методикою Шеремета А.Д. і Сайфуліна Р.С. забезпечує комплексність і системність. Оцінка господарської діяльності виходить об'єктивною і повною, але не пов'язаною з фінансовою діяльністю.

Ветров А.А., Доля В.І., Измалкова Г.М. показали взаємозв'язок окремих економічних показників, застосованих при аналізі використання фінансових ресурсів і економічного потенціалу. [23,с.167]

Якщо господарська діяльність підприємства загальноновизнано оцінюється одним ключовим показником, таким як рентабельність, то до оцінки фінансової діяльності такого однозначного підходу встановити не можна.

Фінансовий стан фірми оцінюється за даними фінансової звітності. Відомим методом аналізу звітності одночасно з аналізом абсолютних показників є значення спеціальних коефіцієнтів, розрахунок яких базується на існуванні певних співвідношень між окремими показниками звітності.

Для економістів ці коефіцієнти мають великий інтерес, оскільки дозволяють визначити необхідну для споживачів інформацію. Цей метод використовується в країнах заходу великою популярністю завдяки простоті і оперативності. Його суть полягає у зіставленні розрахованих за даними звітності коефіцієнтів із загальноприйнятими стандартними коефіцієнтами, обчисленими за результатами діяльності господарюючого суб'єкта за попередні періоди.

Разом з тим, необхідно враховувати, що ці коефіцієнти не мають універсального значення і можуть розглядатися лише, як орієнтовані індикатори.

Економісти зарубіжних країн вважають, що такі коефіцієнти є показниками найбільш слабких місць діяльності підприємства, які потребують більш детального аналізу. Цей аналіз в свою чергу може і не підтвердити попередню оцінку, обумовлену розрахунком того чи іншого коефіцієнта. Так, в деяких випадках та чи інша величина коефіцієнта не відповідає загальноприйнятій стандартній нормі через специфічність, конкретні умови і особливості ділової політики окремого підприємства, не завжди є обґрунтованим порівняння з усередненими коефіцієнтами в межах галузі в силу, наприклад, диверсифікації діяльності багатьох підприємств.

Описана система показників є традиційною і може бути використана для будь-яких підприємств, незалежно від їх галузевої приналежності і спеціалізації.

Як видно з наведеного складу системи показників, вони чітко поділяються на два блоки. Один з них використовується для аналізу фінансового стану підприємства (фірми), другий покликаний відобразити фінансові результати діяльності підприємства. Необхідно відзначити, що при такому підході взаємозв'язок цих двох блоків показників відсутній і кожен з них використовується самостійно і має свою сферу застосування, тобто комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності в цілому здійснюється при одночасному розгляді кількох показників, які характеризують окремі сторони діяльності підприємства.

З другого боку, очевидно, що ні один з методів аналізу не може враховувати всю різноманітність господарського життя. Кожен з них виконує свої функції і з цієї точки зору значимість коефіцієнтів для загальної оцінки фінансової діяльності компанії не викликає сумнівів.

Проаналізувавши праці економістів, які присвячені питанням оцінки фінансового стану підприємства і враховуючи економічні відносини, які склалися, можна зробити висновок, що авторами внесений суттєвий вклад у

вирішення проблем фінансового аналізу, запропоновані показники, які характеризують окремі сторони діяльності підприємства. Що стосується загальної оцінки діяльності підприємства, то тільки Є.С.Стойнова, Є.А.Стойнов пропонують комплексний аналіз економічного і фінансового стану через визначення результату фінансово-господарської діяльності, однак ця методика не зовсім адаптується на існуючу звітність і бухгалтерський облік. [79,89] Деякі автори вважають, що аналізувати фінансовий стан можна лише за фінансовими коефіцієнтами, і з цим не можна погодитись. Так, А.Д.Шереметом пропонується 10 фінансових коефіцієнтів, В.Ф. Палієм - 6. [71,32]

Для оцінки фінансового стану будівельно-монтажних організацій у роботі узагальнена і запропонована більш вдосконалена система показників, яка враховує результати діяльності в умовах переходу до ринкових відносин (табл. 1.5).

Підприємство може мати максимальну суму позичкових засобів і тримати їх на розрахунковому рахунку, або перекривати ними дебіторську заборгованість, в цьому випадку фінансовий стан можна вважати стійким, оскільки власних засобів вистачає на покриття основного капіталу і матеріальних оборотних засобів.

Відповідно, без співвідношення величини запасів і затрат з наявністю власних оборотних матеріальних засобів не можна оцінити стан підприємства. Такий висновок зроблений з того, що визначення вищеназваних коефіцієнтів здійснюється тільки по одній частині балансу - пасиву, тоді як актив і пасив виражають одну і ту ж саму сукупність засобів підприємства, але в різних аспектах. Друга група оціночних показників - показники платоспроможності. Ці показники можуть тільки доповнювати оцінку фінансового стану підприємства, будучи зовнішнім проявом фінансової стійкості, що впливає із балансової рівності.

Таблиця 1.5.

Аналітичні показники фінансової діяльності підприємства

<i>Показники ліквідності</i>		
Назва показника	Норматив	Механізм визначення
1	2	3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,25	(Каса + розрахунковий рахунок + валютний рахунок + інші рахунки в банках + інші грошові кошти + короткострокові фінансові вкладення) / Сума третього розділу пасиву балансу
Проміжний коефіцієнт покриття	0,7-0,8	(Сукупна сума грошових засобів + короткострокові фінансові вкладення + дебіторська заборгованість) / Сума третього розділу пасиву балансу
Загальний коефіцієнт покриття	2,0-2,5	(Сукупна величина запасів та витрат (без витрат майбутніх періодів) + грошові засоби + короткострокові фінансові вкладення + дебіторська заборгованість) / Сума третього розділу пасиву балансу
<i>Показники фінансової стійкості і заборгованості</i>		
Коефіцієнт фінансової незалежності	>0,5	Сума першого розділу пасиву балансу / Валюта балансу
Коефіцієнт покриття процентів за кредитами	3 і більше	(Чистий прибуток + витрати по виплаті процентів + податки) / витрати по виплаті процентів за кредит
Співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	1	Кредиторська заборгованість / дебіторська заборгованість
Коефіцієнт забезпечення боргу		Прибуток звітного року / (Нараховані відсотки за кредити + сума кредиту, що повертається у звітному періоді / (1 – діюча податкова ставка))
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	>0,1	(Сума першого розділу пасиву – рядок 450 – рядок 460 – рядок 485 - сума першого розділу активу) / Сума другого і третього розділів активу балансу
Власні обігові кошти	≤Суми другого розділу пасиву балансу	Сума другого і третього розділів активу балансу – Сума третього розділу пасиву балансу
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	Не менше середнього показника по галузі	(Виторг від реалізації – ПДВ – акцизний збір) / Сума другого і третього розділів активу балансу

1	2	3
<i>Показники ринкової оцінки акцій</i>		
Балансова вартість 1 акції, грн.		Перший розділ пасиву балансу підприємства / кількість акцій в обігу
Дивіденди на 1 просту акцію		Величина дивідендного фонду / кількість простих акцій в обігу
Коефіцієнт цінності акції (P/E)		Ринкова ціна 1 акції / дивіденди на 1 просту акцію
Чистий прибуток на 1 просту акцію		(Чистий прибуток – дивіденди по привілейованих акціях) / кількість простих акцій в обігу
Співвідношення ринкової та номінальної вартості акцій		Ринкова ціна акції / номінальну вартість акції
Норма виплати дивідендів до чистого прибутку		Дивіденд на 1 просту акцію / чистий прибуток на 1 просту акцію
Доходність акції		Дивіденд на 1 просту акцію / Ринкова ціна 1 акції
<i>Показники рентабельності</i>		
Рентабельність власного капіталу (ROE)		(Прибуток після сплати податків / Власний капітал) * 100
Рентабельність активів (ROA)		(Прибуток звітного року / Вартість активів) * 100
Рентабельність продаж (ROS)		(Прибуток звітного року / Виторг від реалізації – ПДВ – Акцизний збір) * 100
Рівень рентабельності		(Прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг / Витрати на виробництво реалізованої продукції, робіт послуг) * 100

Якщо фінансова стійкість визначається можливістю покрити основний капітал і оборотні матеріальні засоби джерелом власних засобів і довготерміновими кредитами, чи відношенням величини запасів і затрат до наявності власних і прирівняних до них засобів, то порівняння інших статей балансу дає нам характеристику платоспроможності.

Таким чином, метод аналізу фінансової діяльності підприємств будівельного комплексу за показником забезпеченості власним

капіталом, який характеризує можливість покриття величини основного капіталу і матеріальних оборотних засобів, є найбільш перспективним засобом вибору ділового партнера. Крім того, застосування узагальнюючої кількісної оцінки фінансової діяльності підприємства дозволяє виявляти резерви підвищення ефективності використання наявних у нього резервів.

Висновки до розділу 1:

1. Оцінюючи господарську діяльність, у тому числі фінансовий стан будівельних організацій, необхідно приймати до уваги галузеві особливості капітального будівництва, умови формування ринку підрядних робіт, а також нові підходи до побудови взаємовідносин з іншими учасниками інвестиційного процесу (замовниками і т.д.).

2. Розробка методики аналізу фінансового стану будівельної фірми в умовах формування ринкових відносин повинна враховувати два аспекти. По-перше, містити еталонну модель оцінки, яка відображає нормальні ринкові умови і особливості функціонування будівельної фірми. По-друге, розроблений алгоритм оцінки повинен давати вичерпну інформацію про реальну ринкову ситуацію, яка склалася в даний час на ринку підрядних робіт на рівні окремої будівельної фірми.

3. Виробнича діяльність суттєво впливає на фінансовий стан будівельно-монтажної організації. Висока прибутковість виробничої діяльності підвищує платоспроможність і фінансову стійкість будівельної фірми, робить її більш привабливою для інвесторів.

4. Набір показників, які застосовуються для аналізу фінансового стану (надійності) підприємства в системі ринкових відносин, можна об'єднати в основному в такі групи: показники ліквідності; фінансової стійкості і заборгованості, ринкової оцінки акцій, рентабельності. При цьому базові усередненні значення окремих показників повинні диференціюватися за галузями чи іншими ознаками, що характерні для різних видів підприємств.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ФІРМИ

2.1 Методологічні підходи до організації аналізу фінансового стану

В умовах ринкових відносин, коли відбуваються значні зміни у формах власності, методах управління, фінансових відносинах, неминуче повинен видозмінюватися аналіз фінансового стану будівельних фірм. Змінюється і банківська система, в рамках якої тепер можливість надання підприємству кредиту однозначно обумовлюється тільки його фінансовою стійкістю та прибутковістю. При відсутності державного фінансування виникає необхідність використовувати кредити комерційних банків. Останніх цікавить інформація щодо фінансового стану фірми і впевненість в її платоспроможності. Ці питання стоять в полі зору замовників, акціонерів, податкових органів, потенційних інвесторів. Фінансова стабільність, ділова активність і рентабельність будівельної фірми стає питанням його виживання, оскільки банкрутство підприємства в умовах ринку є ймовірним результатом господарської діяльності поряд з іншими можливостями. У зв'язку з вказаними змінами в економічній реальності суттєво змінюється роль і завдання методики аналізу фінансового стану як самого підприємства, так і його різноманітних користувачів.

Для того, щоб визначити основні положення рекомендованої методики фінансового аналізу необхідно вивчити зміни в структурі і порядку складання звітності, які нові проблеми виникають при проведенні аналізу фінансового стану в умовах переходу до ринкової економіки. В період адміністративно-командної системи вирішальну роль в процесі аналізу фінансового стану відігравало порівняння різних статей балансу з їх нормативними величинами, вивчення причин впливу цих відхилень на

стійкість фінансового стану фірми. Однією з важливих особливостей звітності є відсутність планових показників і нормативів, оскільки фінансове планування втратило ознаку централізації. Фінансове планування служить перш за все для вироблення гнучкої стратегії і тактики господарської діяльності фірми, яка прагне зміцнити своє становище в ринковій конкурентній боротьбі. Бухгалтерський баланс, звіти про фінансові результати і фінансово-майновий стан підприємства дозволяють зовнішнім користувачам об'єктивно оцінити фінансовий стан будівельної фірми, його ділову активність і рентабельність, не використовуючи інформацію, яка є комерційною таємницею.

Використання нормативів в фінансовій діяльності фірми стає особистою справою, тому інформація про нормативи стає комерційною таємницею. Аналіз відхилень від планових нормативів є складовою частиною внутрішнього аналізу фінансового стану, який проводять фінансисти фірми на основі первинних документів, облікових реєстрів бухгалтерського звіту, даних оперативного обліку. Фінансовий аналіз, який проводиться на основі бухгалтерської звітності, набирає характеру зовнішнього аналізу.

Будь-якому підприємству не байдуже за якими показниками будуть оцінювати його фінансову діяльність, партнери, акціонери, банки. Для того, щоб можна було встановити співвідношення між зовнішніми і внутрішніми оцінками має існувати єдине методичне ядро, яке б об'єднувало різні види аналізу.

Одним з найважливіших факторів, що суттєво впливає на фінансовий стан підприємства, його стійкість і фінансову незалежність, є забезпеченість господарюючого суб'єкта власним капіталом. Такий аналіз нами пропонується розпочинати з визначення показника забезпеченості власним капіталом, який характеризує фінансовий стан і відображає наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства. В свій час

фінансовий стан був результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства і тому визначався всією сукупністю виробничих факторів. Як показали проведені нами дослідження, окремі оціночні показники мають тісний зв'язок з показником забезпеченості власним капіталом.

Запропонована методика аналізу фінансового стану діяльності ґрунтується на визначенні ступеня забезпеченості власним капіталом, передбачає кількісну оцінку стану підприємства, а, значить, дозволяє виявити резерви підвищення ефективності використання його ресурсів. Вона відрізняється від найбільш розповсюдженої в даний час методики фінансового аналізу, розробленої А.Д.Шереметом, Р.С. Сайфуліним. [91,80] (базової методики) тим, що в ній передбачається:

- здійснення привязки методики до нової структури бухгалтерського балансу;
- врахування особливостей функціонування будівельної фірми на ринку підрядних робіт;
- застосування порівняльно-аналітичного балансу для оцінки загального фінансового стану та виявлення резервів щодо його нормалізації;
- проведення щомісячного контролю за використанням ресурсів і виявлення резервів покращення діяльності підприємства.

Дана методика включає елементи аналізу економічного і фінансового стану підприємства, а також щодо виявлення резервів підвищення його надійності як ділового партнера.

Розглянуті нами нижче завдання аналізу фінансового стану та алгоритми їх рішення визначають головні напрямки виявлення резервів. Багатоваріантність розрахунків на ЕОМ по запропонованій методиці, забезпечує швидкий, точний, систематичний аналіз фінансового стану

будівельної організації, а також порівняння можливих варіантів господарювання з точки зору фінансової стійкості.

Аналіз фінансового стану будівельно-монтажної організації включає наступні блоки (рис.2.1.):

- загальна оцінка фінансового стану та його зміни за звітний період (читання звіту);
- аналіз майнового стану та фінансової стійкості, його зміни за звітний період;
- аналіз платоспроможності та ліквідності;
- визначення показника забезпеченості будівельної фірми власним капіталом та пов'язаних з ним показників фінансової діяльності підприємства;
- визначення впливу наявності, розміщення і використання ресурсів будівельної фірми на її фінансовий стан.

Оцінка фінансового стану, його зміна за звітний період по порівняльному аналітичному балансу (зміст даної аналітичної таблиці буде розкрито нижче), а також аналіз абсолютних показників фінансової стійкості складають той основний вихідний пункт, із якого повинні логічно розвиватися наступні блоки аналізу фінансового стану будівельно-монтажної організації. Аналіз ліквідності балансу взаємозв'язаний з аналізом стійкості, який оцінює поточну платоспроможність і дає висновки про можливість збереження фінансової рівноваги і платоспроможності в майбутньому. Аналіз фінансових коефіцієнтів (тобто відносних показників фінансового стану) дозволяє зіставити фінансовий стан даної організації з фінансовим станом конкурентів, а також проводити дослідження динаміки фінансового стану за ряд звітних періодів.

Аналітичний баланс і абсолютні показники фінансової стійкості відображають суть фінансового стану. Ліквідність балансу і відносні показники (фінансові коефіцієнти) характеризують зовнішні прояви

фінансового стану, які обумовлені його суттю. Поглиблення аналізу на основі даних бухгалтерського обліку може включати функції, які відносяться до внутрішнього аналізу. Так, наприклад, аналіз показників фінансової стійкості викликає необхідність внутрішнього аналізу запасів і затрат, а оцінка ліквідності балансу проводиться за допомогою внутрішнього аналізу стану дебіторської і кредиторської заборгованості.

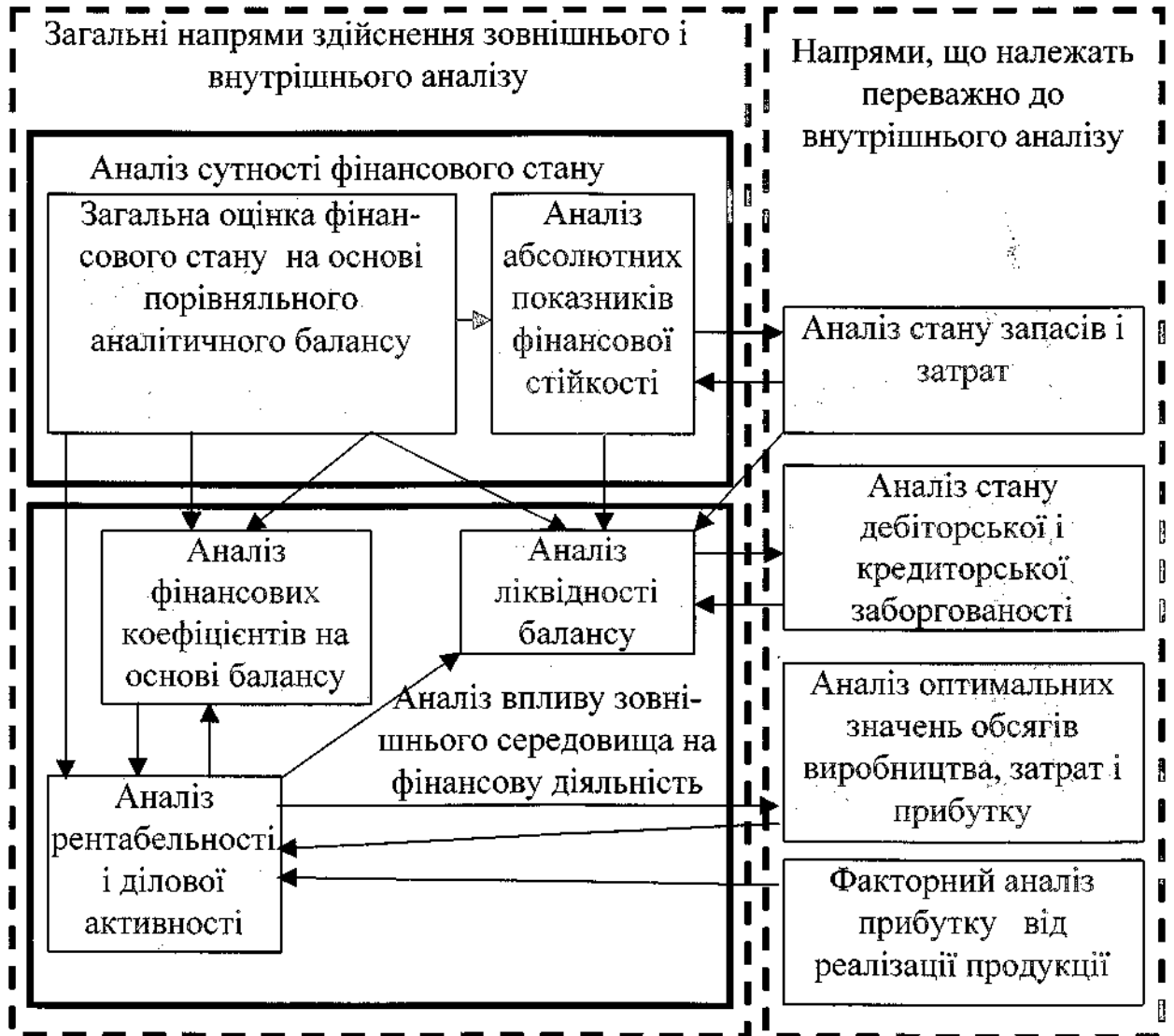

Рис. 2.1 . Схема аналізу фінансового стану будівельно-монтажної організації

В даний час бухгалтерська звітність орієнтована на ринкові відносини і в значній мірі наближена до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Баланс є більш наглядним,

пристосованим для вирішення тих завдань, які стоять перед аналізом фінансового стану в умовах ринку.

Основними формами звітності, що використовуються при аналізі фінансового стану є: форма №1 "Баланс" (додаток А1.1), форма № 2 "Звіт про фінансові результати" (додаток А1.2), форма № 3 "Звіт про фінансово-майновий стан"(додаток А1.3).

Для сучасної методики фінансового аналізу застосуємо нову форму бухгалтерського балансу. В табл. 2.1. наведена форма балансу в агрегованому вигляді, а також умовні позначення підсумків величини по розділах балансу і деякі важливі групи статей в середині розділів.

Таблиця 2.1

Аналітичний баланс

АКТИВ	Умовні позн.	ПАСИВ	Умовні позн.
1. Основний капітал	F	1. Капітал, фонди і резерви.	S
2. Оборотний капітал	C	2. Залучений капітал (позикові кошти)	L
в тому числі:		в тому числі:	
Запаси і затрати	a	Довгострокові кредити	Lt
Грошові кошти цінні папери	m	Короткострокові кредити	Lc
Дебіторська заборгованість	R	Кредиторська заборгованість	Lp
БАЛАНС	B_A	БАЛАНС	B_{II}

Значення показників на початок і кінець періоду розрізняють за допомогою спеціального індекса або аргумента часу, наприклад, F_1, F_2 або $F(t_1), F(t_2)$. Коди рядків активу та пасиву балансу також будуть використовуватися при написанні алгоритмів аналізу.

1). Основний капітал (F) показано як результат розділу 1 "Основні засоби та інші позаоборотні активи", з якого виключено розрахунки з

учасниками, засновниками. Перетворення можна записати у вигляді формули, якщо використовувати коди рядків повної форми звітного балансу.

$$F = a070 - a225 \quad (2.1)$$

де $a070$ - значення, взяте по статті активу звітного балансу з кодом рядка 070 на початок або кінець звітного періоду;

$a050$ - відповідне значення по статті активу з кодом рядка 050;

F - основний капітал.

Використані нижче значення трактуються аналогічно у відповідності із звітним балансом за 1997 рік і балансом в агрегованому вигляді, наведеного в табл. 2.1.

2). Оборотний капітал (C) визначається як сума другого і третього розділів активу балансу. При цьому другий розділ зменшується на витрати майбутніх періодів, а третій розділ на доходи майбутніх періодів. Перетворення описується формулою:

$$C = (a150 - a120) + (a320 - p450) \quad (2.2)$$

Разом з тим, при внутрішньому аналізі необхідно звернути увагу на рядок 310 "Інші оборотні активи" у випадку, якщо по цьому рядку можуть бути показані витрати, неперекриті фондами спеціального призначення. Якщо це має місце, то слід третій розділ активу зменшити на суму засобів, не перекритих фондами спеціального призначення, і одночасно зменшити джерело власних засобів.

При проведенні зовнішнього аналізу інші оборотні активи потрібно віднести до дебіторської заборгованості:

$$a = a150 - a120 \quad (2.3)$$

$$r = a170 + a180 + a190 + a200 + a210 + a220 + a230 + a240 + a250 \quad (2.4)$$

$$m = a260 + a270 + a280 + a290 \quad (2.5)$$

3). Капітал, фонди і резерви (S) - це власне підсумок першого розділу пасиву балансу. Для об'єктивного аналізу суму по першому розділу пасиву пропонується зменшувати на витрати майбутніх періодів.

Формула перетворення:

$$S = p495 - p120 + p465 - a120 - a050 - a330 - a340 \quad (2.6)$$

Зробивши такі перетворення, ми виходимо з того, що при створенні резервів майбутніх витрат і платежів в звітному періоді зменшується прибуток. За суттю цей прибуток, отриманий в звітному періоді, але зарезервований на майбутнє. Витрати майбутніх періодів можна при цьому віднести на зменшення власних засобів, оскільки ці витрати фірма вже здійснила, хоча вони й не відносяться до даного періоду. Доходи майбутніх періодів створюються за рахунок дебіторської заборгованості, відповідно їх можна не враховувати.

4) Визначасмо величину позичкових засобів (L) пов'язаних з групуванням їх на довгострокові і короткострокові банківські кредити і кредиторську заборгованість (або короткострокові зобов'язання). Розмір позичкових засобів визначається за формулою:

$$L = L_t + L_c + L_p \quad (2.7)$$

За видами позичкових засобів статті звітнього балансу групуються за формулами:

$$L_t = p500 + p510 + p515 + p520 + p525 + p530 + p540 \quad (2.8)$$

$$L_c = p600 + p610 + p620 \quad (2.9)$$

$$L_p = p630 + p640 + p650 + p660 + p665 + p670 + p680 + p690 + p700 + p710 + p720 \quad (2.10)$$

Забезпеченість власним капіталом будівельно-монтажної організації доцільно визначати беручи на основі структури балансу. В зв'язку з цим склалися певні правила вимірювання відношень між окремими балансовими показниками, груповими висновками і висновками балансу в цілому. Для аналізу фінансової стійкості на основі балансової моделі визначаються абсолютні показники, які відображають основу стійкості фінансового стану.

Використовуючи позначення з табл. 2.1. балансова модель набере вигляд:

$$F + a + m + r = S + L_t + L_c + L_p \quad (2.11)$$

З формули (2.11) виходить, що власний капітал, зменшений на величину основного капіталу - це власний оборотний капітал, який визначається за формулою (2.12). Перетворення балансової моделі виглядає таким чином:

$$sW = (S + Lt) - F \quad (2.12)$$

де sW - власні оборотні засоби

$$(a + m + r) = (sW + Lc + Lp) \quad (2.13)$$

де $(a+m+r)$ -оборотний капітал (С).

Звідси можна зробити висновок, що за умови обмеження запасів і затрат і при оптимальній величині власних оборотних засобів підприємство буде платоспроможним, тобто грошові засоби, короткострокові фінансові вкладення і дебіторська заборгованість покривають короткострокові зобов'язання ($Lc+Lp$). Ці висновки можна представити у формалізованому виді:

$$a < sW \quad (2.14)$$

$$m + r > Lc + Lp \quad (2.15)$$

Якщо розглядати балансову модель через чистий оборотний капітал,

$$(a + m + r) - (Lc + Lp) = (S + Lt) - F \quad (2.16)$$

то умова платоспроможності буде такою:

$$a < (S + Lt) - F \quad (2.17)$$

$$(m+r) > (Lc+Lp)$$

Отже, найбільш узагальнюючим показником стану капіталу є ступінь забезпеченості матеріальних оборотних засобів (запасів і затрат) власними оборотними засобами.

Наведені формули (2.14 - 2.17) і методика їх аналізу можуть знайти практичне застосування для реальної ситуації, яка склалася на ринку підрядних робіт в час, коли процес формування ринкових відносин не завершений, і не відлагоджений кредитно-фінансовий механізм. Крім того, потрібно врахувати негативні економічні явища, такі як інфляція,

нестабільність економіки, згорання виробництва і т.д. В цих умовах специфічні особливості функціонування будівельної фірми відходять на задній план. Так, замість розрахунків за готовий об'єкт в цілому, застосовуються щомісячні розрахунки за виконані роботи. У зв'язку з цим фінансові потоки (фінансові ресурси) будівельної фірми в дійсності нічим практично не відрізняється від промислового підприємства. Тому, доцільно, на нашу думку, поза реальною ситуацією відобразити і еталонну модель, характерну для розвинутого ринку підрядних робіт. У цьому випадку (при розрахунку за готовий об'єкт) може з'явитись ще одне джерело фінансування будівництва - авансові платежі. Така ситуація об'єктивно обумовлює при аналізі фінансової стійкості будівельної фірми віднесення до довгострокових позичкових коштів авансових платежів. Тоді умову фінансової стійкості (2.17) запишемо так:

$$a < (S + Lt + d) - F \\ (m + r) > (Lc - d + Lp) \quad (2.18)$$

де d - сума авансових платежів.

Для внутрішнього аналізу і при щомісячному (а при бухгалтерському обліку на ЕОМ - постійно) контролі за фінансовим станом фірми рекомендується вищенаведене групування проводити з використанням рахунків бухгалтерського обліку.

При машинній обробці можливої щоденний контроль за фінансовим станом оскільки є можливість щоденно відображати всі операції, видавати оборотну відомість, і використовуючи електронну таблицю, розраховувати необхідні коефіцієнти фінансової стійкості.

Найбільш повну і глибоку інформацію про фінансовий стан і його динаміку можна одержати за допомогою побудови на основі бухгалтерського балансу, порівняльного аналітичного балансу. Вперше поняття і загальна форма порівняльного аналітичного балансу була запропонована в двадцяті роки Н.А. Блатовим. По задуму вченого ця

спеціальна таблиця мала давати загальну картину всіх змін в абсолютних і порівняльних величинах статей балансу. Форма порівняльного аналітичного балансу представлена в табл.2.2. Розглянемо його формалізований опис по графах аналітичної таблиці.

Таблиця 2.2

Порівняльний аналітичний баланс

Розділи і статті балансу	Абсолютні величини		Питома вага		Зміни					
	На початок періоду	На кінець періоду	На початок періоду	На кінець періоду	в абсолютних величинах	в питомих вагах	в % до статей на початок періоду	в % до статей на кінець періоду	в % до валюти на початок періоду	в % до валюти на кінець періоду
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Актив:										
a1										
.										
.										
.										
ai										
.										
.										
an										
$B = \sum a_i$			100	100		0		100		100
Пасив:										
p1										
.										
.										
Pj										
.										
pn										
$B = \sum p_i$	100	100				0		100		

В гр.1. вказані статті і розділи активу та пасиву балансу. Для того, щоб відобразити головні суттєві риси фінансового стану, набір статей балансу може бути досить агрегований, навіть до розгляду в першу чергу підсумків розділів активу та пасиву з виділенням в деяких розділах великих груп однорідних статей. Приклад такої структури є табл. 2.1. Для описання алгоритму розрахунків в порівняльному аналітичному балансі використовуються такі позначення: $a_i(t1)$, $a_i(t2)$ – значення по i -тій статті активу балансу організації на початок та на кінець звітного періоду; $p_j(t1)$, $p_j(t2)$ – аналогічно для статей пасиву балансу; $B(t1)$, $B(t2)$ – валюта балансу. В якості величини a_i , p_j може виступати як сума групи статей або розділів балансу.

В гр. 2 і 3. відображаються абсолютні величини статей (або суми їх груп і розділів) активу і пасиву балансу на початок і на кінець звітного періоду: $a_i(t1)$ $p_j(t1)$; $a_i(t2)$ $p_j(t2)$.

В гр. 4 і 5 відображено питому вагу величини статей у валюті балансу на початок і кінець звітного періоду

$$\frac{a_i}{\sum_i a_i} \times 100 = \frac{a_i}{B} \times 100, \quad \frac{p_j}{\sum_j p_j} \times 100 = \frac{p_j}{B} \times 100, \quad (2.19)$$

В гр.7 показані зміни питомої ваги статей за звітний період

$$\Delta \left(\frac{a_i}{\sum_i a_i} \times 100 \right) = \left(\frac{a_i(t2)}{B(t2)} - \frac{a_i(t1)}{B(t1)} \right) \times 100, \quad \Delta \left(\frac{p_j}{\sum_j p_j} \times 100 \right) = \left(\frac{p_j(t2)}{B(t2)} - \frac{p_j(t1)}{B(t1)} \right) \times 100 \quad (2.21)$$

В гр. 8 і 9 показані зміни абсолютних величин статей в процентах до величини на початок періоду

$$\frac{\Delta a_i}{a_i(t1)} \times 100, \quad \frac{\Delta p_j}{p_j(t1)} \times 100, \quad (2.22)$$

В гр.10 і 11 показані зміни абсолютних величин статей до зміни валюти балансу

$$\frac{\Delta a_i}{\Delta(\sum a_i)} \times 100 = \frac{\Delta a_i}{\Delta B} \times 100, \quad \frac{\Delta p_j}{\Delta(\sum p_j)} \times 100 = \frac{\Delta p_j}{\Delta B} \times 100 \quad (2.23)$$

Найбільш важливим при розгляді загальної картини у зміні фінансового стану є показники, які відображені в гр.9 порівняльного аналітичного балансу. Порівнюючи структуру зміни активів і пасивів балансу, можна зробити висновок про те, через які джерела в основному був приплив нових коштів, в які активи ці засоби вкладено.

Порівняльний аналітичний баланс вигідний тим, що він зводить в одне ціле і систематизує ті розрахунки, які в основному здійснює кожний аналітик при так званому “читанні балансу”, тобто при початковому ознайомленні з балансом. Схемою аналітичного балансу охоплено багато важливих показників, які характеризують статику і динаміку фінансового стану. Порівняльний аналітичний баланс включає показники горизонтального і вертикального аналізу, активно використовуються в практиці зарубіжних фірм. В ході горизонтального аналізу визначаються абсолютні і відносні зміни величин різних статей та розділів балансу за певний період часу, а метою вертикального аналізу є визначення питомої ваги статей у валюті балансу.

На основі побудови аналітичного і порівняльного балансу зроблена загальна оцінка фінансового стану фірми “Тернопільбуд”, його зміна за звітний період складає той вихідний пункт, з якого логічно розвиваються наступні блоки аналізу, які розглядаються нижче.

Розрахунки на основі балансу фірми “Тернопільбуд ЛТД” за 1997р. наведені в додатку та електронній таблиці (Додаток А1.4, А1.5).

2.2. Аналіз майнового стану та фінансової стійкості будівельних фірм

Аналіз фінансового стану починається із вивчення складу і структури

майна підприємства. Для більш детального аналізу структури майна будівельної фірми необхідно застосувати дані з форми № 3 “Звіт про фінансово-майновий стан” (додаток № А1.3).

Аналіз динаміки складу і структури майна дає можливість встановити розмір абсолютного і відносного приросту або зменшення всього майна підприємства й окремих його видів. Приріст (зменшення) активу свідчить про розширення (скорочення) діяльності підприємства.

Аналізуючи причини збільшення вартості майна підприємства, необхідно враховувати вплив інфляції, високий рівень якої приводить до значних відхилень номінальних даних балансового звіту від реальних. У відповідності до вимог міжнародних стандартів необхідний облік інфляційних чинників при формуванні основних і оборотних засобів. На практиці облік інфляційних процесів здійснюється лише при формуванні балансової вартості основних засобів. Їх початкова вартість переоцінюється, після чого ці активи відображаються в обліку і звітності по відновній вартості. Тому при аналізі необхідно визначити величину приросту вартості цих активів за рахунок переоцінки. Для цього необхідно вивчити дані облікових реєстрів по рахунках 01 “Основні засоби” і 88 “Додатковий капітал”.

Згортання господарської діяльності виникає у зв'язку з скороченням платоспроможного попиту на товари, роботи і послуги даного підприємства, обмеженням доступу на ринки сировини, матеріалів, напівфабрикатів.

Показники структурної динаміки відображають частку участі кожного виду майна в загальній зміні сукупних активів. Їхній аналіз дозволяє зробити висновок про те, в які активи вкладені фінансові ресурси або які активи зменшилися за рахунок відтоку фінансових ресурсів.

Проведемо аналіз складу і структури майна на прикладі фірми “Тернопільбуд ЛТД” (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3.

Аналіз складу і структури майна фірми "Тернопільбуд ЛТД" за 1997 рік

Розміщення майна	На початок року		На кінець року		Зміни за рік		% до зміни підсумку активу балансу
	Тис. грн.	% до підсумку	Тис. грн.	% до підсумку	Тис. грн.	% до початку року	
Імобілізовані засоби (позаборотні активи)							
Основні засоби	29724	74,3	29963	74,4	239,0	0,8	89,8
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-
Незавершене будівництво	1774	4,4	2706	6,7	932,0	3,1	150,4
Довгострокові фінансові вкладення	-	-	-	-	-	-	-
Інші позаборотні активи	-	-	-	-	-	-	-
Разом:	31498	78,7	32669	81,1	1171	3,9	240,2
Мобільні засоби (оборотні активи)							
Запаси і затрати	2182	5,5	2183	5,4	1,0	0,0	0,4
Розрахунки з дебіторами	6113	15,3	5317	13,2	-796,0	-2,7	-99,0
Короткострокові фінансові вкладення	-	-	-	-	-	-	-
Грошові засоби	225	0,6	115	0,3	-110,0	-0,4	-41,4
Інші позаборотні активи							
Разом:	8520	21,3	7615	18,9	-905	3,0	-140,2
Всього:	40018	100,0	40284	100,0	266,0	0,9	100,0

Як видно з табл. 2.3. загальна вартість майна підприємства, включаючи гроші і засоби в розрахунках, збільшилася за звітний період на 266 тис. грн. , або на 0,7%.

У складі майна на початок звітного періоду мобільні (оборотні) засоби склали 8520 тис. грн. За звітний період вони зменшилися на 906 тис. грн., або на 3,1%. Але їхня питома вага у вартості активів підприємства склала на кінець року 21,3%. Це обумовлено відставанням темпів приросту мобільних активів у порівнянні з темпами приросту всіх сукупних активів. Найменш мобільна частина - запаси і витрати зросли всього на 1 тис. грн.

Грошові кошти зменшились на 110 тис. грн, або на 48,9%. Дебіторська заборгованість зменшилась за звітний період на 796 тис. грн., або на 86,9%, а її питома вага знизилася на 2,7 пункта.

Імобілізовані засоби збільшились за звітний період на 1171 тис. грн., або на 74,4 %.

Темп приросту іммобілізованих засобів виявився вищим, чим мобільних засобів, що визначає тенденцію до уповільнення оборотності всієї сукупності активів підприємства і створює несприятливі умови для фінансової діяльності фірми "Тернопільбуд ЛТД".

Таким чином, в активі балансу відображається, з одного боку, виробничий потенціал, який забезпечує основну діяльність будівельної фірми, а з іншого боку, активи, що створюють умови для здійснення інвестиційної і фінансової діяльності. Ці види діяльності тісно взаємозалежні. Тому після оцінки динаміки, складу і структури майна необхідно детально вивчити стан, рух і причини зміни кожного виду майна підприємства.

Стан виробничого потенціалу - найважливіший чинник ефективності основної діяльності підприємства, а отже його фінансової стійкості. Бухгалтерська звітність дозволяє досить детально проаналізувати наявність,

стан і зміна найважливішого елемента виробничого потенціалу підприємства - його основних засобів.

У процесі виробництва експлуатовані основні засоби зношуються фізично і застарівають морально. Ступінь фізичного зносу визначається в процесі нарахування амортизації.

На суму зносу основних засобів впливає прийнята на підприємстві система нарахування амортизації, що також підтверджує умовність показників придатності і зносу основних засобів.

При існуючій в даний час системі обліку і звітності коефіцієнти зносу і придатності дають умовну оцінку стану основних засобів у загальній їхній масі, що істотно обмежує можливість застосування цих показників для аналізу. З метою розширення цих можливостей в звітності окремими рядками необхідно виділяти знос по активній і пасивній частинах основних засобів, а ще краще по окремих групах.

Основні показники, які характеризують стан основних засобів представимо в таблиці 2.4.

Дані таблиці показують, що технічний стан основних фондів є досить сприятливим для забезпечення основної діяльності, ступінь придатності їх на кінець року складає 64%. Відновлення основних засобів здійснювалося високими темпами.

Наявність довгострокових фінансових вкладень вказує на інвестиційну спрямованість вкладень підприємства, викликану ринковими відносинами. У процесі аналізу на підставі даних аналітичного бухгалтерського обліку необхідно вивчити обсяг і склад портфелю цінних паперів, їхню динаміку і ступінь ліквідності.

При аналізі першого розділу активу балансу варто звернути увагу на тенденцію зміни незавершеного будівництва, оскільки дані активи не беруть участь у виробничому обороті і, отже, за певних умов збільшення їхньої частки може негативно позначитися на результативності фінансової і

Таблиця 2.4.

Характеристика стану основних засобів фірми "Тернопільбуд ЛТД" в
1997 році

Показники	Формула розрахун ку	На початок року		На кінець року	
		Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6
1. Первісна вартість основних засобів	X	46751	X	48009	X
2. Знос основних засобів	X	16997	X	18046	X
3. Надходження основних засобів	X	-	X	4706	X
4. Вибуття основних засобів	X	-	X	577	X
5. Коефіцієнт зносу	гр.2/гр.1	X	38,0	X	36,0
6. Коефіцієнт придатності	1-гр.5	X	62,0	X	64,0
7. Коефіцієнт відновлення	гр.3/гр.1	-	-	-	9,8
8. Коефіцієнт вибуття	гр.4/гр.1	X	-	X	1,2

господарської діяльності підприємства. За даними балансу і бухгалтерського обліку необхідно установити доцільність і ефективність використання капітальних вкладень, ступеня їхньої концентрації на пускових і найважливіших об'єктах.

Для характеристики джерел формування запасів і затрат використовується декілька показників, які відображають різну ступінь охоплення різних видів джерел:

- наявність власних оборотних засобів (Z^c), дорівнює різниці величини джерел власних засобів та величини основного капіталу:

$$Z^c = S - F \quad (2.24)$$

- наявність власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і затрат (Z^T), отриманих з попереднього показника, збільшеним на суму довгострокових кредитів і позичкових коштів:

$$Z^T = (S + Lt) - F \quad (2.25)$$

- загальна величина основних джерел формування запасів і затрат (Z^P) дорівнює сумі попереднього показника та величині короткострокових кредитів за мінусом кредитів банків для працівників:

$$Z^P = (S + Lt) - F + Lc = Z^T + Lc = Z^C + Lt + Lc \quad (2.26)$$

Кожний з приведених показників наявності джерел формування запасів і затрат, необхідно зменшувати на величину іммобілізованих оборотних засобів в складі інших дебіторів та інших оборотних активів. Визначення його величини можливе тільки в рамках внутрішнього аналізу, на основі облікових даних. Критерієм тут виступає ліквідність або повна неліквідність, виявлена сумнівними сумами.

Трьом показникам наявності формування запасів і затрат відповідає три показники забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування:

- надлишок (+) або недостаток (-) власних оборотних засобів;

$$xZ^c = Z^c - a \quad (2.27)$$

- надлишок (+) або недостаток (-) власних і довгострокових позичкових джерел запасів і затрат:

$$xZ^T = Z^T - a = (Z^C + Lt) - a \quad (2.28)$$

- надлишок (+) або недостаток (-) загальної величини формування запасів і затрат

$$xZ^P = Z^P - a = (Z^C + Lt + Lc) - a \quad (2.29)$$

Розрахунок трьох показників забезпеченості запасів і затрат джерелами їх формування дозволить їх класифікацію фінансових ситуацій використовуючи трьохвимірний показник:

$$K = \{K(xZ^c), K(xZ^T), K(xZ^P)\} \quad (2.30)$$

де функція $K(f)$ визначається таким чином:

$$\begin{cases} K(f) = \frac{1, \text{якщо } f \geq 0}{0, \text{якщо } f < 0} \end{cases} \quad (2.31)$$

Аналіз фінансового стану характеризується чотирма типами фінансових ситуацій: [91,80]

- 1) ситуація, при якій тільки власні засоби авансуються в оборотні фонди підприємства, тобто має місце абсолютна стійкість фінансового стану;

$$\begin{cases} xZ^C \geq 0 \\ xZ^T \geq 0 \\ xZ^P \geq 0 \end{cases} \quad (2.32)$$

Показник типу ситуації $K = (1, 1, 1)$;

- 2) нормальна стійкість фінансового стану характерна покриттям основних і матеріальних оборотних засобів не тільки власними оборотними засобами, але й довготерміновими позичковими коштами;

$$\begin{cases} xZ^C < 0 \\ xZ^T \geq 0 \\ xZ^P \geq 0 \end{cases} \quad K = (0, 1, 1), \quad (2.33)$$

- 3) нестійке фінансове становище пов'язане з порушенням платоспроможності при якій зберігається можливість становлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних засобів і збільшення власних оборотних засобів, а також в результаті додаткового залучення довгострокових кредитів і позичкових коштів

$$\begin{cases} xZ^C < 0 \\ xZ^T < 0 \\ xZ^P \geq 0 \end{cases} \quad K = (0, 0, 1), \quad (2.34)$$

Фінансова нестійкість в даній ситуації може бути нормально допустимою, якщо величина залучених для формування запасів і затрат короткострокових кредитів і позичкових коштів не перевищує суми вартості

виробничих запасів і готвої продукції (найбільш ліквідної частини запасів і затрат), тобто якщо виконується така умова:

$$\begin{cases} y_1 + y_4 \geq Lt - xZ^P \\ y_2 + y_3 \leq Z^T \end{cases} \quad (2.35)$$

де y_1 - виробничі запаси (включаючи малоцінні і швидкозношувані предмети); y_2 – незавершене виробництво; y_3 – витрати майбутніх періодів; y_4 – готова продукція і товари; $(Lt - xZ^P)$ – частина короткострокових кредитів і позичковимх коштів, які беруть участь у формуванні запасів і затрат.

Якщо умова (2.35) не виконується, то фінансова нестійкість є ненормальною (передкризовою) і відображає тенденцію суттєвого погіршення фінансового стану. Частка покриття короткостроковими кредитами вартості виробничих запасів і готвої продукції, визначається величиною

$$(Lt - xZ^P)/(y_3 + y_4) \times 100 \quad (2.36)$$

і фіксується в кредитному договорі з банком і цим самим задає більш точний критерій розмежування нормальної і ненормальної нестійкості.

4) кризове фінансове становище при якому підприємство знаходиться на межі банкрутства, по скільки в даній ситуації грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення і дебіторська заборгованість будівельної організації не покривається навіть за рахунок кредиторської заборгованості.

$$\begin{cases} xZ^C < 0 \\ xZ^T < 0 \\ xZ^P \geq 0 \end{cases} \quad K = (0,0,0), \quad (2.37)$$

Поряд з оптимізацією структури пасивів в ситуаціях, які задані умовами (2.34-2.37), стійкість може бути відновлена шляхом обґрунтованого зниження рівня запасів і затрат покажемо в табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Забезпеченість запасами і затратами на прикладі фірми "Тернопільбуд ЛТД"

Показники	На 1.01.97	На 1.01.98	Відхилення
1. Джерела власних засобів за мінусом імобілізації по статтях розділу III активу	31986	31821	-165
2. Основні засоби та інші позаоборотні активи	31583	32726	1143
3. Наявність власних оборотних засобів (ряд.1-ряд.2)	403	-905	-1308
4. Довгострокові кредити і залучені засоби	0	0	0
5. Наявність власних і довгострокових позичкових джерел формування запасів і затрат (ряд.3+ряд.4)	403	-905	-1308
6. Короткострокові кредити і залучені засоби	8032	8463	431
7. Загальна величина основних джерел формування запасів і затрат (ряд.5+ряд.6)	8435	7558	-877
8. Загальна величина запасів і затрат	2182	2183	1
9. Надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних засобів (ряд.3. – ряд.8).	-1779	-3088	-1309
10. Надлишок (+) чи нестача (-) власних і довгострокових залучених джерел формування запасів і затрат (ряд.5- ряд.8)	-1779	-3088	-1309
11. Надлишок (+) чи нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і затрат (ряд.7.ряд.8).	6253	5375	-878
12. Трьохвимірний показник типу фінансової ситуації $K=\{K(\text{ряд.9}), K(\text{ряд.10}), K(\text{ряд.11}), K(\text{ряд.12})\}$,	(0,0,1)	(0,0,0)	

З табл. 2.5. можна зробити висновок, що фінансовий стан фірми

“Тернопільбуд ЛТД” можна охарактеризувати як кризовий. На кінець звітного 1997 року має місце недостаток власних та позичкових джерел формування запасів і затрат в сумі 1308 тис.грн. В фірмі “Тернопільбуд ЛТД” загальна величина основних джерел формування запасів і затрат знизилась на 877 тис. грн., в той час як загальна сума запасів і затрат збільшилась на 1000 грн. Якщо дана тенденція буде зберігатися, то фірмі загрожує банкрутство. Стабілізуючими в даній ситуації є реалізація надлишків запасів товарно-матеріальних цінностей, збільшення джерел власних засобів.

Економічний зміст класифікації фінансової ситуації показано на рис.2.2.

Рис.2.2. Класифікація фінансових ситуацій по степеня стійкості фінансового стану

Блок-схема алгоритму, яка задає послідовність проведення діагностики фінансової стійкості підприємства на основі балансу показана на рис.2.3. У

блок-схемі вказані вихідні дані для обчислення показників по типах фінансових ситуацій і його значення, по яких діагностується фінансова стійкість.

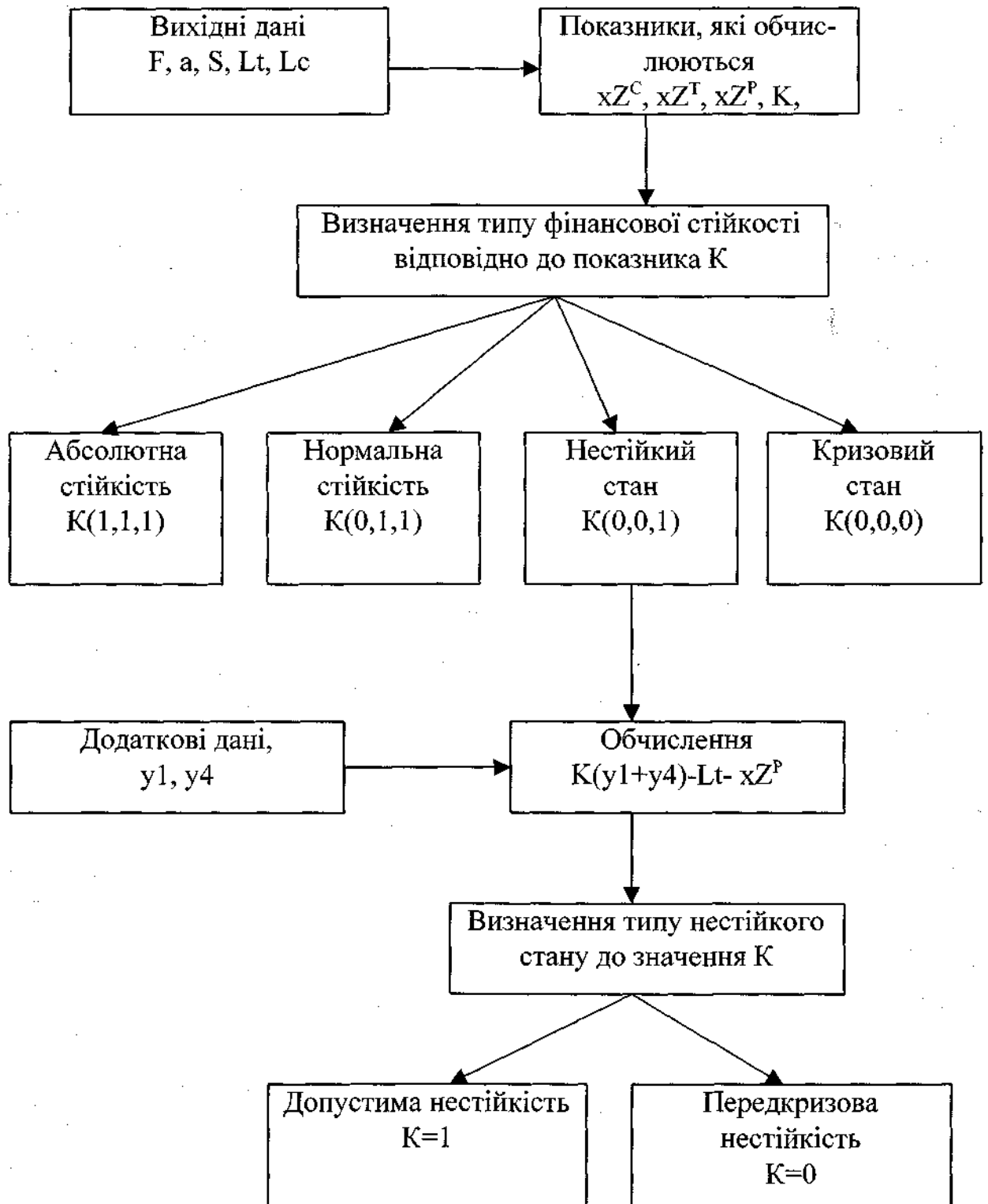

Рис. 2.3. Блок-схема проведення діагностики фінансової стійкості

2.3. Аналіз платоспроможності та ліквідності будівельних фірм

Наступним блоком аналізу фінансового стану будівельної фірми є аналіз платоспроможності та ліквідності. Ринкові умови господарювання зобов'язують підприємство в будь-який період часу мати можливість терміново погасити зовнішні зобов'язання (тобто бути платоспроможним) чи короткотермінові зобов'язання (бути ліквідним).

Будівельно-монтажна організація вважається платоспроможною, якщо її загальні активи більші ніж довгострокові і короткострокові зобов'язання. Підприємство ліквідне, якщо його поточні активи більші ніж короткотермінові зобов'язання. При цьому важливо враховувати, що для успішного управління фінансовою діяльністю підприємства готівкові (грошові) засоби більш важливі ніж прибуток. Відсутність коштів на рахунках в банку в силу об'єктивних особливостей кругообігу засобів (неспівпадання моменту їх потреби і вивільнення) може привести до кризового фінансового стану підприємства.

У світовій практиці велика увага приділяється вивченню і прогнозу руху коштів. Це зв'язано з тим, що через об'єктивну нерівномірність надходження і виплат або в результаті непередбачених обставин виникають труднощі з готівкою. Яка б не була причина відсутності готівки, наслідки для підприємства зможуть бути дуже серйозні. Отже, наявність готівки необхідно планувати й аналізувати її рух. Для полегшення цієї задачі в зарубіжній практиці складаються карти прогнозу руху готівки Nat West. Вони дозволять тримати під постійним контролем усі статті прибутку і витрати фірми[42,с.118].

Надходження коштів в процесі поточної діяльності пов'язано з надходженням виручки від реалізації продукції, виконанням робіт і наданням послуг, а також авансів від покупців і замовників, витрата - із сплатою по рахунках постачальників і інших контрагентів, виплатою

заробітної плати, відрахуваннями у фонди соціального страхування і пенсійного забезпечення, розрахунками з бюджетом та позабюджетними фондами. У процесі поточної діяльності підприємства можуть виплачувати відсотки по одержаних кредитах і позиках.

Рух грошових коштів у розрізі інвестиційної діяльності пов'язано з придбанням (реалізацією) основних засобів і іншого майна, що має довгострокове використання, надходженням дивідендів, відсотків.

Фінансова діяльність будівельних фірм пов'язана з надходженням засобів внаслідок одержання довгострокових і короткострокових кредитів і позик, бюджетних асигнувань і витрат коштів у вигляді погашення заборгованості по раніше одержаних кредитах і позиках, виплатою дивідендів, відсотків. Для аналізу руху грошових засобів застосовується форма № 1 "Баланс підприємства" та форми № 2 "Звіт про фінансові результати". За допомогою цих джерел визначається рух коштів у межах поточної, інвестиційної і фінансової діяльності.

По даних форми № 2 фірми "Тернопільбуд ЛТД" виручка від реалізації склала 10900 тис. грн., а сума дебіторської заборгованості по даних таблиці 2.6 зменшилась на 929 тис. грн. Тоді реальний приріст грошових коштів складе $10900+929=11829$ тис. грн. Це означає, що величина чистої прибутку відображена у формі № 2 була занижена на 929 тис. грн. і ця сума повинна бути добавлена до нього.

Для оцінки зміни ступені платоспроможності і ліквідності підприємства потрібно порівняти показники балансового звіту за різними групами активів і зобов'язань. На основі цього порівняння визначимо абсолютні і відносні показники.

В світовій практиці для визначення платоспроможності підприємства використовується такий абсолютний показник, як перевищення всіх активів над зовнішніми зобов'язаннями. Це різниця між всіма активами підприємства і довготерміновими та короткотерміновими боргами. Якщо

Таблиця 2.6.

Розрахунок чистих активів по фірмі "Тернопільбуд ЛТД" за 1997 р.

(тис. грн.)

		На 1.01.1997	На 1.01.1998	Відхилення
	АКТИВИ			
1	Основні засоби	29754	29963	+209
2	Нематеріальні активи	-	-	
3	Незавершене будівництво	1774	2706	+932
4	Довгострокові фінансові вкладення	-	-	
5	Інші позаоборотні активи	-	-	
6	Виробничі запаси, МШП, готова продукція і товари	2182	2183	+1
7	Затрати в незавершеному виробництві і витрати майбутніх періодів	119	-	
8	Грошові засоби	252	129	-123
9	Дебіторська заборгованість	5637	4708	-929
10	Короткотермінові фінансові вкладення	-	-	
11	Інші оборотні активи	-	-	
12	Разом активи (сума рядків 1-11)	39718	39689	-29
	ПАСИВИ			0
13	Цільове фінансування і надходження	32475	30631	-1844
14	Кредити банків	200	14	-186
15	Залучені засоби	-	-	
16	Кредиторська заборгованість	6027	8449	+2422
17	Резерви майбутніх видатків і платежів	10	5	-5
18	Інші пасиви	-	-	
19	Разом пасиви (сума рядків 13-18)	38702	39099	+397
20	Вартість чистих активів	-1016	-590	+426

будівельна фірма не в змозі виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок всіх своїх активів, вона може бути визнана неплатоспроможною.

Проаналізуємо платоспроможність фірми “Тернопільбуд ЛТД” на початок і кінець 1997 року. За даними активу і пасиву балансу покажемо такі показники:

	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
Загальна сума активів	40018	40284
Мінус зовнішні зобов'язання	8032	8463
Перевищення активів над зовнішніми зобов'язаннями	31986	31821

В даному випадку по фірмі “Тернопільбуд ЛТД” можна зробити такі висновки: сума активів над зовнішніми боргами зменшилась на кінець звітнього 1997 року на 165 тис. грн., що становить 10%. Таким чином спостерігається тенденція зниження ступені платоспроможності.

Для більш точної оцінки платоспроможності підприємства в зарубіжній і вітчизняній практиці визначається величина чистих активів і аналізується їх динаміка. Чисті активи являють собою перевищення активів підприємства над пасивами, що приймаються для розрахунку. До активів, що беруться до розрахунку відносяться грошове і негрошове майно підприємства за виключенням заборгованості учасників (засновників) по їх внесках в статутний капітал, податку на добавлену вартість по придбаних цінностях і збитків. Пасиви, що беруть участь в розрахунку, включають частину власних зобов'язань підприємства (цільове фінансування і поступлення, орендні зобов'язання), зовнішні зобов'язання перед банками і іншими юридичними та фізичними особами, кредиторська заборгованість, резерви наступних видатків і платежів та інші пасиви.

Розрахунок чистих активів фірми “Тернопільбуд ЛТД” показаний в табл. 2.6.

Розрахунок показує, що в фірмі “Тернопільбуд ЛТД” є в наявності чисті активи, сума яких в порівнянні з початком року зменшилась на 426 тис. грн., або на 59,9%. Отже, ступінь платоспроможності знизилась.

Підвищення чи зниження рівня ліквідності підприємства встановлюється в світовій практиці по зміні абсолютного показника чистого оборотного капіталу. Він визначається як різниця між поточними активами (оборотний капітал) і короткотерміновими зобов'язаннями. Тому чистий оборотний капітал складає величину, що залишається після погашення всіх короткотермінових зобов'язань. Чим більше перевищення поточних активів над короткотерміновими зобов'язаннями, тим більше чистий оборотний капітал. Отже, якщо підприємство немає чистого оборотного капіталу, воно неліквідне. Для фірми “Тернопільбуд ЛТД” сума чистого оборотного капіталу складе:

	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
Поточні активи	8432	7558
Мінус короткотермінові зобов'язання (поточні пасиви)	8032	8463
Чистий оборотний капітал	400	-905

У вітчизняній практиці аналіз платоспроможності і ліквідності підприємства здійснюється шляхом порівняння засобів по активу, згрупованих по ступені ліквідності і розміщених в порядку зменшення ліквідності, з зобов'язаннями по пасиву, згрупованих по термінах їх погашення і розміщених в порядку зростання термінів. По суті, ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу.

Ліквідність активів і терміновість зобов'язань можуть бути лише приблизно визначені по бухгалтерському балансу в ході зовнішнього аналізу. Підвищення точності оцінки ліквідності балансу здійснюється в межах внутрішнього аналізу на базі даних бухгалтерського обліку.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства розподіляються на такі групи:

1. Найбільш ліквідні активи. До них відносяться всі статті грошових коштів підприємства і короткотермінові фінансові вкладення (цінні папери) з III розділу активу балансу "Грошові кошти, розрахунки та інші активи". Використовуючи позначення, застосовані в табл. 2.1, для підсумку даної групи можна записати наступну формулу розрахунку:

$$B_{A1} = m$$

2. Активи, що швидко реалізуються - дебіторська заборгованість і інші активи беруться з розділу II активу балансу. У випадку виявлення в ході внутрішнього аналізу іммобілізації за статтями дебіторів і інших активів на її величину зменшується підсумок активів, що швидко реалізуються:

$$B_{A2} = r$$

3. Активи, що повільно реалізуються. До них відносяться статті з II розділу активу балансу: "Запаси і затрати", а також заборгованість учасників по внесках в статутний капітал, і стаття "Довгострокові фінансові вкладення" з I розділу "Основні засоби та інші позаоборотні активи".

$$B_{A3} = a + F^T + R^T,$$

де F^T - довгострокові фінансові вкладення;

R^T - заборгованість учасників по внесках в статутний капітал.

4. Активи, що важко реалізуються - статті I розділу активу "Основні засоби та інші позаоборотні активи", за виключенням статті цього розділу, що включені в попередню групу:

$$B_{A4} = F - F^T$$

Пасиви балансу реалізуються по ступені терміновості їх оплати:

1. Найбільш термінові зобов'язання. До них відноситься кредиторська заборгованість, розрахунки по дивідендах і інші короткотермінові пасиви з III розділу пасиву балансу "Розрахунки та інші короткострокові пасиви"

$$B_{\Pi 1} = L_p$$

2. Короткотермінові пасиви - короткотермінові кредити і залучені засоби з III розділу пасиву балансу:

$$B_{\Pi 2} = L_c$$

3. Довгострокові пасиви - довготермінові кредити і залучені засоби з II розділу пасиву балансу "Довгострокові пасиви":

$$B_{\Pi 3} = L_t$$

4. Постійні пасиви статті I розділу пасиву балансу : "Капітал, фонди і резерви"

$$B_{\Pi 4} = S - a_d + S_d + S_\phi + S_p$$

Для забезпечення балансу активу і пасиву, підсумок даної групи зменшується на суму по статті витрати майбутніх періодів II розділу активу балансу і додаються доходи майбутніх періодів (S_d), резерви майбутніх витрат і платежів S_p , спеціальні фонди S_ϕ .

Для визначення ліквідності балансу потрібно зіставити підсумки приведених груп по активу і пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо мають місце наступні співвідношення:

$$B_{A1} \geq B_{\Pi 1}$$

$$B_{A2} \geq B_{\Pi 2}$$

$$B_{A3} \geq B_{\Pi 3}$$

$$B_{A4} \geq B_{\Pi 4}$$

Виконання перших трьох нерівностей (рівностей) в цій системі спонукає виконання і четвертої нерівності (рівності), тому практично суттєвим є зіставлення перших трьох груп по активу і пасиву. Четверта нерівність (рівність) носить балансуєчий характер і в цей же час має глибокий економічний зміст. Його виконання свідчить про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості - наявності в підприємства власних оборотних засобів.

Характеризуючи ліквідність балансу за даними табл. 2.7., слід відмітити, що в звітному періоді спостерігається платіжна недостатність найбільш ліквідних активів – грошових коштів і цінних паперів для покриття найбільш термінових зобов'язань. На початок року – 7117 тис.грн., або 96,6% і на кінець звітного року – 7782 тис. грн., або на – 98,4%. Ці показники свідчать про те, що тільки 1,6% термінових зобов'язань фірми на кінець звітного періоду покривались за рахунок найбільш ліквідних активів. В кінці року очікувані поступлення від дебіторів та запаси і затрати взагалі не покривалися короткостроковими та довгостроковими пасивами. Таким чином, низька ліквідність балансу підтверджує кризове становище фірми “Тернопільбуд ЛТД”.

Таблиця 2.7.

Аналіз ліквідності балансу фірми “Тернопільбуд ЛТД”

(тис. грн.)

Актив	На поч. Періоду	На кінець періоду	Пасив	На 1.01.97	На 1.01.98	Платіжний надлишок чи недостатність		В % до величини підсумку групи балансу	
						На поч. Року	На кінець року	На поч. Року	На кінець року
1. Найбільш ліквідні активи (m)	252	129	1. Найбільш термінові зобов'язання Lp	7428	7911	-7176	-7782	-96,9	-98,4
2. Активи, що швидко реалізуються (r)	5437	4694	2. Короткотермінові пасиви Lc	-	-	+5437	+4694	-	-
3. Активи, що повільно реалізуються (a+F ^T +R ^T)	2182	2183	3. Довгострокові пасиви Lt	-	-	+2182	+2183	-	-
4. Активи, що важко реалізуються (F-F ^T)	31583	32726	4. Постійні пасиви (S - a _d + S _d + S _ф + S _p)	31986	31821	+403	+905	+1,25	+2,84
5. Баланс (ряд.1+ряд.2+ряд.3+ряд.4)	39454	39732	5. Баланс (ряд.1+ряд.2+ряд.3+ряд.4)	39454	39732	x	X	x	x

Як вже відзначалося, ступінь перетворення поточних активів в грошову готівку неоднакова. Тому у вітчизняній і світовій практиці обчислюють три відносних показники ліквідності. При обчисленні першого показника в якості ліквідних засобів (чисельника) беруться тільки грошові засоби в касі, на банківських рахунках, а також цінні папери, які можуть бути реалізовані на фондовій біржі в якості знаменника - короткотермінові зобов'язання. Формула першого показника ліквідності має такий вигляд:

$$K_1 = \frac{m}{L_c + L_p} \quad (2.38)$$

Другий показник відрізняється від першого тим, що в чисельнику до раніше вказаної суми додаються суми короткотермінової заборгованості, реальної до одержання. Формула розрахунку:

$$K_2 = \frac{m + r}{L_c + L_p} \quad (2.39)$$

Третій показник ліквідності (коефіцієнт покриття) чи поточної ліквідності в чисельнику містить ще вартість матеріально-виробничих запасів, які при необхідності шляхом реалізації можна перетворити в готівкові гроші. Однак, це вже менш ліквідна стаття в порівнянні з попередніми, так як на реалізацію запасів вимагається певний час. Формула розрахунку коефіцієнта покриття (K_n) виглядає так:

$$K_3 = \frac{m + r + a}{L_c + L_p} = \frac{C}{L_c + L_p} \quad (2.40)$$

Найбільш мобільною частиною оборотних засобів являються готівкові засоби і короткотермінові цінні папери. Оборотні засоби в грошах готові до платежу і розрахунків негайно, тому відношення цієї частини оборотних

засобів до короткотермінових зобов'язань будівельних фірм називають коефіцієнтом абсолютної ліквідності. На його основі можна одержати більш точну критичну оцінку ступені ліквідності. Його значення вважається теоретично достатнім, коли воно досягає 0,2-0,25.

Час, необхідний для перетворення в різних складових оборотних засобів, суттєво відрізняється при ліквідації дебіторської заборгованості і матеріальних оборотних засобів. Більш того, матеріальні оборотні засоби неоднорідні: ліквідність готової продукції, товарних і матеріальних запасів, незавершеного виробництва та напівфабрикатів суттєво відрізняється.

Ліквідність засобів, вкладених в дебіторську заборгованість, залежить від швидкості документообігу в банках країни, своєчасності оформлення банківських документів, термінів представлення комерційного кредиту окремими покупцями, їх платоспроможності і інших причин. Якщо на покриття короткотермінових зобов'язань мобілізувати засоби в розрахунках з дебіторами, можна одержати коефіцієнт ліквідності (другий показник ліквідності). В світовій практиці він отримав назву коефіцієнта критичної оцінки чи терміновості. Теоретично оправдані оцінки цього коефіцієнта знаходяться в межах 0,7-0,8.

Найбільш узагальнюючим показником платоспроможності виступає загальний коефіцієнт покриття (третій показник ліквідності), в розрахунок якого в чисельнику включають всі оборотні засоби, в тому числі і матеріальні.

В світовій практиці ринкових відносин визнано, що для забезпечення мінімальної гарантії інвестиції на кожну грошову одиницю короткотермінових боргів припадає дві грошові одиниці оборотного капіталу. Відповідно оптимальним являється співвідношення 1:2.

Однак, під впливом форм розрахунків, оборотності оборотних засобів, галузевих і інших особливостей підприємства досить задовільні результати

можуть виникнути і при значно меншому (але більше одиниці) значенні загального коефіцієнта покриття.

Добре працюючі підприємства мають значне перевищення ліквідних активів над короткотерміновими зобов'язаннями, що дозволяє точно оцінити ступінь стійкості їх фінансового стану і здатності вчасно погасити зобов'язання. Але значне перевищення оборотного капіталу над короткотерміновими зобов'язаннями свідчить про те, що підприємство має більше фінансових ресурсів (поточних пасивів), ніж йому потрібно, а отже, воно перетворює надлишкові засоби в непотрібні поточні активи. Це може бути пов'язано з важким станом економіки країни, викликаним інфляцією. В цих умовах підприємству вигідно вкласти надлишок грошових запасів в запаси товарно-матеріальних цінностей чи надати відстрочку платежу за продукцію покупцям.

Якщо значення коефіцієнта покриття значно нижче оптимального, це говорить про те, що короткотермінові зобов'язання (поточні пасиви) перевищують поточні активи, а фінансовий стан підприємства не зовсім сприятливий. Для потенційних партнерів фінансовий ризик при заключенні угод значно підвищиться.

Обчислення трьох різних показників ліквідності не випадкове. Справа в тому, що кожен з них, застосований в конкретному випадку, дає ту картину стійкості фінансового стану, яка цікавить конкретного користувача інформації. Наприклад, постачальників сировини, матеріалів чи послуг цікавить перший показник, банків, що кредитують дане підприємство – другий, а для акціонера - третій (табл. 2.8.).

У будівельній фірмі, як і в будь-якого іншого підприємства, джерелами власних засобів на даний час є, в основному статутний фонд, чистий прибуток або прибуток, що залишився в розпорядженні фірми і цільові надходження. Із всіх перерахованих джерел при оцінці діяльності будівельної фірми, на нашу думку, потрібно надавати особливу увагу

Таблиця 2.8.

Аналіз показників ліквідності фірми "Тернопільбуд ЛТД"

№ п.п	Статті балансу і коефіцієнти ліквідності	Оптим. Значення	На 1.01.97	На 1.01.98	Відхилен (+,-)
1	Каса		0	1	+1
2	Розрахунковий рахунок		225	114	-111
3	Валютний рахунок				
4	Інші грошові засоби		27	15	-12
5	Короткотермінові фінансові вкладення (цінні папери)				
6	Всього грошових засобів і цінних паперів (ряд.1+ряд.2+ряд.3+ряд.4+ряд.5)		252	130	-122
7	Дебіторська заборгованість		5637	4723	-914
8	Інші оборотні активи				
9	Всього грошових засобів і цінних паперів і дебіторської заборгованості (ряд.6+ряд.7+ряд.8)		5889	4853	-1036
10	Запаси і затрати (за мінусом витрат майбутніх періодів)		2169	2133	-36
11	Всього ліквідних засобів (ряд.9+ряд.10)		8058	6986	-1072
12	Короткострокові кредити		200	14	-186
13	Короткострокові позики		-	-	-
14	Кредиторська заборгованість		7832	8449	-617
15	Інші короткострокові пасиви		-	-	-
16	Всього короткотермінових зобов'язань (ряд. 12+ряд.13+ряд.14+ряд.15)		8032	8463	-431
17	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{абл}$) (ряд.6/ряд.16)	0,2-0,25	0,03	0,15	0,12
18	Коефіцієнт ліквідності (K_n) (ряд.9/ряд.16)	0,7-0,8	0,73	0,57	-0,16
19	Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (K_n) (ряд.11/ряд.16)	2	1,00	0,83	-0,17

формуванню і розподілу прибутку підприємства, який залишився. Як відомо, прибуток є фінансовим результатом усієї діяльності підприємства, а це значить, що від аналізу цього узагальнюючого показника необхідно і можливо зробити аналіз часткових економічних показників. Тому ми пропонуємо новий підхід до аналізу діяльності підприємства через показник забезпеченості власним капіталом, який визначає перш за все фінансову стійкість або надійність підприємства як ділового партнера, тому що саме цей фактор в умовах ринку відіграє важливу роль для ефективного господарювання будівельної фірми. [31,29]

Таким чином беручи до уваги те, що показник забезпеченості власним капіталом є комплексним оціночним показником економічного і фінансового стану будівельної фірми, необхідно мати на увазі, що в умовах ринкових відносин інформація про фінансовий стан будівельної фірми необхідна для різних категорій користувачів, найважливішим з яких є менеджери підприємств і фірм, акціонери, кредитори і потенційні інвестори, постачальники. При цьому кожна з цих категорій користувачів переслідує свою мету і має свої критерії аналізу фінансового стану конкретного підприємства.

2.4. Вплив наявності, розміщення і використання ресурсів підприємства на його фінансовий стан.

Оцінка результатів господарської діяльності здійснюється, як нами відзначалося, на основі одержаних фінансових результатів, тобто вона залежить від величини отриманого підприємством прибутку або збитку. А фінансовий результат - це результат ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Аналіз результатів фінансової діяльності дає насамперед можливість оцінити ефективність розміщення ресурсів. Узагальнюючою оцінкою

наявності, розміщення і використання існуючих на підприємстві ресурсів, на нашу думку, може бути показник забезпеченості власним капіталом.

Аналіз коефіцієнта забезпеченості власним капіталом дозволяє зіставити фінансовий стан даного підприємства з економічним і фінансовим станом конкурентів, а також оцінити його динаміку за декілька звітних періодів. Порівняльний аналітичний баланс і абсолютні показники фінансової стійкості дозволяють дати оцінку фінансовому стану" в загальних рисах", а фінансові коефіцієнти характеризують зовнішні прояви фінансового стану, які обумовлені його сутністю.

Розрахунок показників забезпеченості запасів і затрат джерелами формування (співвідношення 2.24,2.25,2.26) дозволяє класифікувати фінансові ситуації по мірі їх стійкості. Аналіз стану капіталу підприємства в динаміці полягає в оцінці впливу фінансових показників на забезпеченість власним капіталом.

Тобто, наше завдання полягає в розробці формалізованої методики взаємозв'язку економічних показників з фінансовою стійкістю будівельної фірми.

Тому починаючи дослідження, візьмемо за основу ситуацію, яку прийнято рахувати абсолютною стійкістю фінансового стану підприємства, коли основний капітал і матеріальні обігові засоби покриваються джерелами власних засобів, і покажемо її у вигляді формули:

$$K = \frac{S}{F + a} \quad (2.41)$$

де K - коефіцієнт забезпеченості власним капіталом

F - основний капітал;

a - величина матеріальних оборотних коштів (запаси і затрати);

S - власний капітал (джерела власних засобів);

Оптимальне значення коефіцієнта забезпеченості власним капіталом дорівнює 1.

У випадку дослідження еталонного варіанту при формі розрахунку замовника з підрядчиком за зданий в експлуатацію об'єкт з передбаченими при цьому авансовими платежами і формула 2.41 набере наступного вигляду:

$$K = \frac{S + d}{F + a} \quad (2.42)$$

де d - сума авансових платежів.

Розглядаючи в динаміці забезпеченість власним капіталом підприємства, можна послідовно виявити вплив конкретних факторів на зміну величини коефіцієнта забезпеченості власним капіталом. Даний підхід до економічного аналізу дозволяє виявити ступінь впливу на узагальнюючий показник оцінки фінансового стану підприємства практично кожного фактора. Послідовність виявлення впливу окремих показників діяльності підприємства показано на рис. 2.4.

Здійснений нами розподіл аналізу на зовнішній і внутрішній попередньо визначив його проведення по етапах. Автором розглянуто п'ять етапів розрахунку факторного впливу на забезпеченість підприємства власним капіталом.

Перший етап аналізу - оцінка фінансового стану підприємства в динаміці. На цьому етапі виявляється результат фінансово-господарської діяльності. Якщо будівельна фірма або інше підприємство в період, що розглядається працювало успішно, значить значення досліджуваного узагальнюючого коефіцієнта збільшується, тобто забезпеченість матеріальних оборотних засобів власними оборотними коштами збільшується.

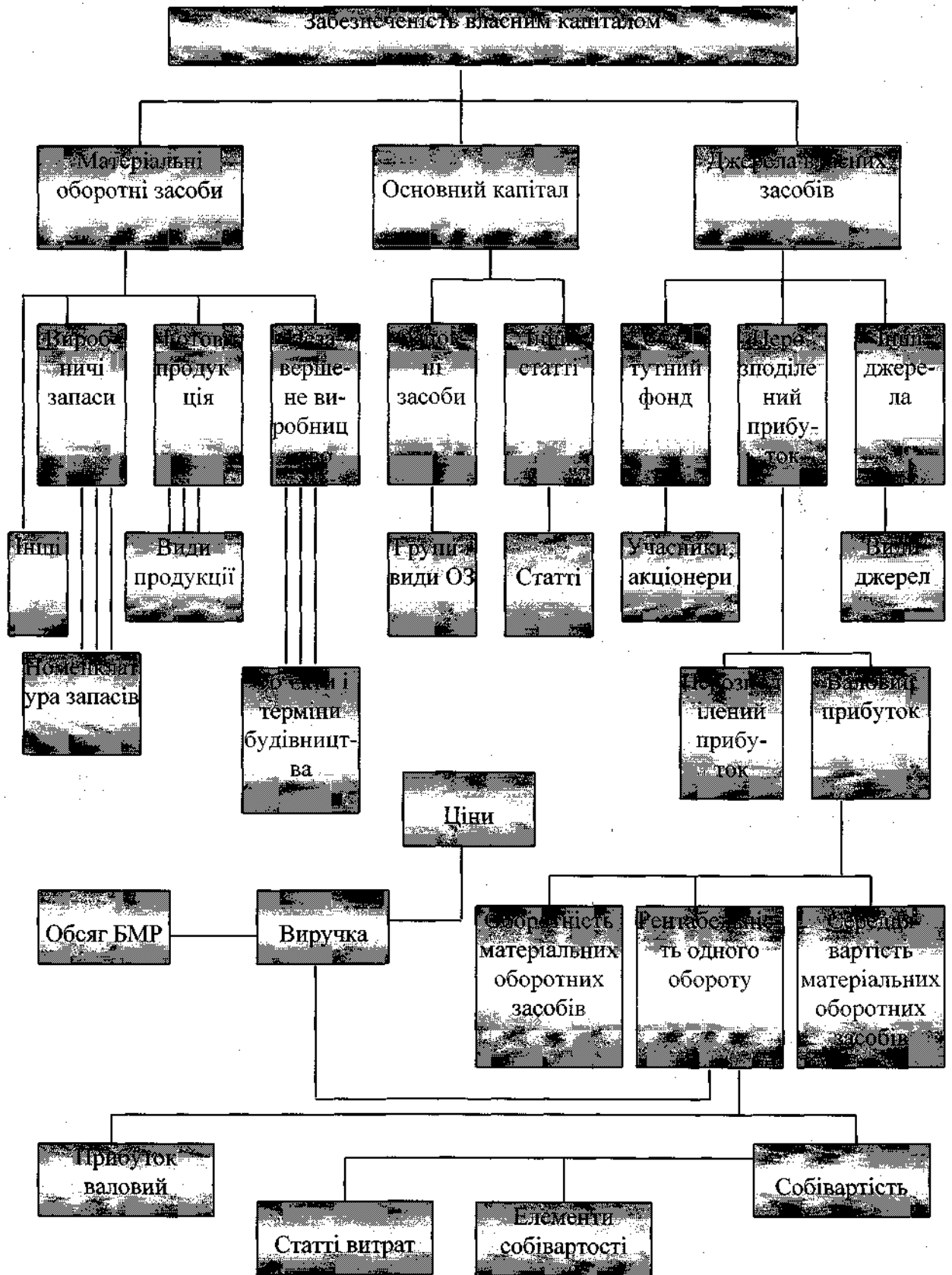

Рис. 2.4. Схема аналізу ступеню впливу аналітичних показників на забезпеченість власним капіталом

Розрахунок загальної зміни коефіцієнта фінансової стійкості проводиться за даними бухгалтерського балансу як для зовнішнього, так і для внутрішнього аналізу,

$$k = k'' - k' \quad (2.43)$$

k - зміна коефіцієнта забезпеченості власним капіталом;

де k' - коефіцієнт забезпечення власним капіталом станом на початок звітної періоду;

k'' - коефіцієнт забезпеченості власним капіталом на кінець звітної періоду.

Другий етап аналізу також відноситься до зовнішнього аналізу. На цьому етапі визначається ступінь впливу на забезпеченість власним капіталом величини матеріальних оборотних засобів, основного капіталу і джерел власних засобів. Методом ланцюгових підстановок послідовно визначаємо вплив кожного фактору:

1. Розрахунок впливу на зміни узагальнюючого показника суми джерел власних засобів:

$$k(S) = \frac{S''}{F' + a'} - \frac{S'}{F' + a'} \quad (2.44)$$

де S' - джерела власних коштів на початок звітної періоду;

S'' - джерела власних коштів на кінець звітної періоду;

F' - величина основного капіталу на початок звітної періоду;

a' - величина матеріальних оборотних засобів на початок звітної періоду.

2. Розрахунок впливу на зміну узагальнюючого показника величини основного капіталу:

$$\bar{k}(F) = \frac{S''}{F'' + a'} - \frac{S'}{F' + a'}, \quad (2.45)$$

- де S' - джерела власних коштів на початок звітної періоду;
 S'' - джерела власних коштів на кінець звітної періоду;
 F' - величина основного капіталу на початок звітної періоду;
 a' - величина матеріальних оборотних засобів на початок звітної періоду;
 F'' - величина основного капіталу на кінець звітної періоду.

3. Розрахунок впливу на зміну узагальнюючого показника величини збільшення (зниження) запасів і затрат:

$$\bar{K}(a) = \frac{S'}{F' + a''} - \frac{S''}{F'' + a'} \quad (2.46)$$

- де S' - джерела власних коштів на початок звітної періоду;
 S'' - джерела власних коштів на кінець звітної періоду;
 F' - величина основного капіталу на початок звітної періоду;
 F'' - основний капітал на кінець звітної періоду;
 a' - величина оборотних засобів на початок звітної періоду;
 a'' - величина оборотних засобів на кінець звітної періоду;

При еталонному варіанті формули 2.43-2.46, що визначають ступінь впливу трьох факторів на зміну забезпечення власним капіталом, перетворюється в чотири формули:

$$k(S) = \frac{S'' + d''}{F' + a'} - \frac{S' + d'}{F'' + a''}, \quad (2.47)$$

- де d' - сума авансових платежів, на початок звітної періоду;
 d'' - сума початкових платежів на кінець звітної періоду.

$$k(Lt) = \frac{S'' + d''}{F' + a'} - \frac{S' + d'}{F'' + a''} \quad (2.48)$$

$$k(d) = \frac{S'' + d''}{F'' + a'} - \frac{S' + d'}{F' + a'} \quad (2.49)$$

$$k(F) = \frac{S'' + d''}{F'' + a'} - \frac{S'' + d''}{F' + a'} \quad (2.50)$$

$$k(a) = \frac{S'' + d''}{F'' + a''} - \frac{S'' + d''}{F'' + a'} \quad (2.51)$$

На третьому етапі необхідно поглиблювати аналіз по наступних трьох напрямках:

По - перше, визначаємо, за рахунок яких складових змінилась величина матеріальних обігових засобів, тобто виявляємо вплив зміни величини виробничих запасів, готової продукції, незавершеного виробництва і т.д.

По - друге, за даними складовими аналізуємо зміну величини основного капіталу (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові капітальні вкладення і інші напрямки і джерела іммобілізації засобів).

Основним напрямком поглиблення аналізу можна передбачити аналіз джерел власних засобів. Розглядаючи джерела власних засобів як суму статутного капіталу, прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства, цільових надходжень і інших джерел власних засобів, проаналізуємо вплив даних факторів:

$$S = WC + NP + G, \quad (2.52)$$

де S - джерела власних засобів (власний капітал);

WC - статутний капітал;

NP - невикористаний прибуток;

G - цільові надходження і інші джерела власних засобів.

З формули (2.52) видно, що зміна величини власного капіталу залежить від зміни трьох видів джерел і її слід відобразити формулою:

$$\bar{S} = \bar{WC} + \bar{NP} + \bar{G} \quad (2.53)$$

Виходячи з цього, вплив на фінансову стійкість кожної із наведених формул 2.53 факторів у вигляді формули буде мати такий вигляд:

1. Розрахунок впливу зміни статутного фонду на зміну показника забезпеченості власним капіталом:

$$\bar{k}(WC) = \bar{k}(S) * \frac{\bar{WC}}{\bar{S}} \quad (2.54)$$

де $\bar{k}(WC)$ - вплив на узагальнюючий показник зміни статутного фонду;

\bar{WC} - абсолютна зміна статутного фонду;

\bar{S} - абсолютна зміна величини власного капіталу.

2. Розрахунок впливу суми чистого прибутку на зміну фінансової стійкості підприємства:

$$\bar{k}(NP) = \bar{k}(S) * \frac{\bar{NP}}{\bar{S}} \quad (2.55)$$

де $\bar{k}(NP)$ - вплив на узагальнюючі показники зміни суми чистого прибутку;

\bar{NP} - абсолютна зміна величини чистого прибутку.

3. Розрахунок впливу зміни величини цільових надходжень на зміну фінансової стійкості підприємства:

$$\bar{k}(G) = \bar{k}(S) * \frac{\bar{G}}{\bar{S}}, \quad (2.56)$$

де $k(G)$ - вплив на узагальнюючий показник зміни суми цільових надходжень і інших джерел власних засобів;

\bar{G} - абсолютна зміна величини цільових надходжень і інших джерел власних засобів.

Якщо перші три етапи здійснюються на базі даних бухгалтерського балансу для зовнішнього аналізу і за Головною книгою для щомісячного внутрішнього аналізу, то на четвертому етапі аналізу додатково необхідно використовувати звіт про фінансові результати або облікові регістри.

Основним джерелом власних засобів в будівельній фірмі є прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства, а значить і фінансовий стан підприємства залежить перш за все від величини отриманого (валового) прибутку.

Відобразивши валовий прибуток як добуток рентабельності матеріальних оборотних засобів і середньої величини матеріальних оборотних засобів отримаємо рентабельність матеріальних оборотних засобів, яку відобразимо формулою:

$$Ra = \frac{GP}{A_{cp}} = \frac{C_{gs}}{A_{cp}} * \frac{GP}{C_{gs}}, \quad (2.57)$$

де Ra - рентабельність матеріальних оборотних засобів (запасів і затрат);

GP - валовий прибуток;

A_{cp} - середня вартість;

$$A_{cp} = (a' + a'') / 2, \quad (2.58)$$

C_{gs} - собівартість виконаних будівельно-монтажних робіт. Відображення (C_{gs}/A_{cp}) відповідає оборотності матеріальних оборотних засобів (ITR), тобто:

$$ITR = \frac{C_{gs}}{A_{cp}} \quad (2.59)$$

а відношення валового прибутку до собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт - це рентабельність одного обороту (R_s)

$$R_s = \frac{GP}{C_{gs}} \quad (2.60)$$

Використовуючи формули 2.58, 2.59, 2.60, одержуємо значення валового прибутку:

$$GP = Ra * A_{cp} = INR * R_s * A_{cp} \quad (2.61)$$

Якщо від валового прибутку відняти використану його частину (SP), то отримаємо чистий прибуток (NP), який буде становити:

$$NP = INR * R_s * A_{cp} - SP \quad (2.62)$$

Отже, на зміну величини чистого прибутку впливає чотири економічних показники : оборотність засобів і затрат, рентабельність будівельно-монтажних робіт, абсолютна величина запасів і витрат та використаний прибуток.

На четвертому етапі аналізу виявляється взаємозв'язок економічних показників і ступеня впливу їх на зміну величини валового прибутку:

1. Розрахунок величини оборотності матеріальних оборотних засобів на прибуток:

$$\bar{GP}(INR) = \bar{INR} * R_s' * A_{cp}' \quad (2.63)$$

де $\bar{GP}(INR)$ - вплив на валовий прибуток зміни оборотності матеріальних оборотних коштів;

\bar{INR} - зміна оборотності матеріальних оборотних коштів;

R_s' - рентабельність одного обороту;

де \bar{A}_{cp}' - середня величина матеріальних оборотних коштів за звітний період.

2. Розрахунок впливу рентабельності одного обороту на прибуток:

$$\bar{GP}(Rs) = INR'' * \bar{Rs} * \bar{A}_{cp}', \quad (2.64)$$

де $\bar{GP}(Rs)$ - вплив на валовий прибуток зміни рентабельності одного обороту;

INR'' - оборотність матеріальних оборотних коштів в звітному періоді;

\bar{Rs} - зміна рентабельності одного обороту;

3. Розрахунок впливу середньої величини матеріальних оборотних коштів на прибуток:

$$\bar{GP}(A_{cp}) = INR'' * Rs'' * \bar{A}_{cp}, \quad (2.65)$$

де $\bar{GP}(A_{cp})$ - вплив на валовий прибуток вартості матеріальних оборотних засобів;

Rs'' - рентабельність одного обороту;

\bar{A}_{cp} - зміна середньої величини матеріальних оборотних засобів.

4. Розрахунок загальної зміни прибутку від реалізації

$$GP = GP(INR) + GP(Rs) + GP(A_{cp}) \quad (2.66)$$

5. Розрахунок загальної зміни чистого прибутку

$$\bar{NP} = [\bar{GP}(INR) + \bar{GP}(Rs) + \bar{GP}(A_{cp})] - \bar{SP} \quad (2.67)$$

Четвертий етап є підготовчим з метою виявлення зміни забезпеченості власним капіталом тобто аналізу факторів, які вплинули на зміну суми невикористаного прибутку.

На п'ятому етапі визначається безпосередньо вплив окремих показників на забезпеченість власного капіталу. В даній методиці цей етап є

заключним з метою пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства і стабілізації його фінансового стану.

П'ятий етап включає в себе наступні розрахунки:

1. Розрахунок впливу оборотності матеріальних оборотних засобів на зміну узагальнюючого показника фінансового стану підприємства:

$$\bar{k}(\text{INR}) = \bar{k}(s) * \frac{\bar{GP}(\text{INR})}{\bar{S}} \quad (2.68)$$

2. Розрахунок величини рентабельності одного обороту на зміну узагальнюючого показника стану підприємства:

$$\bar{k}(\text{Rs}) = \bar{k}(s) * \frac{\bar{GP}(\text{Rs})}{\bar{S}} \quad (2.69)$$

3. Розрахунок впливу матеріальних оборотних засобів на зміну узагальнюючого показника стану підприємства:

$$\bar{k}(\text{Acp}) = \bar{k}(s) * \frac{\bar{GP}(\text{Acp})}{\bar{S}} \quad (2.70)$$

4. Розрахунок впливу використання прибутку на зміну узагальнюючого показника фінансового стану підприємства:

$$\bar{k}(\text{SP}) = \bar{k}(s) * \frac{\bar{SP}}{\bar{S}} \quad (2.71)$$

В подальшому можливе поглиблення аналізу шляхом аналогічного визначення ступеню впливу на рентабельність одного обороту таких факторів, як обсяг виручки від реалізації, собівартості, цін на будівельно-монтажні роботи, будівельні матеріали і т.д.

Запропонована нами методика дозволяє здійснити детальний і глибокий аналіз досліджуваних показників.

В кінцевому результаті отримуємо ступінь впливу кожного фактора на узагальнюючий показник фінансового стану підприємства:

$$\bar{k} = \bar{k}(WC) + \bar{k}(G) + \bar{k}(INR) + \bar{k}(Rs) + \bar{k}(A\sim) - \bar{k}(SP) + \bar{k}(F) \quad (2.72)$$

де \bar{k} - зміна узагальнюючого показника фінансового стану - коефіцієнта забезпеченості власним капіталом підприємства;

$\bar{k}(WC)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника величини статутного капіталу;

$\bar{k}(G)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника цільових надходжень і інших джерел власних коштів;

$\bar{k}(INR)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника оборотності матеріальних оборотних засобів;

$\bar{k}(Rs)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника рентабельності одного обороту;

$\bar{k}(A\sim)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника матеріальних оборотних засобів

$$\bar{k}(A\sim) = k(A_{cp}) + k(a), \quad (2.73)$$

де $\bar{k}(SP)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника використання прибутку;

$\bar{k}(F)$ - вплив на зміну узагальнюючого показника величини основного капіталу.

При розрахунку ступеня впливу кожного із розглянутих факторів на фінансовий стан з використанням ЕОМ формулу 2.73 слід ввести в електронну таблицю в такому вигляді:

$$\begin{aligned}
\bar{k} = & \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S''}{F'+a'} \right) + \left(\frac{S''}{F''+a'} \frac{S''}{F'+a'} \right) + \left(\frac{S''}{F''+a'} \frac{S''}{F''+a'} \right) + \\
& + \left(\frac{\bar{S}''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{Wc}{\bar{S}} + \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{G}{\bar{S}} + (2.74) \\
& + \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{INR * R_s * A_{cp'}}{\bar{S}} + \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{INR'' * R_s * A_{cp'}}{\bar{S}} + \\
& + \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{\bar{INR}'' * R_s'' * A_{cp}}{\bar{S}} + \left(\frac{S''}{F'+a'} \frac{S'}{F'+a'} \right) * \frac{\bar{S}P}{\bar{S}}
\end{aligned}$$

Таким чином, в наведеній формулі досліджується зв'язок економічних показників з фінансовою стійкістю. В залежності від мети та завдання здійснюваного аналізу обсяг розрахунків може бути скорочений або збільшений. Використання даної методики з допомогою ЕОМ дозволить здійснювати оцінку фінансового стану набагато оперативніше, що в цілому сприятиме підвищенню ефективності господарювання в будівельному комплексі.

Висновки до розділу 2:

1. Запропонована "прив'язка" базової методики фінансового аналізу до існуючого на даний час Плану рахунків і бухгалтерського балансу є досить гнучкою і може бути використана в умовах реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, що дає можливість виявляти глибокі резерви поліпшення фінансового стану будівельно-монтажних організацій (фірм, об'єднань).
2. Запропоновано збільшення періодичності проведення аналізу капіталу будівельної фірми і виділення резервів нормалізації забезпеченості власним капіталом на основі групування рахунків бухгалтерського обліку і використання даних Головної книги. Виходячи з

особливостей функціонування будівельної фірми на ринку підрядних робіт, уточнено зміст загальної балансової моделі і формул, що з неї випливають.

3. Проведено детальний аналіз загальної балансової моделі, яка відображає фінансову стійкість будівельної фірми, визначено поняття стійкого і нестійкого фінансового стану. В результаті реалізації даного напрямку розроблені необхідні і достатні умови фінансової стійкості будівельної фірми.

4. Зроблено аналіз платоспроможності та ліквідності балансу фірми “Тернопільбуд ЛТД” згідно розробленої методики.

5. Запропонована методика аналізу наявності, розміщення і використання капіталу підприємства, дає змогу проаналізувати фінансову стійкість підприємства по одному узагальнюючому показнику – коефіцієнту забезпеченості власним капіталом і виявити резерви нормалізації фінансового стану підприємства. На основі запропонованої методики факторного аналізу визначено ступінь впливу на фінансову стійкість таких показників, як рентабельність, оборотність, величина оборотних засобів і т.д.

Проведення аналізу фінансового стану на основі запропонованої нами методики буде забезпечувати будівельні фірми вихідною і оперативною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ РЕЗЕРВІВ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНИХ ФІРМ

3.1. Аналіз забезпеченості будівельних фірм власним капіталом

Запропонована нами методика аналізу фінансового стану підприємства була апробована в десяти будівельних організаціях західних областей України. Вона використовувалась з метою попереднього вибору надійних партнерів для укладання договорів на будівництво об'єктів різноманітного призначення. В умовах переходу до ринкових відносин і формування підрядних робіт, коли будівельні фірми не мають достатньо коштів для будівництва об'єктів при умові розрахунків за зданий в експлуатацію об'єкт, замовник виступає у ролі інвестора. При цьому інвестування будівництва може здійснюватись двома шляхами:

1. Встановлення прямих зв'язків між замовником і підрядчиком.

2. Встановлення опосередкованих зв'язків між замовником і підрядчиком через фірму посередника, яка укладає угоди з замовниками і веде пошук будівельних фірм для здійснення будівництва.

Для вибору підрядчика запропонована методика може бути використана як у першому, так і в другому випадках.

Сформувавши "портфель замовлень" перед керівництвом будівельної фірми постає питання, якій саме організації передати замовлення на будівництво того чи іншого об'єкту. При цьому оцінюються як технічні, так і організаційні можливості будівельних фірм, а також і їх економічний і фінансовий стан.

Аналіз фінансового стану нами здійснювався на основі бухгалтерської та фінансової звітності за 1997 рік таких будівельних фірм:

ПБО "Львівбуд" - будівельна фірма, що спеціалізується на будівництві

ВАТ "Прикарпатжитлобуд" м.Івано-Франківськ"

ВАТ "Закарпатбуд"

АТ "Рівнебуд"

Фірма "Тернопільбуд ЛТД"

ВАТ "Чернівцібуд"

АТ "Хмельницькбуд"

КП "Волиньбуд"

ТзОВ "Домобудівник м.Тернопіль"

ЗАТ "Рівненський ДБК"

У відповідності з формулою (2.41) визначаються коефіцієнти забезпечення власним капіталом кожної фірми на початок 1997 року.

Значення даного узагальнюючого коефіцієнту станом на 01.01.1998р. є оцінюючим показником. Значення коефіцієнту по кожній будівельній фірмі показано в табл. (3.1). Нормальне значення коефіцієнта відповідає 1,

Таблиця 3.1

Коефіцієнт забезпечення власним капіталом будівельних фірм західних областей України

Назва будівельної фірми	На 1.01.97р	На 1.01.98 р.	Відхилення
1. ТБО "Львівбуд"	1.47	2.61	1.19
2. ВАТ "Прикарпатжитлобуд"	0.78	1.23	0.45
3. ВАТ "Закарпатбуд"	1.06	0.26	-0.80
4. АТ "Рівнебуд"	0.86	0.86	0.00
5. Фірма "Тернопільбуд ЛТД"	0.36	-0.22	-0.58
6. ВАТ "Чернівцібуд"	0.85	1.01	0.16
7. АТ "Хмельницькбуд"	1.43	0.20	-1.23
8. КП "Волиньбуд"	1.56	0.28	-1.28
9. ТзОВ "Домобудівник" м. Тернопіль	0.68	0.5	-0.18
10. ЗАТ "Рівненський ДБК"	0.50	-0.08	-0.58

і говорить про надійність ділового партнера; якщо воно більше 1, то можна

зробити висновок про ефективне використання капіталу і про можливості подальшого розвитку підприємства. При нестачі власного капіталу даний коефіцієнт приймає значення менше одиниці, а це, є як правило, наслідком нерационального використання ресурсів.

Від'ємне значення коефіцієнта забезпечення власним капіталом обумовлене наявністю збитків. При цьому сума збитків не перекривається іншими джерелами власних засобів (рис. 3.1).

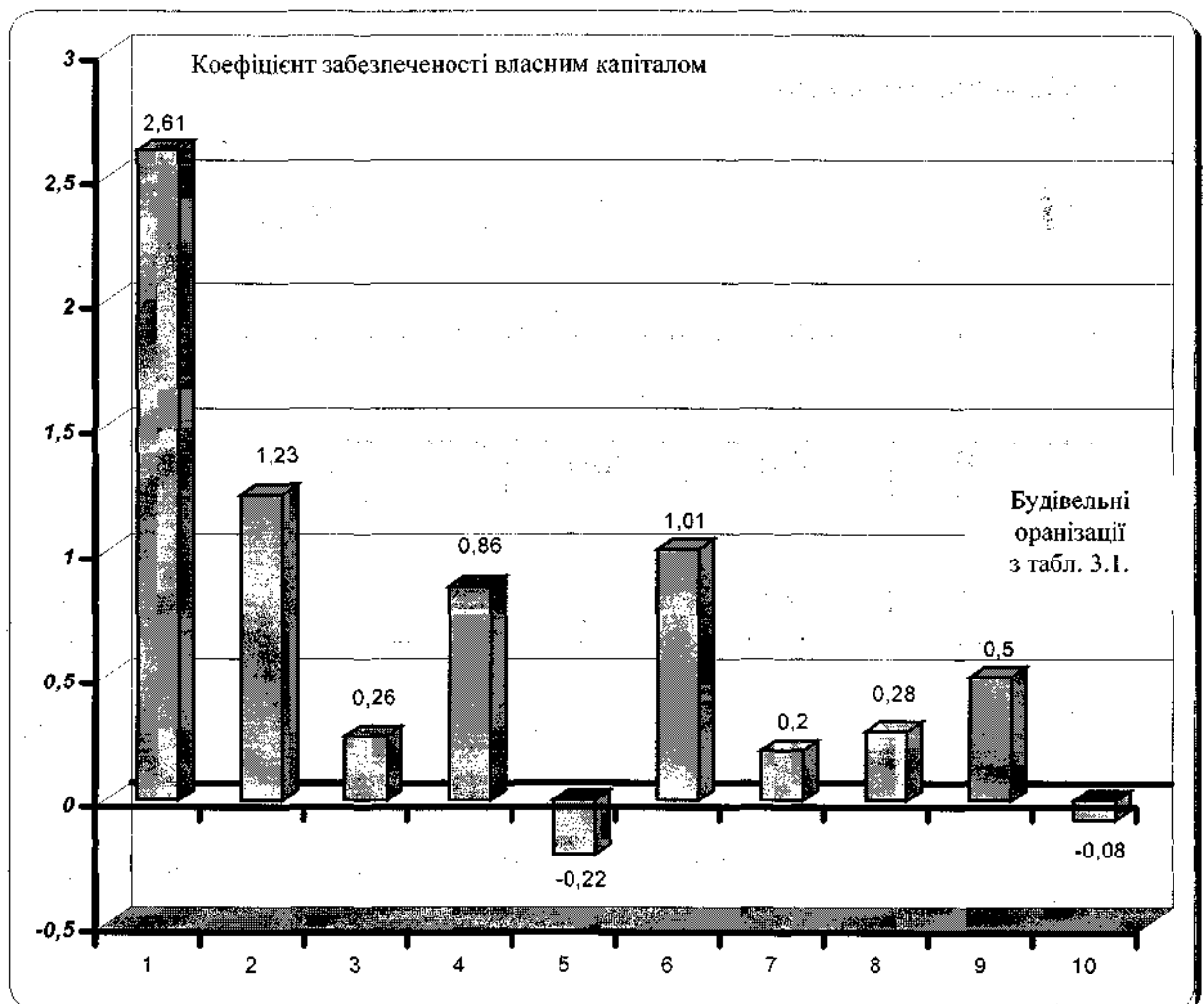

Рис. 3.1. Забезпеченість будівельних фірм власним капіталом (на 1.01.1998р)

Як видно з рис. 3.1 в зону "економічної надійності" попадає ПБО "Львівбуд", ВАТ "Прикарпатжитлобуд", ВАТ "Чернівцібуд". Значення коефіцієнта фінансової стійкості цих підприємств більше 1. Найменший дефіцит власного капіталу є в АТ "Рівнебуд", при цьому спостерігається його зменшення.

На першому етапі можна зробити висновок, що будівельним фірмам і АТ "Рівнебуд" реально загрожує банкрутство, оскільки у даному випадку короткотермінові позичені кошти авансуються в основний капітал, а іммобілізація засобів не може дати достатньої величини прибутку та покриття фінансових витрат.

Таким чином, на другому етапі аналізу доцільно досліджувати тільки чотири будівельних фірми. За звітний період дані організації покращили своє фінансове становище перш за все за рахунок збільшення джерел власних засобів. Вплив на зміни фінансової стійкості будівельних фірм західних областей України визначено за допомогою формул (2.41-2.46) і показано, в табл.3.2.

Таблиця 3.2

Вплив факторів на забезпеченість власним капіталом
будівельних фірм західних областей України за 1997 рік

Показники	ПБО "Львівбуд"	ВАТ Прикарпат -буд"	ВАТ "Чернівціб уд"	"АТ "Рівнебуд"
Зміна коефіцієнта забезпе- ченості власним капіталом	1.19	0.45	0.16	0.00
Фактори, які впливають на забезпечення власним капіталом:				
- зміна суми джерел власних засобів	4.75	0.78	0.64	1.44
- зміна довгострокових позикових засобів	0.00	0.00	0.00	0.00
- зміна основного капіталу	-0.95	-0.16	-0.04	-0.67
- зміна залишків матеріальних оборотних засобів	-2.65	-0.16	-0.43	-0.77

Запропонована методика дозволяє за даними показниками визначити найбільш стабільні у фінансовому відношенні підприємства. Такий підхід до оцінки робить дану методику найбільш раціональну і доцільну в практичному застосуванні. Крім того, кількісна оцінка показників дозволяє виявити фактори, які характеризують вплив на зміни фінансового стану.

В результаті маємо можливість виявити резерви для нормалізації фінансового стану підприємства.

З табл. (3.2) видно, що збільшення ступені забезпеченості власним капіталом будівельних фірм здійснювалось за рахунок збільшення джерел власних засобів. Додатково отриманий власний капітал будівельними фірмами використовувався не завжди раціонально. Так, в ПБО "Львівбуд" зростання джерел власних засобів сприяло збільшенню даного коефіцієнту на 4.75 пункта, збільшення власного капіталу і матеріальних оборотних засобів знизило забезпеченість власним капіталом на 3.6 пункта, в результаті коефіцієнт забезпечення власним капіталом підвищився на 1.15 пункта. Аналогічна ситуація склалася і по інших будівельних фірмах. Визначивши питому вагу кожного фактора в загальній зміні узагальнюючого коефіцієнта побудуємо діаграму (рис. 3.2.).

З діаграми видно, що найбільший вплив на покращення фінансового стану ПБО "Львівбуд" мало збільшення джерел власних засобів, при цьому будівельна фірма у більшій мірі, ніж інші фірми розвивалась в звітному періоді, про що свідчить суттєве збільшення основного капіталу. Однак, необхідно відзначити, що будівельна фірма ПБО "Львівбуд" нераціонально використовує власні засоби. Якщо на початок року $\frac{2}{3}$ власних засобів використовувалось у виробництві, то на 01.01.1998. більше половини засобів використовується іншими підприємствами у вигляді дебіторської заборгованості. Таким чином, при виборі ділових партнерів ПБО "Львівбуд" є самим вигідним підрядчиком, оскільки має великий залишок власних оборотних засобів. Даній фірмі немає необхідності використовувати

позичкові кошти, а значить не буде додаткових фінансових затрат у вигляді процента за кредит.

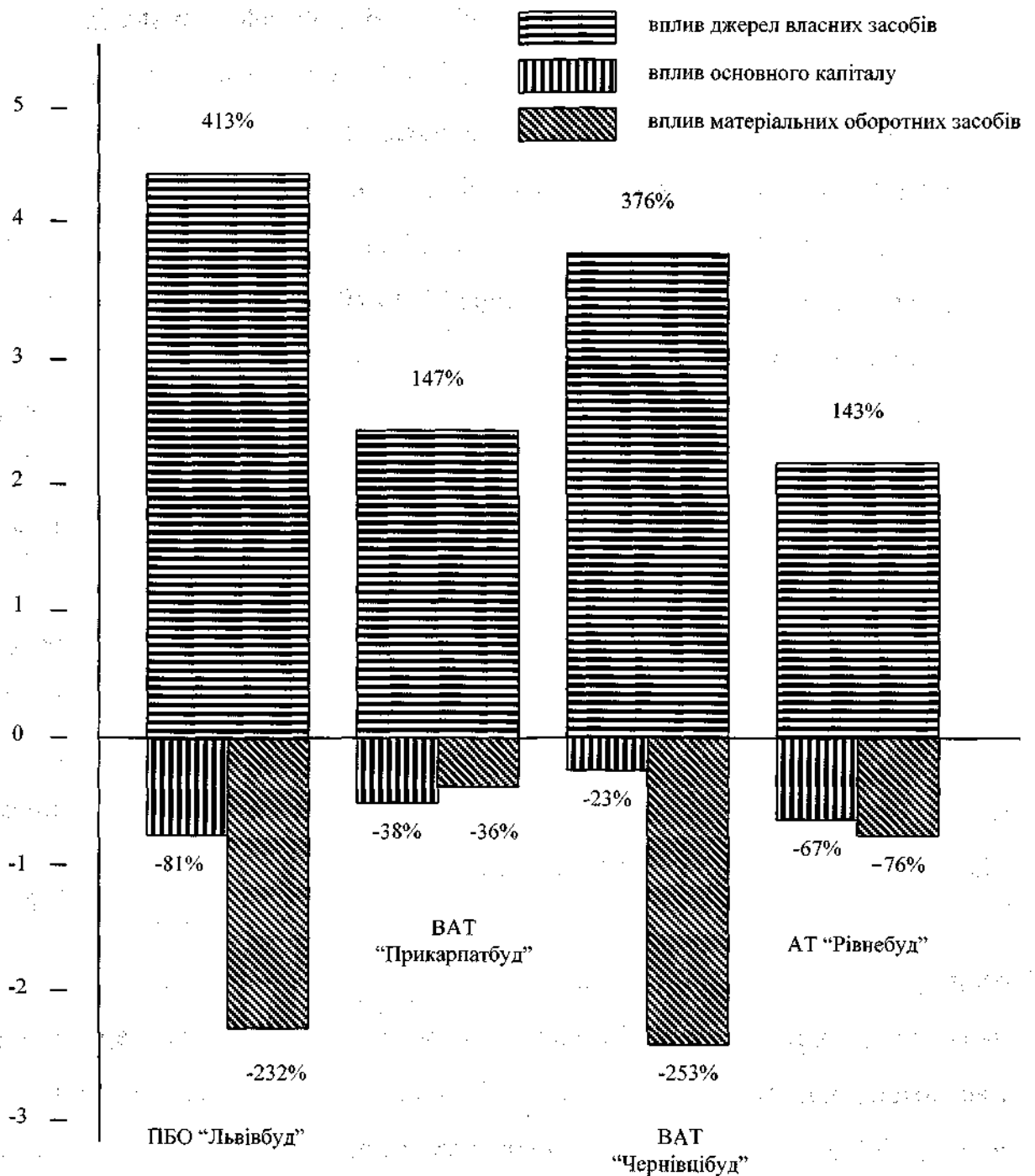

Рис. 3.2. Ступінь впливу на забезпеченість власним капіталом джерел власних засобів, основного капіталу і матеріально-оборотних засобів

Будівельна фірма ВАТ "Чернівцібуд" також покращила своє фінансове становище за рахунок значного збільшення джерел власних засобів і матеріальних оборотних коштів. Фінансовий стан даної фірми

надійний, за звітний період вона добилася фінансової стійкості не за рахунок зниження основного капіталу чи матеріальних оборотних засобів, а за рахунок збільшення власних засобів.

Будівельна фірма ВАТ "Чернівцібуд" також покращила свій фінансовий стан за рахунок збільшення власних засобів, але при цьому відбулося значне зниження матеріальних оборотних засобів. Фінансовий стан цієї фірми надійний, вона добилася фінансової стійкості за рахунок збільшення джерел власних засобів.

Будівельна фірма ВАТ "Прикарпатжитлобуд покращила своє фінансове становище, але при цьому необхідно зауважити нераціональне використання фінансових ресурсів. Якщо на початок року у фірмі була нестача власних засобів, то станом на 01.01.1998. утворився надлишок на 23%. Таке покращення досягнуто незначним в порівнянні з іншими досліджуваними фірмами зростанням джерел власних засобів і вдалим регулюванням залишків матеріальних оборотних засобів і основного капіталу.

Із трьох розглянутих будівельних фірм, фінансовий стан яких на 01 січня 1998р. абсолютно стійкий, перевагу потрібно віддати ПБО "Львівбуд", як фірмі, яка розвивається за рахунок власних засобів і має можливості подальшого розвитку.

Що ж стосується АТ"Рівнебуд", то дана фірма протягом звітного періоду не повністю контролювала свій фінансовий стан. Додатково отримані джерела власних засобів пішли на збільшення як основного, так і оборотного капіталу в частині матеріальних оборотних засобів. Збільшення основного капіталу позитивно характеризує дану будівельну фірму з точки зору розширеного виробництва, але нестача власних засобів погіршує платоспроможність підприємства, обумовлює залучення позичкових засобів. Залучення кредитів, у свою чергу, викликає здорожання будівництва.

Отже, проведення другого етапу аналізу дозволило нам визначити фінансовий стан будівельних фірм. Для підтвердження результатів аналізу по запропонованій нами методиці аналізу фінансового стану будівельної фірми за системою фінансових коефіцієнтів, запропонованих в літературних джерелах [35,220], [39,264] і розглянутих у підрозділі 1.2. Для цього узагальнимо дані в табл. (3.3).

Показники фінансової стійкості і платоспроможності доповнюють один одного, дають можливість оцінити фінансовий стан підприємства.

Таблиця 3.3

Фінансові коефіцієнти будівельних фірм на 1.01.1998 р.

Назва будівельної організації	K1	K2	K3	K4	K5	K22	K24	K27
1. ПБО "Львівбуд"	1.28	1.19	0.08	3.24	0.24	0.10	0.9	0.09
2. ВАТ "Прикарпат-житлобуд"	0.25	0.14	0.05	0.04	0.31	0.55	0.45	0.78
3. ВАТ "Закарпатбуд"	1.01	0.62	0.10	0.80	0.11	2.67	--	0.56
4. АТ "Рівнебуд"	1.10	0.97	0.01	5.20	0.16	0.46	0.54	0.19
5. Фірма "Тернопільбуд ЛТД"	0.86	0.64	0.03	-4.9	-0.07	--	--	0.32
6. ВАТ "Чернівцібуд"	1.29	1.01	0.00	1.41	0.41	0.59	0.41	0.41
7. АТ "Хмельницькбуд"	1.03	0.67	0.01	7.71	0.11	0.80	0.20	0.40
8. КП "Волиньбуд"	1.02	0.58	0.01	9.43	0.10	0.78	0.22	0.47
9. Тзов "Домобудівник" м. Тернопіль	1.42	0.58	0.02	2.35	0.3	0.01	0.99	0.59
10. ЗАТ "Рівненський ДБК"	0.92	0.57	0.10	-2.94	-0.04	--	--	0.41

Виходячи з того, що багато спеціалістів вважають показник питомої ваги загальної суми власного капіталу одним з найважливіших показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства, розпочнемо оцінку фінансового стану будівельної фірми з даного показника, тобто з коефіцієнта автономії.

Найбільше значення коефіцієнта автономії досягнуто підприємством ВАТ "Прикарпатжитлобуд". При цьому K_{27} у даній організації становить 0,78, що дозволяє вважати фінансовий стан стійким. Така ситуація говорить про те, що вся сума основного капіталу і матеріальних оборотних засобів покривається джерелами власних засобів.

Більше половини власних засобів іммобілізується в основний капітал ($K_{22}= 0,55$), відповідно мобільність власних засобів складає 45% і як наслідок має місце низька платоспроможність організації ($K_1=0,25$, $K_2=0,14$).

В ТзОВ "Домобудівник" значення коефіцієнта автономії становить 0,30, тому якщо K_5 віднести до K_{27} , то побачимо, що питома вага власних коштів не відповідає питомій вазі реальної вартості основних і матеріальних оборотних коштів в майні підприємства. Підприємство високо мобільне - коефіцієнт маневреності (K_{24}) становить 0,99. Платоспроможність його вища всіх інших будівельних фірм, водночас недостаток власних обігових коштів ускладнює фінансовий стан ТзОВ "Домобудівник".

Третє місце за коефіцієнтом автономії займає ПБО "Львівбуд" ($K_5=0,24$). Значення цього коефіцієнта значно нижче загальноприйнятого нормативного значення. У даному випадку фінансову стійкість визначаємо порівнянням K_5 і K_{27} , питома вага власних засобів в загальній величині джерел фінансування становить 0,24, тоді як питома вага основних і матеріальних оборотних коштів в майні підприємства рівна 0,09. Таке співвідношення коефіцієнтів характеризує наявність значної величини власних оборотних коштів ($K_{24}=0,90$). Абсолютна стійкість фінансового

стану ТБО "Львівбуд" проявляється в платоспроможності ($K1=1,28$, $K2=1,19$). Відносно високий проміжний коефіцієнт покриття обумовлений вкладенням власних засобів у дебіторську заборгованість. А ситуація, що склалася в даний час в економіці України, характеризується взаємними неплатежами і обумовила високе значення $K4$, тобто залучені засоби більше, ніж у три рази перевищують власні, тобто вони повністю покриваються дебіторською заборгованістю.

Серед фінансово стійких будівельних фірм потрібно відзначити ВАТ "Чернівцібуд". Коефіцієнт автономії ($K5=0,41$) відповідає коефіцієнту реальної стійкості основних і оборотних коштів у майні підприємства ($K27=0,41$), є, - проміжний коефіцієнт покриття рівний 1. Позичкових засобів залучено на 40% більше, ніж є власних, і це обумовлено боргами замовників і наявністю короткострокових кредитів банку.

АТ "Рівнебуд" використовує у своїй діяльності позичкових коштів у 5 разів більше ніж власних, коефіцієнт автономії не високий ($K5=0,16$). Тому, порівнюючи цей коефіцієнт з коефіцієнтом реальної вартості основних і матеріальних оборотних коштів у майні підприємства ($K27=0,19$), бачимо деяку нестачу власних оборотних коштів, яка компенсується кредиторською заборгованістю. Значення проміжного коефіцієнта покриття відповідає нормальному оптимальному значенню.

При розгляді фінансових коефіцієнтів слід відзначити, що будівельні фірми ЗАТ "Рівненський ДБК", Фірма "Тернопільбуд ЛТД", КП"Волиньбуд" взагалі не мають власних коштів, що призводять до їх низької платоспроможності. Такий фінансовий стан можна оцінити як кризовий і дані підприємства знаходяться на межі банкрутства.

Практично в такому ж кризовому фінансовому стані знаходиться і ВАТ "Закарпатбуд", оскільки тут позичкові кошти перевищують власні у 12 разів, співвідношення $K5$ і $K27$ свідчить про значну нестачу власних коштів. Коефіцієнт маневреності характеризує невисоку мобільність

власних коштів, а коефіцієнти платоспроможності свідчать про те, що підприємство знаходиться на межі банкрутства.

Відносно інших будівельних фірм потрібно відзначити, що вони працюють в основному за рахунок залучених коштів, оскільки допущено зниження К4 і К5. Крім цього спостерігається нестача власних коштів, низька їх мобільність і в результаті має місце низька платоспроможність. Ці будівельні фірми не можуть бути надійними діловими партнерами.

В результаті проведеного аналізу, можна зробити висновок, що із розглянутих будівельних фірм найкращий фінансовий стан у трьох, це:

1. ПБО " Львівбуд "
2. ВАТ " Прикарпатжитлобуд "
3. ВАТ " Чернівцібуд "

Висновки, зроблені на основі аналізу фінансового стану за кількома фінансовими коефіцієнтами, підтверджують результати фінансово-господарської діяльності будівельних фірм за коефіцієнтами забезпеченості власним капіталом. При цьому, представлена нами методика дозволяє врахувати фактори, що вплинули на фінансове становище підприємства.

Для виявлення резервів росту ефективності використання і розміщення власних ресурсів у будівельній фірмі і прийняття обґрунтованих управлінських рішень по нормалізації фінансового стану був проведений комплексний аналіз фінансової діяльності по запропонованій методиці.

Ураді фінансової діяльності в будівельній фірмі, вивчаючи фінансовий стан будівельної фірми

3.2. Аналіз факторів впливу на фінансовий стан будівельної фірми

Вивчаючи фінансовий стан будівельної фірми, вивчаючи фінансовий стан будівельної фірми

Після аналізу фінансового стану будівельних фірм на основі коефіцієнта забезпеченості власним капіталом (табл. 3.1) проведемо аналіз

впливу економічних факторів на фінансовий стан на прикладі фірми "Тернопільбуд ЛТД".

Бухгалтерський баланс і звіт про фінансові результати дозволяють з встановленою періодичністю дати оцінку фінансового стану фірми. Оскільки в даний час бухгалтерська звітність складалася один раз в квартал, відповідно, оцінка зовнішнім користувачем може бути проведена раз в квартал.

Передусім необхідно проаналізувати абсолютне значення статей балансу підприємства в динаміці, для цього пропонується скласти порівняльний аналітичний баланс (додаток А1.4.).

Аналізуючи баланс фірми "Тернопільбуд-ЛТД" станом на 1 січня 1998р. можна сказати, що за звітний рік суттєво змінилася структура балансу. При збільшенні питомої ваги основного капіталу і матеріальних оборотних засобів на 11,8% знизилася джерела власних засобів на 20%. Така зміна структури характеризує погіршення фінансового стану підприємства. Поява значного обсягу незавершених капітальних вкладень будівництва сповільнює оборотність капіталу. Погіршують фінансовий стан і залишки готової продукції, які вплинули на збільшення питомої ваги матеріальних оборотних засобів на 5,6%. За даними порівняльно-аналітичного балансу можна зробити висновок про погіршення фінансового стану фірми "Тернопільбуд-ЛТД". За співвідношенням (2.21 і 2.22) визначаємо, що на початок року була абсолютна стійкість фінансового стану, на 01.01.1998р. фінансовий стан став кризовим. Підтвердженням цього служать фінансові коефіцієнти, розраховані за формулами, розглянутими в першому розділі даної роботи (табл.3.4). В табл. 3.4 розраховані коефіцієнти ліквідності, які характеризують: K_1 - абсолютний коефіцієнт ліквідності визначається за формулою (1.7); K_2 – розраховується за формулою (1.8.). Він показує скільки одиниць оборотних засобів припадає на одиницю короткотермінових зобов'язань. K_3 -загальний коефіцієнт ліквідності визначається за формулою

(1.9.). Характеризує наскільки грошові кошти і короткотермінові фінансові вкладення та трансформовані у грошові кошти запаси і затрати можуть бути погашені за рахунок короткотермінових зобов'язань.

K22 - коефіцієнт власності характеризує співвідношення інтересів власників підприємства (власників акцій) і кредиторів. Нормальним коефіцієнтом, який забезпечує досить стабільний фінансовий стан підприємства в очах інвесторів і кредиторів, вважається співвідношення власного капіталу до підсумку засобів на рівні 60 % (1.28).

Таблиця 3.4

Фінансові коефіцієнти фірми "Тернопільбуд-ЛТД"

Станом на	Коефіцієнти ліквідності			Коефіцієнти платоспроможності	
	K1	K2	K3	K22	K23
01.01.97	1.24	1.01	0.10	0.29	0.30
01.04.97	1.29	1.09	0.01	0.28	0.28
01.07.97	1.46	1.21	0.11	0.32	0.39
01.10.97	1.39	0.46	0.16	0.65	0.31
01.01.98	0.86	0.64	0.03	-	0.10

K23 характеризує структуру капіталу з точки зору частки позичкових засобів. Чим більше власних засобів, тим менша частка позичкових засобів і навпаки. (1.29).

Розраховані фінансові коефіцієнти дозволяють оцінити фінансовий стан на певну дату за допомогою запропонованого автором коефіцієнта забезпеченості власним капіталом (2.41).

Подальший аналіз факторів, які вплинули на фінансовий стан проводимо з використанням формул (2.31, 2.34), і визначаємо в якій мірі щоквартально впливала на забезпеченість власним капіталом зміна величини

власних засобів, основного капіталу і матеріальних оборотних засобів Вплив цих факторів на фінансовий стан будівельної фірми наведено в табл.3.5.

В результаті проведених розрахунків можна зробити висновок, що на підприємстві не контролювався фінансовий стан. Так, в окремі квартали при незначному збільшенні джерел власних засобів суттєво збільшились матеріальні оборотні засоби. Така ситуація спостерігається в I-III кварталах 1997-1998 років.

Таблиця 3.5

Факторний аналіз зміни забезпеченості власним капіталом
фірми " Тернопільбуд - ЛТД "

Станом на	Зміна узагальнюючого коефіцієнта	в тому числі за рахунок зміни			
		S	Lt	F	a
01.04.97	0.19	0.33	0.16	-0.06	-0.08
01.07.97	-0.38	-0.66	0.26	0.01	-0.01
01.10.97	-0.15	-0.16	0.09	-0.12	0.12
01.01.98	-0.32	-0.26	0.03	-0.02	-0.06

де S - джерела власних засобів;

Lt - довгострокові кредити;

F - основний капітал;

a - матеріальні оборотні засоби.

Скоротилася сума джерел власних засобів і збільшились матеріальні оборотні засоби, що призвело до різкого погіршення фінансового стану. Залучення довгострокових кредитів дозволило в другому кварталі покращити фінансовий стан фірми "Тернопільбуд ЛТД". Водночас скорочення джерел власних коштів і непропорційне збільшення основного капіталу і матеріальних оборотних засобів призвели до необхідності

негайного пошуку резервів щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

На рис.3.3. наглядно показано погіршення фінансового стану фірми "Тернопільбуд-ЛТД"., протягом звітного року. Оскільки в четвертому кварталі фінансовий стан був найгіршим, в зв'язку з цим вважаємо за доцільне проаналізувати його і виявити резерви ефективності розміщення і використання ресурсів фірми "Тернопільбуд-ЛТД" з метою нормалізації її фінансового стану.

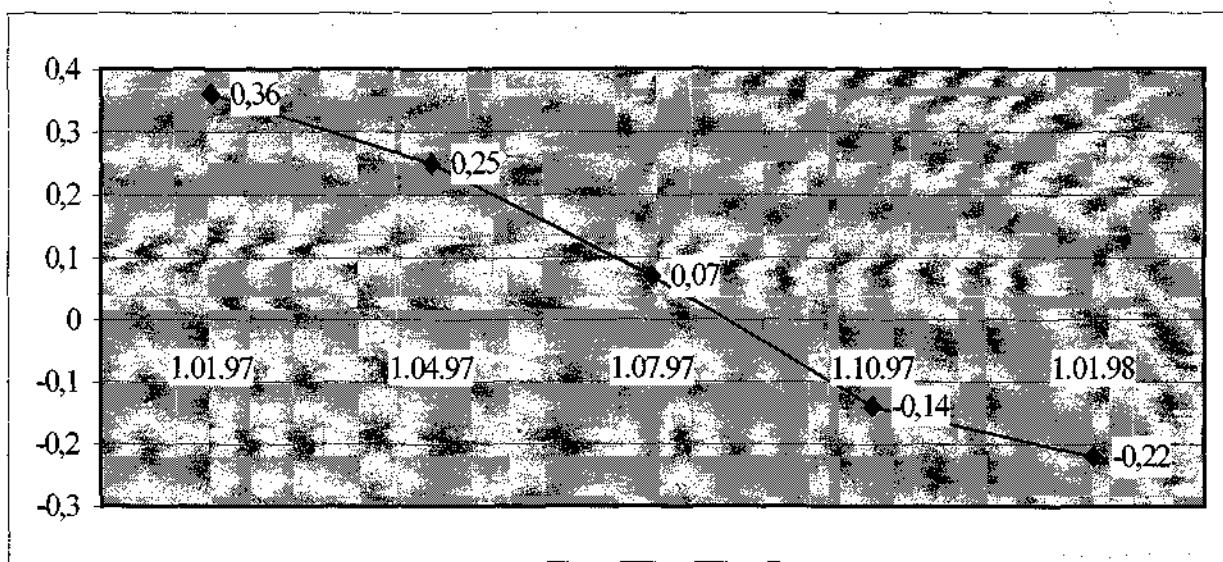

Рис. 3.3. Динаміка забезпеченості фірми "Тернопільбуд - ЛТД" власним капіталом

Подальший аналіз проведено нами за кварталними даними 1997 року. На цьому етапі аналізу також були використані дані бухгалтерського балансу, звіту про фінансові результати. Тут виявлявся вплив господарської діяльності через економічну систему показників на фінансовий стан фірми "Тернопільбуд-ЛТД".

Для визначення впливу виробничої діяльності на фінансовий стан підприємства розраховувались оборотність матеріальних оборотних засобів

і рентабельність одного обороту матеріальних оборотних засобів за формулами 2.60 і 2.61. Рентабельність одного обороту станом на 01.01.1997р. – становила 0,06 і на 1.01.1998 р. – 0,07. Отже, за поточний рік цей показник збільшився на 0,01 пункта.

Оборотність матеріальних оборотних засобів скоротилась з 7,0 за звітний період до 5,0 і зниження оборотності склало 2,0 пункта. Проведені розрахунки абсолютних відхилень аналітичних показників показані в табл.3.6. Вона є основою для аналізу степені впливу на фінансовий стан економічних показників.

Таблиця 3.6

Основні аналітичні показники фірми “Тернопільбуд ЛТД” за 1997 рік

тис. грн.

Показники	Умовні позна- чення	станом на		Зміна величини за квартал
		1.01.1997	01.01.1998	
1	2	3	4	5
Основний капітал	F	31583	32726	+1143
Матеріальні обігові кошти	a	2182	2183	+1
Джерела власних засобів в т.ч.	S	31986	31821	-160
статутний фонд	WC	413	413	-
Невикористаний прибуток	NP	-	-	-
інші джерела	G	31573	31408	-165
Довгострокові кредити	Lt	-	-	-

1	2	3	4	5
Балансовий прибуток	GP	-945	-796	149
Використання прибутку	SP	570	368	-202
Середня вартість матеріальних обігових коштів	Asp	2182,5	2182,5	-
Оборотність матеріальних обігових коштів	INR	7,0	5,0	-2,0
Рентабельність одного обороту	Rs	0,06	0,07	0,01

З рис. 3.3. видно, що за поточний рік цей коефіцієнт забезпеченості власним капіталом знизився на 0.58 пункти. Дане зниження зумовлене перш за все такими факторами:

1) скорочення суми джерел власних коштів знизило фінансову стійкість на 0.004 пункта $[-165/(31583+2182)]$;

2) збільшення основного капіталу негативно вплинуло на фінансовий стан і на зниження коефіцієнта забезпеченості власним капіталом на 0.02 пункта $[32726/(32726+2183)-31821/(31583+29401)]$;

3) збільшення матеріальних оборотних засобів призвело до зниження забезпеченості капіталом на 0,04 пункта $[31821/(32726+2183)-(31821+2182)/(32726+2182)]$.

За даними табл. 3.6 видно, що відбулося зниження джерел власних засобів на 165 тис. грн. Однак, при такій ситуації допущено значний ріст основного капіталу та оборотних засобів.

Отже, погіршення фінансового стану, відбулося, в більшій мірі через скорочення джерел власних засобів. Тому в цьому напрямку необхідно провести більш глибокий аналіз.

Власні засоби можна згрупувати на три види: статутний фонд, невикористаний прибуток і інші джерела власних засобів. Зменшення суми власних засобів знижує коефіцієнт забезпечення власним капіталом на 0.58 пункта. Використовуючи формули (2.54 - 2.56), визначаємо ступінь впливу зміни статутного фонду в поточному році не відбулося, виходячи з цього зміна фінансового стану на цей фактор не вплинула;

Використання формул (2.58 - 2.61) дозволяє провести аналіз впливу ділової активності і виробничої діяльності. Одержані збитки зумовлені зниженням оборотності матеріальних обігових засобів і зниженням рівня рентабельності.

Розрахунки проведені за формулами (2.63 - 2.65) показують, що збиток в 796 тис. грн. обумовлений зниженням рентабельності одного обороту в сумі 13634 тис. грн. і зниженням рівня рентабельності -12634 тис. грн., при цьому збільшення матеріальних обігових засобів могло принести прибуток в сумі 8712 тис. грн.

В результаті показники, які визначають фінансовий результат фірми, вплинули на забезпеченість власним капіталом підприємства. Це підтверджуються такими розрахунками:

а). розрахунок ступеня впливу оборотності матеріальних оборотних засобів на зниження забезпеченості власним капіталом:

$$k(\text{INR}) = -0.32 * (-60)/(-160) = -0.12;$$

б) розрахунок ступені впливу рентабельності одного обороту на зниження забезпеченості власним капіталом:

$$k(\text{Rs}) = -0.32 * (-110)/(-160) = -0.22;$$

в). розрахунок ступені впливу зміни величини середньої вартості матеріальних обігових засобів на зниження коефіцієнта:

$$k(\text{Acp}) = -0.32 * 45 / (-160) = 0.15;$$

Позитивний вплив зміни середньої величини матеріальних обігових засобів послаблюється за рахунок збільшення залишків запасів. В результаті

чого додаткове авансування засобів в матеріальні обігові засоби погіршило фінансовий стан, що відобразилося на коефіцієнті забезпеченості власним капіталом на 0.02 пункта (0.15-0.17). Цей вплив визначаємо за формулою (2.57).

Вплив усіх розглянутих факторів показано на рис. 3.4. На діаграмі наглядно видно, що показники розміщені нижче нуля є резервами покращення фінансової стійкості.

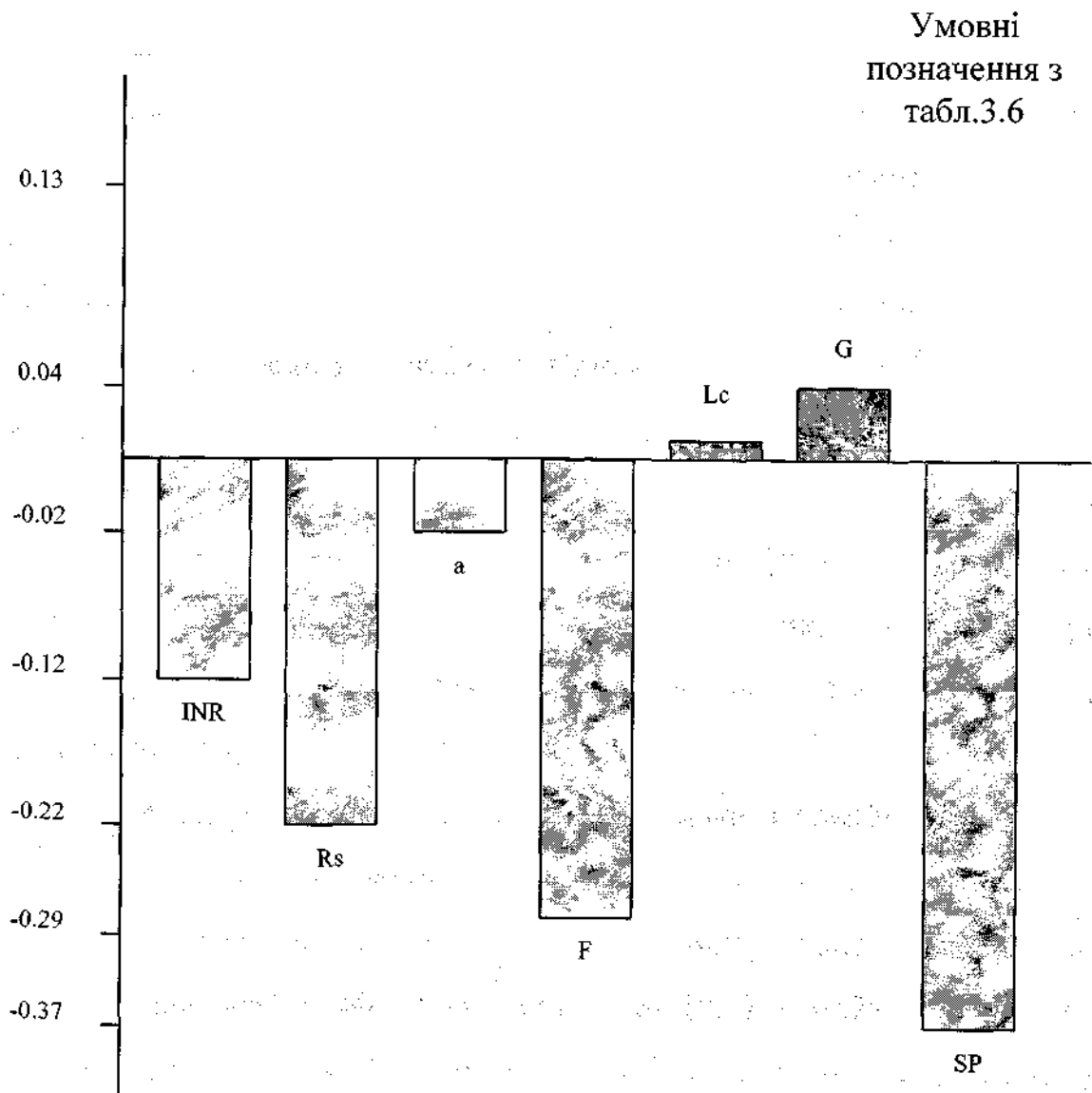

Рис.3.4. Вплив економічних показників на фінансовий стан фірми

"Тернопільбуд-ЛГД"

Пониження ділової активності, яке відобразилося в скороченні оборотності, зниженні рівня рентабельності, збільшенні залишків матеріальних оборотних засобів, додаткова іммобілізація засобів в основний капітал і використання всього прибутку в загальному призвели до погіршення фінансового стану на 1.02 пункти. Збільшення фондів цільового призначення в свій час покращили фінансовий стан тільки на 0.17 пункти. В результаті погіршення фінансового стану фірми "Тернопільбуд -ЛТД" за звітний період відбулося зниження коефіцієнта забезпеченості власним капіталом на 58%.

Розглядаючи фактори, які негативно вплинули на фінансовий стан фірми, потрібно відзначити, що збільшення основного капіталу пов'язано з придбанням основних засобів із збільшення суми незавершених капітальних вкладень, які також пов'язані з придбанням основних засобів. Із збільшенням основного капіталу пов'язане в значній мірі використання прибутку.

Проведені дослідження показали, що додаткова іммобілізація власних засобів в збільшенні основного капіталу пов'язана з перспективою подальшого розвитку фірми. Відповідно, показник, який характеризує негативну роль приросту основного капіталу, як резерв для покращення фінансового стану, розглядати не потрібно.

Використання прибутку пов'язане не тільки з придбанням основних засобів. Додаткове залучення довгострокових кредитів дає можливість зробити висновок, що біля 40% прибутку використано для збільшення основного капіталу, а 60 % на інші цілі $[0.37 - (0.29 - 0.13) / 0.37]$. Використання прибутку на інші цілі потрібно вважати у відповідній мірі резервом покращення фінансового стану.

Скорочення залишків матеріальних оборотних засобів також можна вважати одним із резервів, хоча вплив цього фактора є незначним. Однак

кінцевому результату цей показник потребує додаткового дослідження, особливо в умовах інфляції.

Таким чином, основним резервом покращення фінансового стану є зростання рентабельності одного обороту і прискорення оборотності матеріальних засобів.

3.3. Застосування ПЕОМ при проведенні аналізу фінансового стану будівельної фірми

Вирішення практичних завдань інтенсифікації виробництва і росту його ефективності тісно пов'язані з питанням вдосконалення методів аналізу фінансового стану фірми.

Чим напруженіші завдання, тим більш ретельним і якісним має бути аналіз попереднього прийняття рішення з питань господарської діяльності. [58,25]

Розглядаючи фінансовий стан, як результат господарської діяльності, керівництво будівельної фірми організовує аналітичну роботу. Виходячи із ситуації, яка склалася і базуючись на міжнародній практиці в відповідності з якою поняття "облік" відповідає терміну "accounting", охоплює більш широке коло питань, зокрема, виробничий облік, фінансовий облік, аналіз господарської діяльності, фінансовий аналіз, внутрішній аудит, облік податків.

Таким чином, поняття "облік" включає в себе бухгалтерський облік, контроль і аналіз фінансово-господарської діяльності. [94,126]

Такий підхід до обліку дозволяє внести пропозиції щодо вдосконалення організації аналітичної роботи в підрядних організаціях будівельного комплексу.

Бухгалтерський облік потрібно розглядати як основу інформаційної системи фірми. Місце бухгалтерського обліку в інформаційній системі фірми в спрощеному вигляді відображено на рис. 3.5.

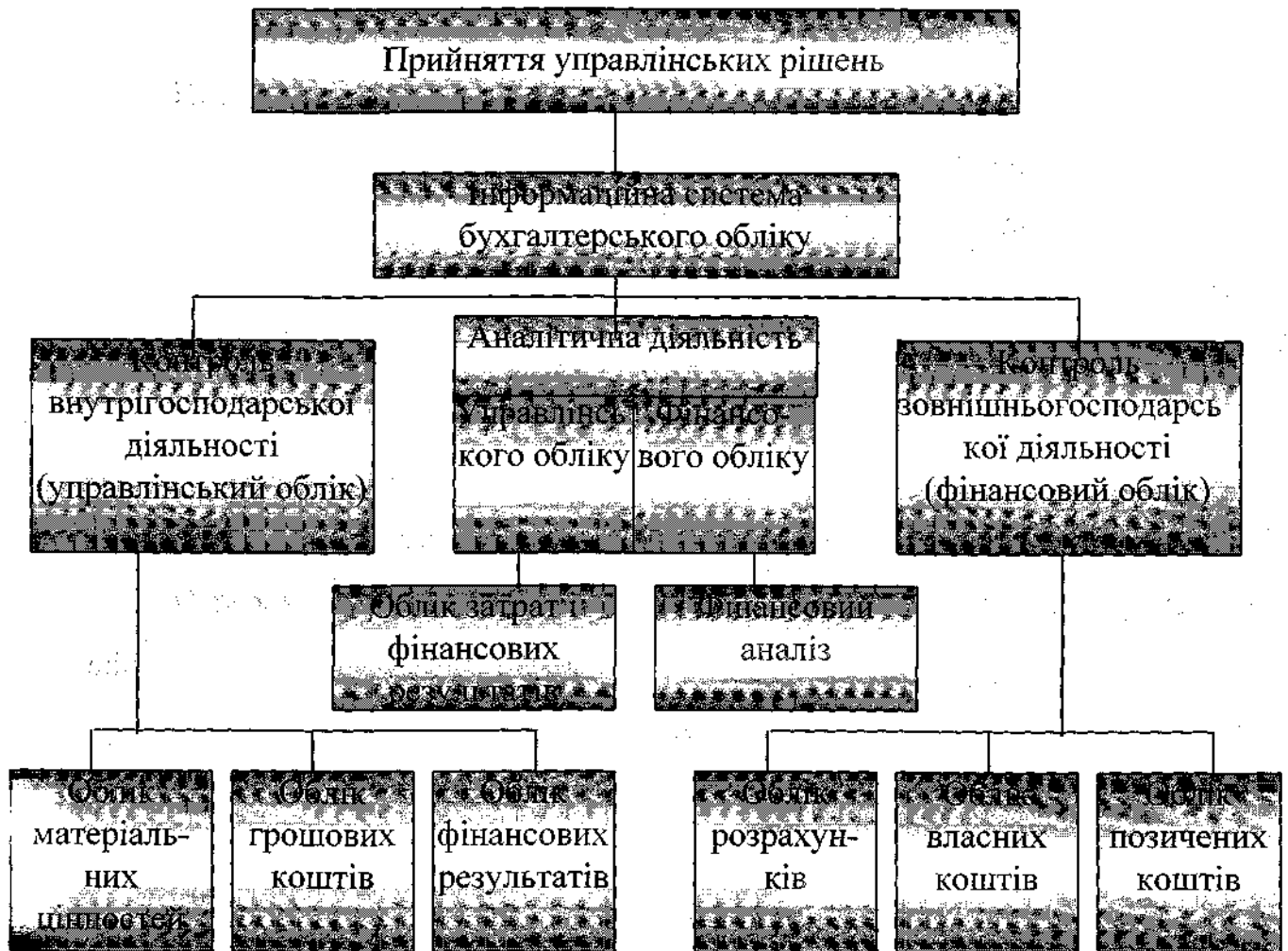

Рис. 3.5. Бухгалтерський облік як інформаційна система фірми

На основі вище наведеного підходу до обліку аналіз діяльності фірми пропонується проводити бухгалтерією щомісячно за даними Головної книги і облікових регістрів.

Перш ніж розпочати аналітичну роботу, бухгалтерія повинна провести інвентаризацію рахунків бухгалтерського обліку, далі всі "працюючі" на підприємстві рахунки класифікувати згідно запропонованого у даній роботі групування.

Практичні обов'язки по оцінці наявності, розміщенню і використанню капіталу будівельної фірми покладаються на заступника головного бухгалтера, який заповнює Головну книгу, далі він ж визначає ступінь впливу зміни залишків по групах рахунків: основний капітал, матеріальні обігові кошти, джерела власних засобів, довгострокові позичкові засоби.

Подальший аналіз доручається бухгалтерам, які здійснюють облік по перерахованих групах рахунків. Визначивши ступінь впливу відхилень по рахунках, бухгалтер прагне в наступному за звітним місяці використати виявлені резерви для покращення фінансового стану, якщо ці резерви пов'язані з фінансовою діяльністю.

У випадку, коли виявлені резерви пов'язані з господарською діяльністю, бухгалтер передає інформацію керівництву і відповідальним виконавцям. Схема проведення аналізу показана на рис. 3.6.

Передавши виконавцям інформацію про виявлені резерви, бухгалтер здійснює контроль за використанням цих резервів.

Аналіз фінансового стану за існуючими фінансовими коефіцієнтами потребує значних затрат часу. По запропонованій методиці розрахунок одного показника дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства. Проведення аналізу факторів, які впливають на фінансовий стан пов'язано з додатковими витратами часу і вимагає високої кваліфікації облікового апарату.

Подібні розрахунки сьогодні можна здійснити використовуючи персональні електронні обчислювальні машини, які оснащені сучасним програмним забезпеченням (додаток В3.1, В3.2).

Найбільш зручним інструментальним програмним засобом для розробки функціонального програмного забезпечення фінансового забезпечення на АРМ (автоматизовані робочі місця) є табличні процесори. В практиці використано найбільш розповсюджений табличний процесор

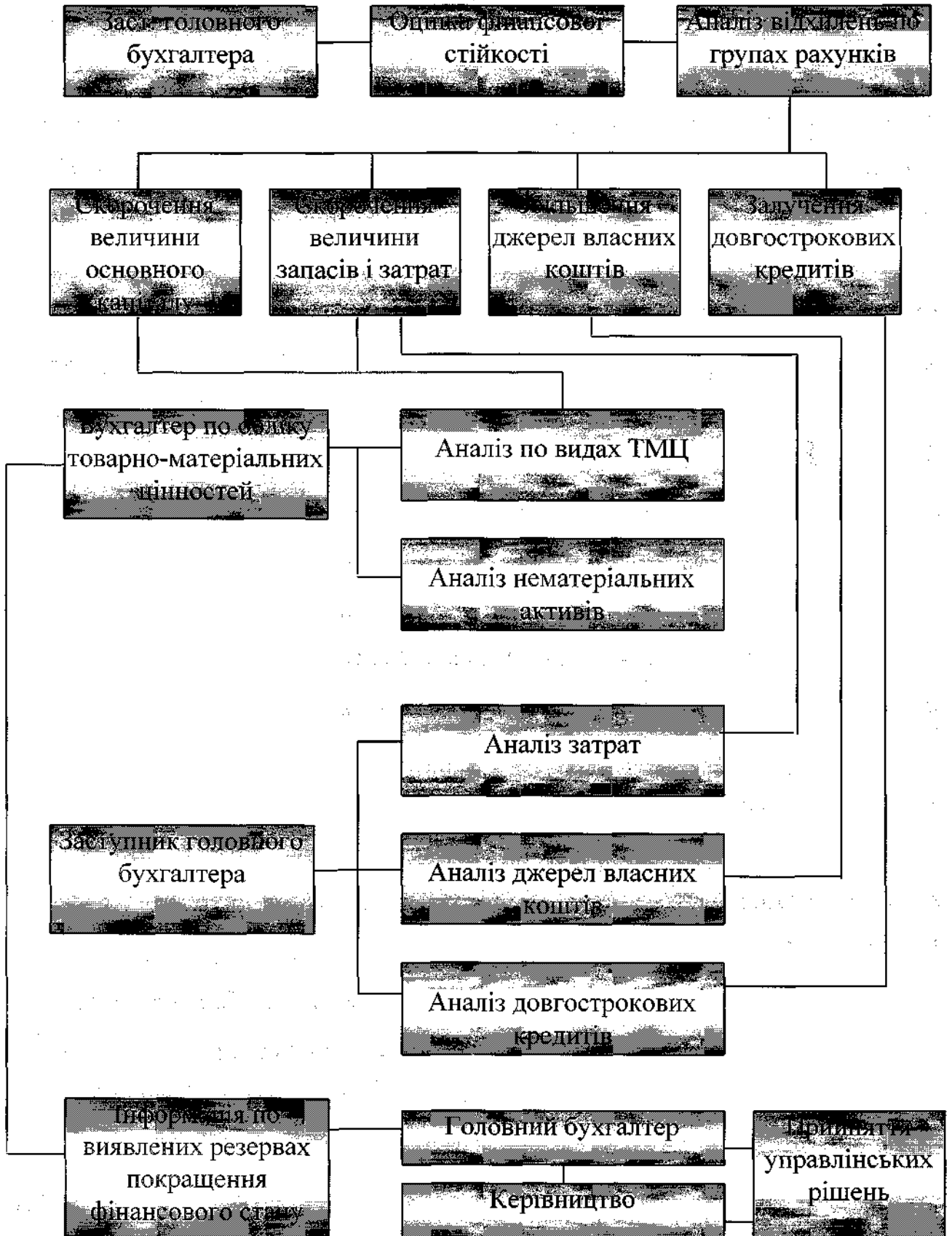

Рис. 3.6. Схема розподілу обов'язків в бухгалтерії по проведенню аналітичної роботи.

Microsoft EXCEL. Ця електронна таблиця була використана при вирішенні завдань аналізу фінансового стану діяльності фірми "Тернопільбуд ЛТД".

Запропоновані специфічні пакети прикладних програм дозволяють працювати з електронною таблицею, створеною в оперативній пам'яті ПЕОМ. Табличний процесор дозволить скласти форму будь-якої аналітичної таблиці, проводити розрахунки по заданих формулах, записувати таблиці на диск і виводити їх на роздруковуючий пристрій. За допомогою електронної таблиці за короткий проміжок часу можуть бути проведені багатоваріантні розрахунки по різних фактичних і планових даних.

Робота з електронною таблицею проводиться за допомогою системи команд, кожна з яких активізується в спеціальному командному режимі шляхом вибору значення певного набору параметрів. Команди пакета можуть об'єднатися в певній послідовності, які записуються у формі командних файлів на дисках. У випадку необхідності користувач активізує необхідний файл, викликаючи реалізацію послідовності команд, що його складають.

Табличним процесорам притаманні особливості, які полегшують автоматизацію фінансового аналізу. З їх допомогою складаються макети таблиць, текстові пояснення і формули ще до вводу в ПЕОМ числових даних, що прискорюють формування таблиці і заповнення її даними. В електронній таблиці за допомогою формул задаються залежності між показниками; розрахунки проводяться автоматично після вводу числових даних або внесення змін в будь-які раніше введені дані; в середовищі електронної таблиці встановлюється зв'язок різних аналітичних таблиць, оскільки в оперативній пам'яті ПЕОМ можна розмістити декілька таблиць таким чином, щоб результати розрахунків по одній із них були вихідними даними для автоматичного вводу в іншу. Завантаження макетів таблиць з

диску в оперативну пам'ять з послідуочим виводом на друк автоматично здійснюється при активізації командних файлів.

Табличні процесори зручні також для розробки і оновлення інформаційного забезпечення пакета програм з фінансового аналізу, оскільки база даних має табличну форму, яка відповідає бухгалтерській звітності. Інформаційне забезпечення зовнішнього фінансового аналізу, який проводиться у відповідності з основами методики, розглянутими в розд.2 включає наступні таблиці:

BALA: < Бухгалтерський баланс, Ф.1 (актив)>;

BALP: < Бухгалтерський баланс, Ф.1 (пасив)>;

FORM2:< Звіт про фінансові результати, Ф.2>;

FORM 3 : <Звіт про фінансово-майновий стан підприємства >.

В процесі рішення аналітичних задач з використанням ЕТ можна умовно виділити наступний етап:

1. Групування рахунків бухгалтерського обліку по додатку 1.
2. Підготовка таблиці-шаблону Головної книги з включенням в цю таблицю строк з облікових регістрів по обсягу реалізації і сумі затрат.
3. Побудова математичної моделі задачі, тобто завдання необхідних розрахункових формул.
4. Введення вхідних даних.
5. Вивід отриманих результатів в табличній або графічній формі на заданий пристрій.
6. Прийняття управлінських рішень по використанню виявлених резервів покращення фінансового стану.
7. Введення прогнозованих даних.
8. Виведення отриманих результатів.

Другий та третій етапи є найбільш трудомісткими, однак можливість збереження на магнітному диску підготовлених таблиць і розрахункових

формул, дозволяє багаторазово їх використовувати з будь-якими вихідними даними.

Можливість багаторазового використання заданих таблиць та формул дозволяє проводити як ретроспективний, так і перспективний аналіз економічного і фінансового стану, що полегшує процес прийняття управлінських рішень. Послідовність проведення аналізу з використанням ПЕОМ проілюстровано на рис. 3.7.

Здійснивши введення і обробку даних Головної книги і облікових регістрів з обліку показників реалізації і затрат, користувач автоматично отримує таблицю фінансових коефіцієнтів і результати аналізу впливу окремих аналітичних показників на фінансовий стан підприємства.

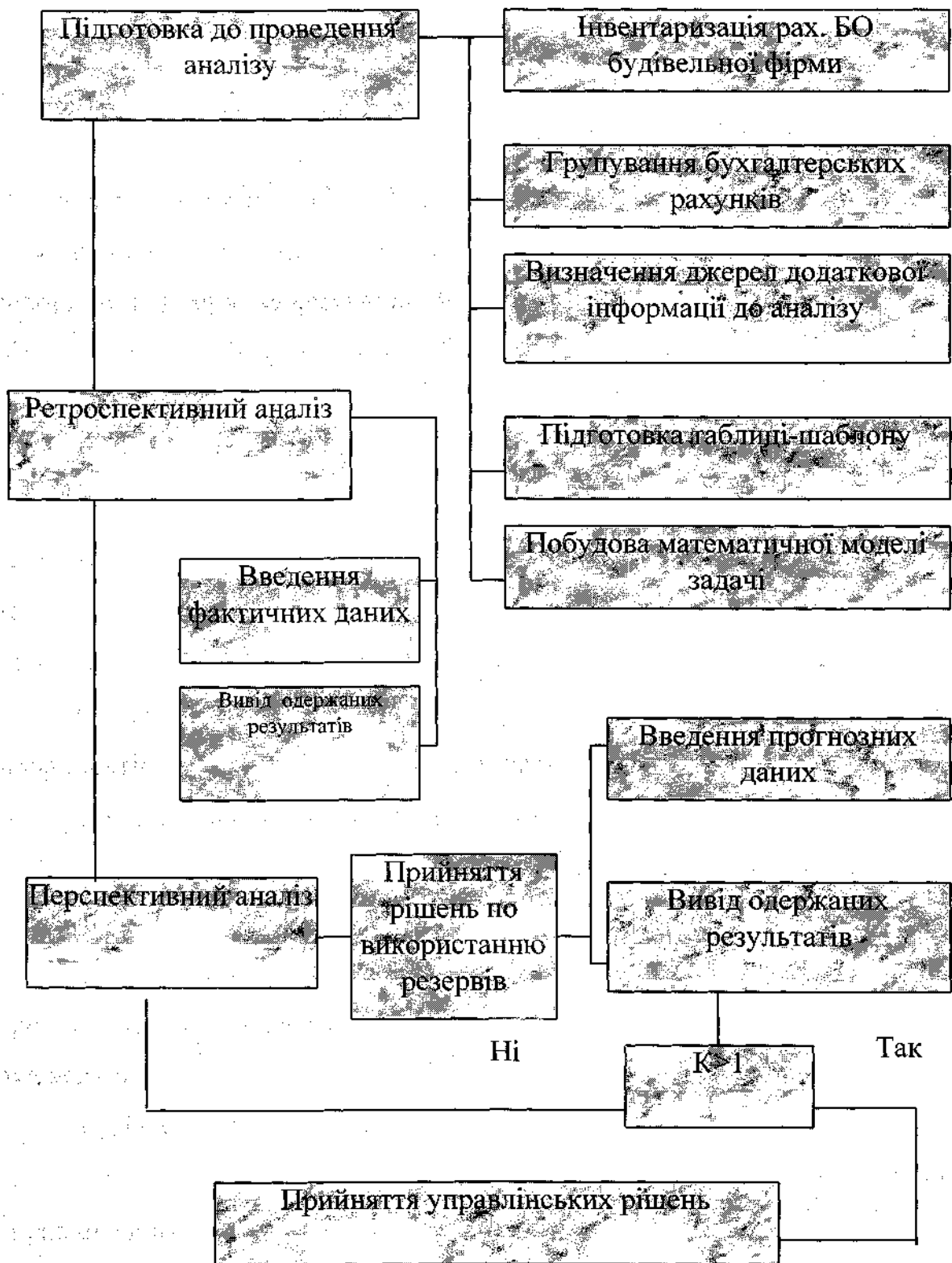
Отримані дані про ступінь впливу того, чи іншого показника на фінансовий стан дозволяє керівництву будівельної фірми приймати відповідні рішення. Прийняте рішення по можливому використанню резервів, наприклад, по скороченню виробничих запасів, вводиться в таблицю і знову визначається результат.

Якщо прийняття даного рішення не досягається забезпеченістю власним капіталом, то виявляються додаткові можливості по виявлених резервах і знову визначається показник забезпеченості власним капіталом підприємства і т.д. до отримання необхідного результату.

Отриманий таким чином оптимальний коефіцієнт забезпеченості власним капіталом і відповідні йому вихідні дані є основою для проведення аналізу економічних і фінансових показників на наступний період.

Відповідно застосування ПЕОМ сприяє прийняттю обґрунтованих економічних рішень.

Таким чином, розроблена в дисертації методика аналізу фінансового стану підприємства може бути використана підрядними будівельно-монтажними організаціями будівельного комплексу як для вибору ділового

де K - коефіцієнт забезпеченості власним капіталом

Рис. 3.7. Схема проведення аналізу фінансово-господарського діяльності з використанням ПЕОМ

партнера, так і для проведення економічного і фінансового аналізу з точки зору фінансового стану фірми. Висновки до розділу 3:

1. Проведена апробація запропонованої автором методики оцінки фінансового стану підприємств будівельного комплексу в умовах переходу до ринкових відносин підтвердила його дієздатність і доцільність використання при формуванні інвестором "портфелю замовлень" і обґрунтуванні вибору будівельної фірми для передачі їй замовлення на будівництво того чи іншого об'єкту.

2. Розрахунок кількісного показника оцінки фінансового стану у відповідності до розробленої методики дозволив виявити серед досліджуваних будівельних фірм потенційних банкрутів, з одного боку, і встановити найбільш стійкі у фінансовому відношенні будівельні організації, з іншого боку.

3. Порівняльний аналіз розрахунків по системі фінансових коефіцієнтів, що отримали найбільше визнання в практиці господарювання (табл. 3.3) стосовно до досліджуваних будівельних фірм, підтверджує раніше отримані результати з оцінки фінансового стану на основі коефіцієнта забезпеченості власним капіталом, запропонованого автором.

4. Апробація запропонованої комплексної методики аналізу свідчить про наявність невикористаних резервів щодо покращення фінансового стану будівельних фірм.

5. На ефективність управління фінансово-господарською діяльністю підприємства має безпосередній вплив організація прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В зв'язку з чим запропоновані нові підходи до організації аналізу на підприємстві як при автоматизованому обліку, так і при веденні бухгалтерського обліку "вручну".

6. Нові підходи до аналізу результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з використанням пакету прикладних програм дозволяють виявляти резерви нормалізації економічного і фінансового стану підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведенні в дисертації дослідження спрямовані на вдосконалення методики аналізу фінансового стану будівельно-монтажної організації і дозволили нам зробити такі висновки:

1. Оцінюючи господарську діяльність, у тому числі фінансовий стан будівельних організацій, необхідно брати до уваги галузеві особливості капітального будівництва, умови формування ринку підрядних робіт, а також нові підходи до побудови взаємовідносин з учасниками інвестиційного процесу.

2. У дисертаційному дослідженні на основі узагальнення та вивчення як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду запропоновано систему абсолютних та відносних показників, а також методику їх аналізу, яка дозволить комплексно та об'єктивно оцінити фінансовий стан організацій будівельного комплексу України.

3. В умовах переходу до ринкових відносин фінансово-господарська діяльність будівельно-монтажних організацій вимагає нового підходу до оцінки та аналізу їх фінансового стану. Перебудова економічних відносин галузі вимагає удосконалення діючої методики аналізу фінансового стану з метою виявлення резервів поліпшення фінансової стійкості та платоспроможності.

4. Вироблення методики аналізу фінансового стану будівельної фірми в умовах формування ринку підрядних робіт повинна враховувати два аспекти. По-перше, містити еталонну модель оцінки, яка відображала б нормальні ринкові умови і особливості функціонування будівельної фірми. По-друге, розроблений алгоритм оцінки повинен давати повну інформацію про реальну ринкову ситуацію, яка склалася в даний час на ринку підрядних робіт на рівні будівельної фірми.

5. Скорочення періодичності проведення аналізу капіталу будівельної фірми, виявлення резервів для нормалізації забезпеченості власним

капіталом на основі групування рахунків бухгалтерського обліку і використання даних Головної книги дає необхідну інформацію про прийняття заходів для поліпшення фінансового стану будівельних фірм.

6. Найбільш повну і глибоку інформацію про загальний фінансовий стан і його динаміку можна одержати за допомогою побудови на основі бухгалтерського балансу, спеціальної таблиці – порівняльного аналітичного балансу. Порівняльний аналітичний баланс покладений в основу методики аналізу фінансового стану. Він дає загальну картину всіх змін в абсолютних і порівняльних величинах статей балансу. Крім цього, дана методика є досить гнучкою і може бути використана в умовах реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, що дає можливість виявляти глибокі резерви поліпшення фінансового стану будівельно-монтажних організацій (фірм, об'єднань).

7. Запропонована методика аналізу наявності, розміщення і використання капіталу підприємства дає змогу оцінити її фінансову стійкість за узагальнюючим показником – коефіцієнтом забезпеченості власним капіталом.

8. Проведена апробація вдосконаленої автором методики аналізу фінансового стану підприємств будівельного комплексу підтвердила його дієздатність і доцільність використання при формуванні інвестором "портфеля замовлень" і обґрунтуванні вибору будівельної фірми для передачі їй замовлення на будівництво того чи іншого об'єкта.

9. Розрахунок узагальнюючого показника оцінки фінансового стану відповідно до запропонованої методики дозволив виявити серед досліджуваних будівельних фірм потенційних банкрутів, з одного боку, і встановити найбільш стійкі у фінансовому відношенні будівельні організації, з іншого боку.

10. Порівняльний аналіз розрахунків за системою фінансових коефіцієнтів, що отримали найбільше визнання в практиці господарювання

стосовно до досліджуваних будівельних фірм, підтверджує раніше отримані результати з аналізу фінансового стану на основі коефіцієнтів: забезпеченості власним капіталом, платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості.

11. Запропонований пакет прикладних програм (табличний процесор) дозволяє проводити багатоваріантні розрахунки і визначати стратегію управління фінансовим станом будівельної фірми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення про організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні. // Галицькі контракти. - 1993. - № 18. - с.12-21.
2. Про податок на додану вартість. Закон України // Урядовий кур'єр. - 1998. - № 69. - с.2-8.
3. Робочий проект Закону України "Про бухгалтерський облік та звітність" // Бухгалтерський облік і аудит - 1994, № 10.
4. Типове положення про склад затрат виробництва (обігу) і формування фінансових результатів на підприємствах і в організаціях України. // Галицькі контракти. - 1993. - № 44. - с. 12-21.
5. Про внесення змін до Закону України "Про оприбуткування прибутку підприємств". Закон України//Голос України. - 1997. - №107.
6. Про бухгалтерський облік і звітність. Проект Закону України // Бухгалтерський облік і аудит. - 1995. - № 2.
7. Про затвердження обсягу і форм річного бухгалтерського звіту підприємства та інструкції про порядок їх заповнення. Наказ Міністерства фінансів України.// Баланс. - 1998. - № 5.
8. Про державну податкову службу Закон України // Діло. -1995 р.- 56.
9. Методика аналізу фінансового стану державного підприємства, яке приватизується // Діло. - 1995. - № 98. - с. 8.
10. Александров А. Формы и содержание финансовой отчетности. Международный опыт. // Все о бухгалтерском учете. -1995. - № 17. - с. 2.
11. Амуржуев О.В., Дорогавцев А.Е. Неплатежи: способы предотвращения и сокращения (практическое пособие).М.: Аркаюр, 1994. - 56 с.
12. Архипец Н.Т. Резервы экономии в капитальном строительстве. Материально-техническое снабжение. 1989, № 10 с.3-8.
13. Ахметов М.З. Оперативный учет и анализ использования материалов.-М.: Финансы и статистика, 1986.- 125 с.

14. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. - М.: Финансы и статистика. - 1993. - 288 с.
15. Бариленко В.И. Анализ себестоимости продукции в объединениях строительного комплекса. - М.: Финансы и статистика, 1990 - 189 с.
16. Білуха М.Т. Аудит у бізнесі. - Дніпропетровськ: Преском, 1994. - 236 с.
17. Безруких П.С. Бухгалтерский учет. - М.: Бухгалтерский учет. - 528 с.
18. Богачев В.Н. Прибыль?!.. (о рыночной экономике и эффективности капитала). - М.: Финансы и статистика, 1993. - 287 с.
19. Бочаров А.А. Оборотные средства строительного-монтажной организации. - М.: Финансы и статистика, 1988 - 84 с.
20. Бузырев В.В. Противозатратный механизм в строительстве. - Л.: Стройиздат, Ленингр. отд-ние, 1990 - 144 с.
21. Букато В.И., Бахматов С.А., Бузырев В.В. и др. Экономические отношения в капитальном строительстве: Финансово-экономические вопросы теории и практики. - Л.: Стройиздат. Ленингр. отд-ние, 1989 - 400 с.
22. Бухгалтерський облік: збірник нормативних документів з коментарями спеціалістів (укладачі Давидович І.Є., Задорожний З.В., Крупка Я.Д., Литвин Б.М., Мельник Р.О.), Тернопіль: 1994.
23. Бухтиярова Т.И. Экономико-статистический анализ и оценка деятельности предприятий в современных условиях. - Челябинск, 1991 - 85 с.
24. Велеш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку. /Пер. з англ. О. Мішін, О. Ткач. - К.: Основа, 1997, - 943 с.
25. Ветров А.А., Доля В.И., Измаилова Г.М. Анализ финансовых ресурсов и экономического потенциала предприятия. Методические рекомендации. - М.: Финансы и статистика, 1989 - 167с.
26. Верига Ю., Подольська В. Методика аналізу фінансового становища споживчого товариства // Бухгалтерський облік і аудит. - 1994. - № 10.

27.Веселовский А. Бухгалтерская отчетность. // Бизнес. -1994. - № 27. - с. 10-15.

28.Вещунова Н.Л., Фомина Л.Ф. Бухгалтерский учет на предприятиях различных форм собственности. Практическое пособие. Санкт-Петербург: Импакс, 1992 - 192 с.

29.Волков Н.Г. Бухгалтерский учет в строительстве. Москва, Финансы и статистика. - 1990. - 240 с.

30.Вощенко Т.В. Математика финансового менеджмента, - М: Перспектива, 1996, - 82 с.

31.Голов С.Ф. Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. – К.: ТОВ “Автоінтерсервіс”, 1996, - 544 с.

32.Головнин С.Д. Оценка результатов хозяйственной деятельности промышленных предприятий.- М.: Финансы и статистика, 1982 - 62 с.

33.Гольцберг М.А. Бухгалтерський аналіз. Київ, Банківський вісник 1993 - 428 с.

34.Гольшев И.Д. Перестройка финансово-кредитного механизма в капитальном строительстве. Уч. пособие. - Челябинск,1991.-64 с.

35.Голубович А.Д., Ситнин Л.Р., Хенкин Б.А. Анализ финансовых отчетов зарубежных компаний (рекомендации для аудиторов) - М.: "Менатеп", 1991. - 65 с.

36.Гридчина М.В., Кучерявая Н.И., К.: Будівельник. -1988. - 182 с.

37.Данилевский Ю.А. Аудит: Организация и методика проведения.: Бухгалтерский учет, 1992 - 80 с.

38.Дашковский З.И., Мельничук Г.М. Экономический анализ хозяйственной деятельности строительных организаций. К.: Будівельник. - 1982. - 151 с.

39.Деркач Д.И., Анализ хозяйственной деятельности подрядных строительных организаций. Минск: Беларусь, 1986. - 220 с.

40. Дерій В. План рахунків має влаштовувати теоретиків і практиків. // Бухгалтерський облік і аудит. - 1994. - № 8. - с.11-13.
41. Дмитренко В.А., Кукош С.В. и др. К составлению бухгалтерского отчета и баланса. Заорожье: Аурум, - 1992. - 69с.
42. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. Перевод с английского /Под. Ред. С.А. Табалиной.-М.:Аудит, ЮНИТИ, - 1994, -560 с.
43. Дьячков М.Ф. Анализ хозяйственной деятельности в строительстве. М.: Финансы и статистика. - 1987. - 264 с.
44. Едророва В.Н. Учет и анализ финансовых активов: акции облигации, векселя.: М.: Финансы и статистика, - 1995.-272 с.
45. Ермолинский В.Б. Бухгалтерский учет в строительстве. - Минск: Высшая школа, 1983. - 248 с.
46. Єфіменко В., Фаттух І. Напрямки і показники аналізу фінансових результатів і фінансового становища за кордоном// Бухгалтерський облік і аудит. - 1994. - № 2.
47. Ефремова Р.В. Анализ финансовых результатов и эффективность использования имущества. Бухгалтерский учет. 1994, N 1 22 - 28 с.
48. Жарковская Е.П. и др. Анализ хозяйственной деятельности строительных организаций.- М. Сройиздат, 1989 - 252 с.
49. Заблоцкий Е.И., Пелячик Р.Т. Справочник экономиста в строительстве. - К.: Будівельник, 1987. - 462 с.
50. Зуділін А.П. АХД предприятий развитых капиталистических стран. -М.: 1986. - с.74.
51. Казакевич В.П. Аналіз фінансових звітів капіталістичних підприємств. - М.: 1969, - с.80.
52. Калинина А.П. Анализ результатов производственной деятельности предприятий в условиях хозрасчета.- Л.:1989.-72 с.
53. Кипарисов Н.А. Основы балансоведения – М.: 1928. – 315 с.

54. Крылова Т.Б. Выбор партнера: анализ отчетности капиталистического предприятия. - М.: Финансы и статистика, 1991.- 160 с.
55. Ковалев Е.И. Методы управления материальными оборотными средствами на предприятиях строительной индустрии.-М.:Стройиздат, 1986 - 35 с.
56. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, - 1997. - 156 с.
57. Ковбасюк М.Р., Соколовская З.Н., Безпалов В.М. – Анализ финансовой деятельности предприятия с использованием ПЕОМ. - М.:“Экономика”. - 1995. – 243 с.
58. Кондраков М.П. Бухгалтерский учет и анализ хозяйственной деятельности и аудит. - М.: Перспектива, - 1994.- 309.
59. Кононов А.П. Бухгалтерская отчетность в системе управления производством. М.: “Экономика”. - 1975. – 236 с.
60. Коробейников И.О. Методические основы повышения инвестиционного потенциала в условиях формирования рыночных отношений. - Автореф. дис... канд.экон.наук. - м.:1993, - 19 с.
61. Крылова Т.Б. Фінансова звітність і оподаткування: проблеми в країнах СНД // Бухгалтерський облік і аудит, - 1994. - № 12. - с. 39-41.
62. Крейнина Н.М. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле. М.: Дис, МВ-Центр. - 1994. - 254 с.
63. Крупка Я.Д., Мельник Р.О. Бухгалтерська звітність. -Тернопіль, Астон, 1994, - 84 с.
64. Крушевский А.В. Автоматизированная система управления областью. – Киев: Будывельник. – 1975. – 380 с.
65. Кузнецов С.И. Учетно-аналитическое обеспечение управления акционерным обществом. Дис. канд. эк. наук, - Саратов: 1996. –174 с.

66. Кузьмінський А.М., Сопко В.В, Єфіменко В.І, Голов С.Ф., Бімані Е. Концепція національного плану рахунків бухгалтерського обліку в Україні. // Бухгалтерський облік і аудит. - 1994. - № 1. - с. 4-9.
67. Кузьмінський А.М. Теория бухгалтерского учета К.: Вища школа.- 1989.
68. Литвин Б.М. Аналіз господарської діяльності в будівництві. - Львів: Світ, 1992. - 272 с.
69. Литвин Б.М. Эффективность строительного производства, Львов: Вища школа. - 1987. - 178 с.
70. Луговой В.А. Бухгалтерский учет в строительных товариществах. // Бухгалтерский учет. - 1991. - № 1. - с. 14-18.
71. Любинецкий Я.Г. Анализ затрат на создание, производство и эксплуатацию изделий. - М.: Финансы и статистика, 1991 - 109с.
72. Маргулис А.Ш. Бухгалтерский учет в отраслях народного хозяйства. - М.: Финансы, 1979. - 414 с.
73. Маркарян Э.А. Герасименко Г.П. Финансовый анализ. М.: "Приор", 1996, - 160с.
74. Марченко А.К. Бухгалтерский учет в промышленности. - Минск: Высшая школа, 1977. - 432 с.
75. Мисаков В.С. Функционально-стоимостной анализ в строительстве. - М.: финансы и статистика, - 1986. - 143 с.
76. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Пер. с англ. - М.: Дело, - 1992. - 702 с.
77. Наводворский В.Д., Хорин А.И. Слабинский А.Т., Бухгалтерская отчетность: какой ей быть?//Бухгалтерский учет. - 1993. - № 5, с. 14-20.
78. Нечаев. Е.В. Анализ финансов предприятия в условиях рынка: Учебное пособие. –М: Высшая школа, 1997 – 192 с.
79. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета. М.: Финансы и статистика, 1994. - 450 с.

80. Николаева С.А. Особенности учета затрат в условиях рынка: система "директ костинг".-М.: Финансы и статистика, 1993.- 128 с.
81. Николаев В.П. Введение в рыночную экономику строительства. К.: Будівельник, 1991. - 75 с.
82. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: підручник / Кузьмінський А.М., Сопко В.В., Завгородній В.П., за ред. Кузьмінського А.М. - К.: Вища школа, - 1993. - 223 с.
83. Палий В.Ф., Сайфулина Р.С. Баланс и финансовое положение: новые подходы к анализу // Бухгалтерский учет, 1991, № 3, с.51.
84. Палий В.Ф. Новая бухгалтерская отчетность. Сожержание и методика анализа. - М.: Журнал "Контролинг", 1991.- 64 с.
85. Панков Д.А. Бухгалтерский учет и анализ в зарубежных странах: Учебное пособие. – Минск.: ИП "Экоперспектива" .- 1998. – 105 с.
86. Парасочка В.Т., Дубовенко Л.А., Медведева О.В. и др.- Самоокупаемость и самофинансирование: Методика анализа. - М.: Финансы и статистика, 1989. - 144 с.
87. Пархоменко В.М. Річний бухгалтерський звіт / Бухгалтерський облік і аудит, 1997, № 12, с. 3-11.
88. Пушкарь М.С. Бухгалтерский учет в строительстве, Львов: Вища школа. - 1984. - 272 с.
89. Родионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость в предприятиях в условиях инфляции. - М.: Перспектива, 1995. - 98 с.
90. Рудаковский А.П. Построение баланса. М.: Макиз, 1926.-255с.
91. Розенберг А.Д. Использование баланса для анализа кредитоспособности. – М.: Финансы и статистика. – 1993. – 125 с.
92. Сахарова М.О. К вопросу окредитоспособности предприятий // Деньги и кредит. - 1989. - № 5. – с. 38-50.
93. Сигалов Б.А. Полный хозрасчет и самофинансирование в строительстве.- М. Стройиздат,- 1991 - 158 с.

- 94.Соколов Я.В. Бухгалтерия германоязычных стран. // Все о бухгалтерском учете. - 1995. - № 7. - с.31.
- 95.Соколов Я.В. История развития бухгалтерского учета, М.: Финансы и статистика.- 1984.
- 96.Сопко В., Методика анализа баланса предприятия, - Киев: Лоран,- 23 с.
- 97.Степанова П.Н., Беляцкий С.Д. Становление рыночного хозяйства в новых индустриальных странах. – К.: УкрИНТЭИ, 1992, - 28 с.
- 98.Стойнова Е.С., Стоянов Е.А. Экспертная диагностика и аудит финансово-хозяйственного положения предприятия - М.: НКЦ "Перспектива", 1992 - 89 с.
- 99.Стойнова Е.С. Методика финансового анализа предприятия.- М.: Финансы и статистика, 1996 - 80 с.
- 100.Стойнова Е.С. Финансовый менеджмент. - М.: Перспектива, 1993. - 268 с.
- 101.Стуков С.А. Экономический анализ и рынок. // Бухгалтерский учет. – 1991.- № 3.- с.28.
- 102.Таганский Б.М. Экономический анализ в строительстве.- М.: Московский рабочий, 1986 - 148 с.
- 103.Толстова Л. Удосконалення бухгалтерського балансу з метою проведення аналізу інвестиційної привабливості емітента// Бухгалтерський облік і аудит. - 1995. - № 2.
- 104.Учет, контроль и анализ деятельности предприятий в условиях новых форм хозяйствования под ред. А.Д. Шеремета и А.Ф.Аксененко.- М.: изд-во Моск. ун-та, 1991 - 230 с.
- 105.Финансовое планирование деятельности малых предприятий США. М.: СП "Crocus International", 1991. - 154 с.
- 106.Финансовый анализ деятельности фирмы – М.: “Ист-Сервис”, 1995.

107. Финансовый менеджмент.- М.: Перспектива, 1993 - 308 с. 78.
- Хорин А.Н. Бухгалтерский учет и финансовый менеджмент: Введение в проблему. Бухгалтерский учет, 1994 - 3-5 с.
108. Чумаченко Н.Г. и др. Функционально-стоимостной анализ,- Киев, Вища школа, 1982 - 223 с.
109. Чернова С.А. Оперативный анализ организации продукции и прибыли, Санкт-Петербург, 1991 - 179 с.
110. Чечета А.П. Анализ финансового состояния предприятий.- Бухгалтерский учет, 1992 - N5 - 9 с.
111. Шер И.Ф. Бухгалтерия и баланс. 2-е изд. Пер. с немец. М: Издательство «Экономическая жизнь», 1995, -576 с.
112. Шерemet А.Д. и др. Экономико-математические методы в анализе хозяйственной деятельности предприятий и объединений, М.: Финансы и статистика, 1982. - 187 с.
113. Шерemet А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В., Методика финансового анализа предприятия. - М.: Юри-Глоб, 1992 - 80 с.
114. Шерemet А.Д. и др. Методика финансового анализа предприятия. - М.: Юни-Глоб, 1992. - 80 с.
115. Шкарабан С.І. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств та об'єднань. К.: НМК ВО, 1992. - 250 с.
116. Экспресс-анализ финансового состояния предприятия / О. Карпинский, Ю. Мороз // Бухгалтерия, налоги, бизнес 1996 № 32,34,37,47,48.
117. Яругова А. Управленческий учет, опыт экономически развитых стран // Пер. с польск. - М.: Финансы и статистика, 1991 - 240 с.

Додаток А1.1

БАЛАНС ПІДПРИЄМСТВА
на 1 січня 1998 р.

	КОДИ
Форма № 1 за ДК	
Дата (рік, місяць, число)	1801002
Підприємство	
...фірма «Тернопільбуд ЛТД»за ЄДРПОУ	01
Територіяза СПАТО	
Форма власності колективна.....за КФВ	
Орган державного управління	
.....за СПОДУ	
Галузь (вид діяльності)за ЗКГНГ	
Кількість підприємств14.....	
Одиниця виміру: тис.грн. Контрольна сума	

Адреса м. Тернопіль вул. С.Бандери, 38

Дата висилання	
Дата одержання	
Строк подання	

АКТИВ	Код рядка	На початок року	На кінець року
1	2	3	4
I. ОСНОВНІ ЗАСОБИ ТА ІНШІ ПОЗАОБОРОТНІ АКТИВИ			
Основні засоби:			
залишкова вартість.....	010	29724	29963
знос * (02).....	011	16997	18046
первісна вартість * (01).....	012	46751	48009
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість.....	020		
знос * (02).....	021		
первісна вартість * (04).....	022		
Незавершені капітальні вкладення (33, 35, 61)	030	1774	2706
Устаткування (07).....	035	55	56
Довгострокові фінансові вкладення (58)	040		
Майно в оренді (11)	050		
Інші позаоборотні активи.....	060		
Всього по розділу I	070	31583	32726
II. ЗАПАСИ І ЗАТРАТИ			
Виробничі запаси (05, 06, 08, 10).....	080	1467	1540
Тварини на вирощуванні і відгодівлі (09).....	090	574	552
Малоцінні і швидкозношувані предмети:			
залишкова вартість	100		
знос * (13).....	101	110	238

1	2	3	4
первісна вартість * (12).....	102	684	790
Незавершене виробництво (03, 20, 21, 23, 29, 30, 36, 43, 44).....	110	117	
Витрати майбутніх періодів (31).....	120	2	
Готова продукція (40).....	130	13	50
Товари:			
купівельна вартість (41).....	140	9	30
товарні надбавки * (42).....	141		
продажна вартість * (41).....	142		
Всього по розділу II.....	150	2182	2183
III. ГРОШОВІ КОШТИ, РОЗРАХУНКИ ТА ІНШІ АКТИВИ			
Товари відвантажені, не сплачені в срок (45).....	160	364	522
Розрахунки з дебіторами:			
за товари, роботи і послуги, строк сплати яких не настав (62, 76).....	170	1339	1066
за товари, роботи і послуги, не сплачені в строк (62, 76).....	180	3184	2539
по векселях одержаних (59).....	190		
з податкових розрахунків (67)	195		
з бюджетом (68).....	200	152	33
з персоналом за іншими операціями (73).....	210	1	
по авансах виданих (61).....	220		
з учасниками.....	225		
з дочірними підприємствами (78).....	230	569	405
з іншими дебіторами (63, 70, 71, 72, 73, 76, 84).....	240	392	665
Короткострокові фінансові вкладення (58).....	250		
Грошові кошти:			1
каса (50).....	260		
розрахунковий рахунок (51).....	270	225	114
валютний рахунок (52).....	280		
інші грошові кошти (54, 55, 56).....	290	27	15
Використання позикових коштів (82).....	300		
Інші оборотні активи.....	310		
Всього по розділу III.....	320	6253	5375
БАЛАНС (сума рядків 070, 150, 320).....	330	40018	40284
ПАСИВ	Код	На початок	На кінець
	рядка	року	року
1	2	3	4
I. ДЖЕРЕЛА ВЛАСНИХ ТА ПРИРІВНЕНИХ ДО НИХ КОШТІВ	400	413	413
Статутний фонд (капітал) (85).....			

1	2	3	4
Додатковий капітал (88).....	405		2480
Резервний фонд (88).....	410	18	10
Фінансування капітальних вкладень (93, 94)....	420		
Розрахунки за майно (76)	425		
Спеціальні фонди і цільове фінансування (87, 88, 96).....	430	32475	30631
Амортизаційний фонд на повне відновлення (86)....	440		
Відстрочена податкова заборгованість (95).....	450	x	11
Доходи майбутніх періодів (83).....	455		
Резерви наступних витрат і платежів (89).....	460	5	
Реструктуризований борг (60).....	465		
Нерозподілений прибуток минулих років (98)....	470		17
Заборгованість за майно в оренді (99).....	475		
Прибуток:			
нерозподілений звітного року (80).....	480	x	
використаний у звітному році* (81).....	481	x	368
звітного року* (80).....	482	x	
Збитки:			
минулих років (98).....	485	925	945
звітного року (80).....	490	x	796
Всього по розділу I	495	31986	31821
II. ДОВГОСТРОКОВІ ПАСИВИ	500		
Кредити банків (90).....			
Позикові кошти (95).....	510		
Інші довгострокові пасиви	520		
Всього по розділу II	530		
III. РОЗРАХУНКИ ТА ІНШІ КОРОТКОСТРОКОВІ ПАСИВИ		200	14
Кредити банків (90).....	600		
Позикові кошти (95).....	610		
Кредити та позики, що не погашені в строк....	620		
Розрахунки з кредиторами:	630	1629	1421
за товари, роботи і послуги, строк сплати яких не настав (60, 76).....			
за товари, роботи і послуги, не сплачені в строк (60, 76).....	640	2502	3068
по векселях виданих (66).....	650		
по авансах одержаних (61).....	660	574	18
з податкових розрахунків (67).....	665		24
з бюджетом (68).....	670	492	710
по позабюджетних платежах (65).....	680	168	150

1	2	3	4
по страхуванню (69).....	690	318	315
по оплаті праці (70).....	700	718	724
з дочірними підприємствами (78).....	710	412	231
з учасниками (75).....	715	749	1559
з іншими кредиторами (71,76).....	720	270	226
Позики для працівників (97).....	730		
Інші короткострокові пасиви.....	740		
Всього по розділу III.....	750	8032	8463
БАЛАНС (сума рядків 495, 530, 750).....	760	40018	40284

ДОВІДКИ

Найменування показника	Код рядка	Залишок		За звітний період	
		на початок звітнього року	на кінець звіт- ного року	на початок звіт- ного року	на кінець звіт- ного року
1	2	3	4	5	6
Використано на фінансування капітальних і фінансових вкладень з початку року: амортизація основних засобів....	900				
амортизація нематеріальних активів.....	905				
прибуток, що спрямовується на розвиток і вдосконалення виробництва та соціальної сфери.....	910				
бюджетні та позабюджетні кошти..	920				
інші залучені кошти.....	930				
Всього (рядки 900-930).....	940				
Рух грошових коштів:					
гривень - всього.....	945	252	277558	277680	130
з них у зв'язку з виробництвом і продажем продукції.....	946	x			x
іноземної валюти - всього.....	950				
з них у зв'язку з виробництвом і продажем продукції.....	951	x			x
Внутрішня заборгованість:					
дебіторська (рядки 160 - 240 ф N 1).....	960	6001	x	x	5245
кредиторська (рядки 630 - 720 ф N 1).....	970	7832	x	x	8449
Фінансова допомога на зворотній основі, строк повернення якої минув.....	980				

1	2	3	4	5	6
Товарний кредит.....	985				
Бюджетна позичка на закупівлю сільгосппродукції, строк повернення якої минув.....	990				
Аванси за рахунок бюджетної позички, строк повернення яких минув.....	995				

Керівник
Головний бухгалтер

* Дані по цих рядках у валюту балансу не входять

Додаток А1.2.

ЗВІТ
ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ
за _____ рік _____ 1997 р.

	КОДИ
Форма N 2 за ДКУД	
Дата (рік, місяць, число)	1801004
Підприємство фірма «Тернопільбуд ЛТД» за ЄДРПОУ	
Територія за СПАТО	01
Орган державного управління	
Галузь (вид діяльності) за ЗКПНГ	
Одиниця виміру: тис.грн. Контрольна сума	

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Найменування показника	Код рядка	Прибут- ки	Збитки
1	2	3	4
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).....	010	10900	x
Державне регулювання цін.....	011		x
Податок на додану вартість.....	015	x	863
Акцизний збір.....	020	x	
.....	025	x	
.....	030	x	
Затрати на виробництво реалізованої продукції (робіт, послуг).....	040	x	10766
Комерційні витрати.....	045	x	
Результат від реалізації.....	050		729
Інші операційні доходи і витрати.....	060	170	9
Доходи від володіння корпоративними правами....	070		x
Проценти до одержання.....	080	3	x
Інші позареалізаційні доходи і витрати.....	085	144	7
Всього прибутків і збитків.....	090	317	745
Балансовий прибуток або збиток.....	100		428
Податок на прибуток.....	105	x	7
Інше використання прибутку.....	110	x	361
Нерозподілений прибуток (непокриті збитки) звітного року.....	120		796

II. ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ

Найменування напрямків	Код рядка	Звіт- ного року	Мину- лих років
1	2	3	4
Платежі до бюджету.....	200	190	x

1	2	3	4
Відрахування в резервний (страховий) фонд.....	210		
Використано на:			
збільшення статутного фонду.....	215		
виробничий розвиток.....	220		182
соціальний розвиток.....	230	8	
заохочування.....	240	15	
дивіденди.....	245		
вилучення виручки.....	250		
поповнення оборотних коштів.....	255		
інші цілі.....	260	155	

III. ЗАТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО (ВИТРАТИ ОБІГУ)

Найменування показника	Код рядка	Сума
1	2	3
Матеріальні затрати.....	300	5813
Витрати на оплату праці.....	310	1999
Відрахування на соціальні заходи...	320	891
Амортизація.....	330	848
Інші витрати.....	340	1215
Разом.....	350	10766
Фактичні обсяги виробництва продукції (робіт, послуг)	360	10042

IV. РОЗШИФРОВКА ОКРЕМИХ ПРИБУТКІВ І ЗБИТКІВ

Найменування показника	Код рядка	Прибутк	Збитки
1	2	3	4
Прибутки (збитки) минулих років.....	400		925
Штрафи, пені, неустойки.....	410	x	18
Фінансові результати від: надзвичайних ситуацій	420	x	
списання заборгованості, термін позовної давності якої минув.....	410		
завищення цін і тарифів.....	440		x
списання заборгованості з платежів..	450	68	x
зміни курсу іноземних валют.....	460		
ліквідації основних засобів.....	465		
спільної діяльності.....	470		
продажу основних засобів,	480	16	12

1	2	3	4
нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей.....			
реалізації цінних паперів.....	490	5	
здачі окремого майна в оренду.....	495		
купівлі і продажу іноземної валюти..	500		
.....	510		12

V. ПЛАТЕЖІ ДО БЮДЖЕТУ

Найменування показника	Код рядка	Належить по розрахунку	Фактично внесено
1	2	3	4
Акцизний збір.....	600		
Податок на додану вартість.....	610	1027	878
Фонд ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.....	620	213	125
Рентні платежі.....	630		
Ресурсні платежі.....	640	57	40
Інші податки і платежі.....	650	431	328

Керівник
Головний бухгалтер

Додаток А1.3

ЗВІТ
ПРО ФІНАНСОВО-МАЙНОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА
НА 1 січня 1998р.

Форма № 3 за ДКУД	КОДИ
Дата (рік, місяць, число)	1801005
Підприємство Фірма "Тернопільбуд ЛТД" за ЄДРПОУ	
Територія Україна за СПАТО	01
Орган державного управління	
Галузь (вид діяльності) будівництво..... за ЗКГНГ	
Одиниця виміру: тис.грн. Контрольна сума	

I. РУХ ФОНДІВ

Найменування показника	Код рядка	Залишок (+) перевитрата (-) на початок року	Надійшло (нараховано) за рік	Витрачено (перераховано) за рік	Залишок (+), перевитрата (-) на кінець року
1	2	3	4	5	6
Статутний фонд	010	413			413
.....	015				
Додатковий капітал..	020		2480		2480
Резервний фонд.....	030	18		8	10
Фонд коштів, що спрямовуються на розвиток і вдосконалення виробництва.....	040	24	182	205	1
Фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби...	050	15	8	11	12
Фонд заохочення.....	060	50	15	34	31
Нерозподілений прибуток минулих років.....	070		17		
Резерв на покриття наступних витрат та платежів.....	080	5	3	8	
Фонд охорони праці..	085	117	3	76	44
Цільове фінансування з бюджету.....	090	-20	62	64	-22
Цільове фінансування з позабюджетних фондів.....	100		7	6	1
Інші фонди спеціального призначення.....	110	31864	3573	4873	30564
.....	120	426	955	1381	
.....	130				
Разом.....	140	32912	7305	6666	33551

Довідково:		
з рядку 070 графа 4:	курсів різниці за операціями в іноземних валютах	(141) _____
з рядку 020 графа 6:	індексація вартості основних засобів фонд збільшення оборотних коштів	(142) _____
з рядку 010 графа 6:	сплачений статутний фонд	(143) _____
		(144) _____

2. ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТУ ТА ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ

Найменування показника	Код рядка	З бюджету	З позабюджетних фондів
1	2	3	4
Одержано на:			
фінансування державних капітальних вкладень.....	200		
фінансування науково-дослідних робіт.....	210		
підвищення соціальних гарантій населення	220	28	5
виробничий і соціальний розвиток.....	230	34	2
виплати по соціальному захисту громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.	240		
заходи по соціальному захисту працівників у зв'язку з конверсією.....	250		
заходи по державному регулюванню цін.....	260		
інші цілі.....	270		

3. СПРЯМУВАННЯ КОШТІВ ДО ЦІЛЬОВИХ І ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ ТА НА СПОЖИВАННЯ

Найменування показника	Код рядка	Належить за розрахунком	Витрачено на підприємстві	Перераховано у фонди
1	2	3	4	5
Фонд соціального страхування.....	300	87	72	17
Пенсійний фонд	310	680	25	656
Фонд сприяння зайнятості населення..	320	20	x	9
На фінансування дорожнього господарства.....	330	96	x	52
Державний фонд сприяння конверсії...	340		x	
Фонд охорони праці.....	345	2	x	6
Державний інноваційний фонд.....	350	43	x	19
Фонд охорони навколишнього середовища.....	355		x	
Середньооблікова чисельність працівників.....	360	2469		
Фонд оплати праці.....	370	2078		

4. НАЯВНІСТЬ ТА РУХ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Найменування показника	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло (введено) за рік	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
1	2	3	4	5	6
Основні засоби	430	46751	4706	3448	48009
Знос основних засобів.....	440	16997	1626	577	18046
Незавершене будівництво.....	450	1774	2788	1856	2706
у т.ч. геолого-розвідувальні роботи	451				

ДОВІДКИ

Найменування показника	Код рядка	Сума
	2	3
Із рядка 430 графа 6 основні засоби:	460	
здані в оренду.....		149
взяті в оренду.....	461	
з охорони навколишнього середовища.....	462	429
законсервовані.....	463	
Із рядка 450 графа 3 індексація вартості незавершеного будівництва.....	470	191
Середньорічна вартість основних засобів.....	475	40980
Із рядка 450 графа 4:		
за рахунок власних коштів	480	338
за рахунок довгострокових кредитів.....	481	
за рахунок інших залучених коштів.....	482	2450
Із рядка 430 графа 4 затрати на закінчений ремонт.....	485	32
Затрати на ремонт основних засобів.....	490	138
Загальна земельна площа (га).....	495	37
з неї сільгоспугіддя (без присадибних ділянок).....	496	4

5. НАЯВНІСТЬ ТА РУХ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Вид нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
1	2	3	4	5	6
Права на винаходи та інші подібні об'єкти промислової та інтелектуальної власності.....	500				

1	2	3	4	5	6
Права користування природними ресурсами.....	510				
Програмні продукти.....	520				
Права на місце на біржі.....	530				
Знаки на товари і послуги, гудвіли, ноу-хау.....	535				
Інші.....	540				

6. ФІНАНСОВІ ВКЛАДЕННЯ

1	Код рядка	Довгострокові		Короткострокові	
		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
1	2	3	4	5	6
Внески до статутних фондів інших підприємств.....	550				
Облігації та подібні їм цінні папери.....	560				
Акції.....	570				
Депозити.....	575				
з них в іноземній валюті.....	576				
Інші.....	580				

7. НОРМАТИВ ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ (590)

8. НАЯВНІСТЬ ВЛАСНИХ ОБОРОТНИХ КОШТІВ (595) - 904

9. ПЕРЕОЦІНКА ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ І МАТЕРІАЛІВ

1	Код рядка	Сума дооцінки (+), уцінки (-)	Розподіл сум дооцінки (+), уцінки (-)			
			на товарно-матеріальні цінностей	на власні оборотні кошти	на торговельну діяльність	на фінансові результати
1	2	3	4	5	6	7
Сировина та матеріали.....	600	73	73	x		
Покупні напівфабрикати....	610			x		
Тара і тарні матеріали....	620			x		
Паливо.....	630			x		
Запасні частини.....	640			x		
Тварини на вирощуванні....	645			x		
Насіння, корми.....	650			x		
Малоцінні і швидкозношувані предмети..	660	195	195	x		

Незавершене виробництво.....	670		x		
Готова продукція.....	680		x		
Товари.....	685				
Разом.....	690	268	268		

10. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Вид іноземних інвестицій	Код ряд- ка	Сума	
		у національній грошовій одиниці	у доларах США
1	2	3	4
Основні засоби.....	700		
Нематеріальні активи.....	710		
Іноземна валюта.....	720		
Інші.....	730		

11. НЕСТАЧІ, КРАДІЖКИ І ПСУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ

Найменування показника	Код ряд- ка	Загальна сума нестач, крадіжок і псування цінностей (рахунок 84)	Сума нестач, крадіжок і псування цінностей, що віднесена на винних (рахунок 72)	
			3	4
1	2	3	4	
Залишок на початок року.....	750	1		
Виявлено за звітний рік.....	760	9		1
в тому числі товарно- матеріальних цінностей.....	761	8		1
Списано (віднесено) - всього....	770	9		
в тому числі:				
на винних осіб.....	771	1	x	
на витрати виробництва і обігу.....	772	8	x	
на збитки за відсут- ності конкретних винуватців.....	773		x	
на збитки в разі відмови суду.....	774			
Відшкодовано.....	780	x		1
Залишок на кінець звітнього періоду.....	790	1		

Вартісна різниця (795) _____

12. ОБ'ЄКТИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО І СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Найменування показника	Код рядка	Кількісні показники	Вартісні показники		
			Балансова вартість на кінець року	Доходи за рік	Витрати за рік
1	2	3	4	5	6
Площа житлового фонду (кв.м) ..	800	81073	18709	220	210
Кількість ліжок у гуртожитках.....	810	610	726	249	515
Об'єкти комунального господарства.....	820	x		51	37
Об'єкти соціально-культурного призначення.....	830	x			
Разом.....	840	x	19435	520	762
з них орендна плата.....	841	x	x		x

13. ПОЗАБАЛАНСОВІ АКТИВИ І ПАСИВИ

Найменування показника	Код рядка	Залишок на початок року	Надійшло за рік	Вибуло за рік	Залишок на кінець року
Орендовані основні засоби (001) ..	850				
Товарно-матеріальні цінності на відповідальному зберіганні (002, 003).....	855				
Бланки суворої звітності (004) ..	860				
Заборгованість дебіторів, що списана (005).....	865				
Забезпечення одержані (006).....	870				
Забезпечення і зобов'язання видані (006, 007).....	875				

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток А 1.4.

Порівняльний аналітичний баланс фірми «Тернопільбуд ЛТД»

	Абсолютні величини		Питома вага		Зміни						
	На 1.01.97	На 1.01.98	На 1.01.97 %	На 1.01.98 %	в абс. величинах	В % і в абс. величинах до статей на 1.01.97	В % і в абс. величинах до статей на 1.01.98	В % і в абс. величинах до статей на 1.01.97	В % і в абс. величинах до статей на 1.01.98	В % і в абс. величинах до валютного балансу на 1.01.97	В % і в абс. величинах до валютного балансу на 1.01.98
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Розділи і статті балансу	1.01.97	1.01.98	1.01.97 %	1.01.98 %							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Основні засоби (зал.вартість)	29724	29963	74,28	74,38	239	0,103	0,80	0,80	0,60	0,59	
Незавершені капітальні вкладення	1774	2706	4,43	6,72	932	2,284	52,54	34,44	2,33	2,31	
Основний капітал	31583	32726	78,92	81,24	1143	2,316	3,62	3,49	2,86	2,84	
Запаси і затрати	2182	2183	5,45	5,42	1	-0,034	0,05	0,05	0,00	0,00	
Готова продукція	13	50	0,03	0,12	37	0,092	284,62	74,00	0,09	0,09	
Грошові кошти	225	115	0,56	0,29	-110	-0,277	0,00	0,00	0,00	0,00	
Дебіторська заборгованість	1703	3605	4,26	8,95	1902	4,693	111,69	52,76	4,75	4,72	
Статутний фонд	413	413	1,03	1,03	0	-0,007	0,00	0,00	0,00	0,00	
Додатковий капітал	0	2480	0,00	6,16	2480	6,156	0,00	100,00	6,20	6,16	
Резервний фонд	18	10	0,04	0,02	-8	-0,020	0,00	0,00	0,00	0,00	
Нерозпод. прибуток минулих років		17	0,00	0,04	17	0,042	0,00	100,00	0,04	0,04	
Спец. фонди і цільове фінансування	32475	30631	81,15	76,04	-1844	-5,113	0,00	0,00	0,00	0,00	
Резерви майбінніх витрат	5		0,01	0,00	-5	-0,012	0,00	0,00	0,00	0,00	
Капітал, фонди і резерви	31986	31821	79,93	78,99	-165	-0,937	0,00	0,00	0,00	0,00	
Кредиторська заборгованість	4131	4489	10,32	11,14	358	0,821	8,67	7,98	0,89	0,89	
Залучені засоби	8032	8463	20,07	21,01	431	0,937	5,37	5,09	1,08	1,07	
Баланс	40018	40284	100,00	100,00	266	0,000	0,66	0,66	0,66	0,66	

ДОДАТОК А1.5.

Розділи і статті балансу	Зміни									
	На 1.01.97	На 1.01.98	На 1.01.98 %	в абс. величинах	В питомих багах	В % і величинах до статей на 1.01.97	В % і величинах до статей на 1.01.98	В % і величинах до валюти балансу на 1.01.97		
	2	3	5	6	7	8	9	10		
1										
Основні засоби (зал.вартість)	29724	29963	=C9/\$C\$25*100	=C9-B9	=E9-D9	=ЕСЛИ(F9<0;F9/B9*100)	=ЕСЛИ(F9<0;F9/C9*100)	=ЕСЛИ(F9<0;F9/\$B\$25*100)		
Незавершені капітальні вкладення	1774	2706	=C10/\$C\$25*100	=C10-B10	=E10-D10	=ЕСЛИ(F10<0;F10/B10*100)	=ЕСЛИ(F10<0;F10/C10*100)	=ЕСЛИ(F10<0;F10/\$B\$25*100)		
Основний капітал	31583	32726	=C11/\$C\$25*100	=C11-B11	=E11-D11	=ЕСЛИ(F11<0;F11/B11*100)	=ЕСЛИ(F11<0;F11/C11*100)	=ЕСЛИ(F11<0;F11/\$B\$25*100)		
Залишки і затрати	2182	2183	=C12/\$C\$25*100	=C12-B12	=E12-D12	=ЕСЛИ(F12<0;F12/B12*100)	=ЕСЛИ(F12<0;F12/C12*100)	=ЕСЛИ(F12<0;F12/\$B\$25*100)		
Готова продукція	13	50	=C13/\$C\$25*100	=C13-B13	=E13-D13	=ЕСЛИ(F13<0;F13/B13*100)	=ЕСЛИ(F13<0;F13/C13*100)	=ЕСЛИ(F13<0;F13/\$B\$25*100)		
Грошові кошти	225	115	=C14/\$C\$25*100	=C14-B14	=E14-D14	=ЕСЛИ(F14<0;F14/B14*100)	=ЕСЛИ(F14<0;F14/C14*100)	=ЕСЛИ(F14<0;F14/\$B\$25*100)		
Дебіторська заборгованість	1703	3605	=C15/\$C\$25*100	=C15-B15	=E15-D15	=ЕСЛИ(F15<0;F15/B15*100)	=ЕСЛИ(F15<0;F15/C15*100)	=ЕСЛИ(F15<0;F15/\$B\$25*100)		
Статутний фонд	413	413	=C16/\$C\$25*100	=C16-B16	=E16-D16	=ЕСЛИ(F16<0;F16/B16*100)	=ЕСЛИ(F16<0;F16/C16*100)	=ЕСЛИ(F16<0;F16/\$B\$25*100)		
Додатковий капітал	0	2480	=C17/\$C\$25*100	=C17-B17	=E17-D17	=ЕСЛИ(F17<0;F17/B17*100)	=ЕСЛИ(F17<0;F17/C17*100)	=ЕСЛИ(F17<0;F17/\$B\$25*100)		
Резервний фонд	18	10	=C18/\$C\$25*100	=C18-B18	=E18-D18	=ЕСЛИ(F18<0;F18/B18*100)	=ЕСЛИ(F18<0;F18/C18*100)	=ЕСЛИ(F18<0;F18/\$B\$25*100)		
Нерозпод. прибуток минулих років		17	=C19/\$C\$25*100	=C19-B19	=E19-D19	=ЕСЛИ(F19<0;F19/B19*100)	=ЕСЛИ(F19<0;F19/C19*100)	=ЕСЛИ(F19<0;F19/\$B\$25*100)		
Спец. фонди і цільове фінансування	32475	30631	=C20/\$C\$25*100	=C20-B20	=E20-D20	=ЕСЛИ(F20<0;F20/B20*100)	=ЕСЛИ(F20<0;F20/C20*100)	=ЕСЛИ(F20<0;F20/\$B\$25*100)		
Резерви майбінтніх витрат	5		=C21/\$C\$25*100	=C21-B21	=E21-D21	=ЕСЛИ(F21<0;F21/B21*100)	=ЕСЛИ(F21<0;F21/C21*100)	=ЕСЛИ(F21<0;F21/\$B\$25*100)		
Капітал, фонди і резерви	31986	31821	=C22/\$C\$25*100	=C22-B22	=E22-D22	=ЕСЛИ(F22<0;F22/B22*100)	=ЕСЛИ(F22<0;F22/C22*100)	=ЕСЛИ(F22<0;F22/\$B\$25*100)		
Кредиторська заборгованість	=2502+1629	=3068+142	=C23/\$C\$25*100	=C23-B23	=E23-D23	=ЕСЛИ(F23<0;F23/B23*100)	=ЕСЛИ(F23<0;F23/C23*100)	=ЕСЛИ(F23<0;F23/\$B\$25*100)		
Залучені засоби	8032	8463	=C24/\$C\$25*100	=C24-B24	=E24-D24	=ЕСЛИ(F24<0;F24/B24*100)	=ЕСЛИ(F24<0;F24/C24*100)	=ЕСЛИ(F24<0;F24/\$B\$25*100)		
Баланс	40018	40284	=C25/\$C\$25*100	=C25-B25	=E25-D25	=ЕСЛИ(F25<0;F25/B25*100)	=ЕСЛИ(F25<0;F25/C25*100)	=ЕСЛИ(F25<0;F25/\$B\$25*100)		

№	Ум. позн.	ТБО "Львів-Буд"	Житлобуд	САТ "Прикарпаття ВАТ "Закарпатге. Б цілому по кор. "Укрбуд"
1	Виручка від реалізації.	0	4754	1003321
2	ПДВ, інші	24226	36	119778
3	Затр. по реалізації, пром., роботах	2842	4686	844871
4	Результат від реалізації.	20283	32	38672
5	Результат від іншої реалізації.	1101	260	20892
6	Позареалізаційні доходи	412	0	7225
7	Позареалізаційні витрати	176	12	4617
8	Балансовий прибуток	1667	280	62172
9	Платежі в бюджет	628	81	43625
10	Інші обов. відрах. і плат. з прибу.	770	27	41611
11	Чистий прибу.	269	172	0
12	Прямі збитки	0	0	-23064
13	Середньорічна вартість осн. фондів	68495	23700	3153500
14	Середньорічна варт. активів	63141	17675	4284
15	Середньорічна вартість вл. коштів	47681	16014	3730
Математична модель зазначі				
Показники прибутковості господарської діяль.				
1	Рентабельність реалізації	Pr/З	=D7/D6	=F7/F6
2	Прибутковість активів	Пч/Ас	=D14/D16	=F14/F16
3	Прибутковість реалізації	Пч/О	=D14/D4	=F14/F4
4	Прибутковість вл. капіталу	Пч/Вк	=D14/D18	=F14/F18
5	Прибутковість осн. фондів	Пч/Офс	=D14/D16	=F14/F16

№	Назва показника	Ум. назв.	ГВФ "Діяльність" Фут	МФ "Григоріанський календар" Дан	МФ "Закордонний календар" Фут	Відсоток до "Закордонний календар" Фут
4	Основні засоби і позаоборотні активи	ІА	74975	26007	3690	=СУММ(D4:M4)
5	Запаси і затрати	ІА	6820	2325	568	=СУММ(D5:M5)
6	Грошові кошти, розрахунки і інші активи	ІА	15417	932	200	=СУММ(D6:M6)
7	в т.ч. промовні кошти	Гр	15417	82	2	=СУММ(D7:M7)
8	Всього активів	А	97212	29268	4458	=СУММ(D8:M8)
9	Джерела власних і привілейованих до них коштів	ІП	80611	27432	3744	=СУММ(D9:M9)
10	Довгострокові пасиви	ІП	0	0	0	=СУММ(D10:M10)
11	Розрахунки та інші пасиви	ІП	17861	1836	759	=СУММ(D11:M11)
12	Всього джерел коштів	П	98492	29268	4503	=СУММ(D12:M12)
Математична модель зазначі						
<i>Показники, що характеризують фінансовий стан</i>						
16	Наявність власних оборотних коштів	ІА-ІП	=D9-D4	=E9-E4	=F9-F4	=N9-N4
17	Коефіцієнт маневреності власних коштів	(ІА-ІП)/ІП	= (D6-D11)/D9	= (E6-E11)/E9	= (F6-F11)/F9	= (N6-N11)/N9
18	Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	(ІА+ІП)/ІП	= (D10+D11)/D9	= (E10+E11)/E9	= (F10+F11)/F9	= (N10+N11)/N9
19	Коефіцієнт фінансової незалежності	ІП/(ІА+ІП)	=D9/(D10+D11)	=E9/(E10+E11)	=F9/(F10+F11)	=N9/(N10+N11)
20	Коефіцієнт покриття інвестицій	(ІА+ІП)/ІП	= (D9+D10)/D12	= (E9+E10)/E12	= (F9+F10)/F12	= (N9+N10)/N12
21	Коефіцієнт поточної ліквідності	(ІА+ІП)/ІП	= (D5+D6)/D11	= (E5+E6)/E11	= (F5+F6)/F11	= (N5+N6)/N11
22	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Гр/(ІП+ІП)	=D7/(D10+D11)	=E7/(E10+E11)	=F7/(F10+F11)	=N7/(N10+N11)
23	Коефіцієнт платіжної здатності	(ІА+ІП)/(ІП+ІП)	= (D5+D6)/(D10+D11)	= (E5+E6)/(E10+E11)	= (F5+F6)/(F10+F11)	= (N5+N6)/(N10+N11)